

GRUNDER FÖR LÄROPLANEN
OCH FÖR FRISTÅENDE EXAMEN
INOM DEN YRKESINRIKTADE
GRUNDUTBILDNINGEN

GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBRANSCHEN

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR
MODISTBRANSCHEN,
MODIST

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR
KLÄDSÖMNAD,
KLÄDSÖMMARE

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR
PÄLSBRANSCHEN,
KÖRSNÄR

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR
SKRÄDDARARBETE,
SKRÄDDARE

UTBILDNINGSSSTYRELSEN 2000

© Utbildningsstyrelsen

ISBN 952-13-0802-8

Edita Oy, Helsingfors 2000

INNEHÅLL

DEL I GRUNDER FÖR LÄROPLANEN

1	YRKESUTBILDNINGENS SYFTEN OCH MÅL	9
1.1	Den yrkesinriktade grundutbildningen och dess syften	9
1.2	Gemensamma betoningar och för alla branscher gemensam baskompetens	
1.3	Målen för grundexamen inom beklädnadsbranschen och för utbildningsprogrammen	12
2	UPPBYGGNADEN AV GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBANSCHEN OCH STUDIERNAS UPPBYGGNAD	15
2.1	Uppbyggnaden av grundexamen inom beklädnadsbranschen	15
2.2	Studiernas uppbyggnad	16
3	MÅLET FÖR STUDIERNAS, DET CENTRALA INNEHÅLLET OCH BEDÖMNINGEN	19
3.1	Gemensamma studier – mål, centralt innehåll och bedömning	19
3.1.A	Obligatoriska studier	19
3.1.1	Modersmålet	19
3.1.1.1	Modersmålet, svenska	19
3.1.1.2	Modersmålet, finska	21
3.1.1.3	Modersmålet, samiska	21
3.1.1.4	Studier i modersmål och svenska/finska för studerande med ett främmande språk som modersmål	22
3.1.1.4.1	Studier i det egna modersmålet	23
3.1.1.4.2	Studier i svenska/finska som andraspråk	24
3.1.2	Det andra inhemska språket	26
3.1.2.1	Det andra inhemska språket, finska	26
3.1.2.2	Det andra inhemska språket, svenska	28
3.1.3	Ett främmande språk	29
3.1.3.1	Ett främmande språk, A-språk	30
3.1.3.2	Ett främmande språk, B-språk	31
3.1.4	Matematik ³²	
3.1.5	Fysik och kemi	33
3.1.6	Samhälls-, företags- och arbetslivskunskap	35
3.1.7	Gymnastik och hälsokunskap	37
3.1.8	Konst och kultur	38
3.1.B	Valfria studier	40
3.1.9	Valfria tilläggsstudier i de obligatoriska studierna	40
3.1.10	Miljökunskap	40
3.1.11	Informations- och kommunikationsteknik	41
3.1.12	Etik	42
3.1.13	Kulturräknedom	43
3.1.14	Psykologi	44
3.1.15	Företagsverksamhet	44
3.2	Yrkesinriktade studier och inläring i arbetet – mål, centralt innehåll och bedömning	49
3.2.A	Gemensamma yrkesinriktade studier i examen	49

3.2.1	Grunderna i beklädnadsbranschen	49
3.2.B	Yrkesinriktade studier differentierade enligt utbildningsprogram	54
	Utbildningsprogrammet för modistbranschen, modist	54
3.2.2	Tygarbeten	54
3.2.3	Filtarbeten	55
3.2.4	Läderarbeten	56
3.2.5	Pälsarbeten	57
3.2.6	Arbete med specialmaterial	58
3.2.7	Tillverkning av accessoarer	59
	Utbildningsprogrammet för klädsömnad, klädsömmare	60
3.2.8	Materialkännedom	60
3.2.9	Produktplanering	61
3.2.10	Mönstertillverkning och tillskärning	62
3.2.11	Formning och provning	64
3.2.12	Tillverkning, klädsömnad	64
	Utbildningsprogrammet för pälsbranschen, körsnär	66
3.2.13	Materialkännedom i pälsbranschen	66
3.2.14	Planering av pälsprodukter	67
3.2.15	Mönstertillverkning och formning	68
3.2.16	Beredning av pälsmaterial	69
3.2.17	Tillverkning av pälsprodukter	70
	Utbildningsprogrammet för skräddararbete, skräddare	73
3.2.18	Mönstertillverkning och formning	73
3.2.19	Tillverkning, skräddare	75
3.2.C	Valfria yrkesinriktade studier	76
3.2.20	Planering och tillverkning av historiska huvudbonader	76
3.2.21	Tillverkning av accessoarer för festbruk	77
3.2.22	Tillverkning av tovade accessoarer	78
3.2.23	Inredning	78
3.2.24	Ändringssömnad och modernisering	79
3.2.25	Tillverkning av festkläder	80
3.2.26	Tillverkning av ytterplagg	80
3.2.27	Tillverkning av läder- och mockapälsprodukter	81
3.2.28	Tillverkning av produkter av flera material	82
3.2.29	Tillverkning av måttbeställda kostymer	82
3.2.30	Datateknik inom yrkesområdet	83
3.2.31	Företagsverksamhet i beklädnadsbranschen	84
3.2.32	Övriga valfria studier	85
	Valfria studier – mål, centralt innehåll och bedömning	85
	Mål för studiehandledningen	85
	Lärdomsprovet – mål och bedömning	86
4	BEDÖMNING AV DE STUDERANDE	87
4.1	Syfte och genomförande	87
4.2	Föremål och kriterier för bedömningen	89
4.3	Vitsordsskala och omvandling av vitsord	91

4.4	Yrkesprov	91	
4.5	Betyg	91	
4.6	Bedömning vid specialundervisning		93
4.7	Bedömning av invandrare		93
5	ÖVRIGA BESTÄMMELSER	94	
5.1	Studiehandledning	94	
5.2	Inläring i arbetet	95	
5.3	Yrkesinriktad specialundervisning		96
5.4	Undervisning för invandrare och olika språk- och kulturgrupper		97
5.5	Läroavtalsutbildning	99	
6	LÄROPLANEN	100	
 DEL II GRUNDER FÖR FRISTÅENDE EXAMEN			
1	FRISTÅENDE EXAMINA – SYFTE OCH MÅL		105
1.1	Fristående examina	105	
1.2	Utbildning som förbereder för fristående examina		105
1.3	Allmänna grunder för bedömningen av yrkesskicklighet och examensprestationer		106
2	UPPBYGGNADEN AV GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBRANSCHEN		107
2.1	Delar som ingår i examen	107	
3	GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBRANSCHEN - KRAVEN PÅ YRKESSKICKLIGHET OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNING		109
3.1	Kraven på yrkesskicklighet och bedömningen		109
 BILAGEDEL			
UTGÅNGSPUNKTER VID UPPGÖRANDET AV GRUNDERNA FÖR LÄROPLANEN INOM DEN YRKESINRIKTADE GRUNDUTBILDNINGEN			110
1	Styrande principer vid uppgörandet av grunderna		110
2	Beskrivning av beklädnadsbranschen och dess värdegrund		114
3	Uppgörandet av en individuell studieplan		118
4	Möjligheterna till fortsatta studier		119

GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBRANSCHEN - GRUNDER FÖR LÄROPLANEN OCH GRUNDER FÖR FRISTÅENDE EXAMEN

En yrkesinriktad grundexamen kan avläggas som grundläggande yrkesutbildning enligt grunderna för läroplanen eller såsom fristående examen enligt grunderna för fristående examen. Del I innehåller föreskriften om läroplansgrunderna och del II föreskriften om grunderna för fristående examen. Bilagedelen innehåller information om vilka utgångspunkterna varit när grunderna utarbetats.

DEL I GRUNDER FÖR LÄROPLANEN

1

YRKESUTBILDNINGENS SYFTEN OCH MÅL

1.1 Den yrkesinriktade grundutbildningen och dess syften

Enligt vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (L 630/98, 2 §, 5 §) och i statsrådets beslut (SRB 213/1999) skall den grundläggande yrkesutbildningen ge de studerande vidsträckta basfärdigheter för branschens olika uppgifter samt mera specialiserat kunnande och yrkesskicklighet som förutsätts i arbetslivet inom ett delområde av examen. De studerande kan efter avlagd examen placera sig i arbetslivet, klara av de olika uppgifterna i branschen också när förhållandena förändras samt vidareutveckla sin yrkeskunskap livet igenom. I samarbete med näringslivet och arbetsplatserna bör det säkerställas att utbildningen motsvarar kraven på yrkeskunskap i arbetslivet. Utbildningen skall främja sysselsättningen och möjligheterna till självständig yrkesutövning.

En grundläggande yrkesutbildning i enlighet med dessa grunder motsvarar nivå 3 i EG:s klassificering, enligt EG-medlemsstaternas beslut om betygens jämförbarhet (85/368/EEG) och undervisningsministeriets rekommendation om den finländska yrkesinriktade utbildningens placering (25.3.1998, 55/330/97).

Utbildningen skall sporra de studerande till egna aktiviteter och personlighetsutveckling och stödja beredskapen för fortsatta studier genom att erbjuda mångsidiga valfria studier. Inom utbildningen bör man skapa en öppen och positiv inlärningsmiljö, där de studerande kan växa till ansvars- och pliktmedvetna medborgare och medarbetare.

I undervisningen skall man ta hänsyn till olikheter i de studerandes inlärningsförmåga och målsättningar samt vid behov utveckla stödåtgärder i samråd med hemmen och med sakkunniga utanför skolan. En positiv individuell utveckling och sund självkänsla skall understödjas.

Utbildningen skall främja demokrati, jämställdhet mellan könen på alla samhällsområden och allmän jämlikhet i arbetslivet och samhället.

1.2. Gemensamma betoningar och för alla branscher gemensam baskompetens

1 Gemensamma betoningar

Utbildningen skall ge färdigheter som ökar den i alla branscher behövliga yrkesbildningen samt medborgarfärdigheter som hjälper de studerande att följa med förändringarna i samhället och i arbetslivet och att verka under nya förhållanden. Utbildningen skall ge de studerande färdigheter i

- internationalism
- främjande av en hållbar utveckling
- utnyttjande av teknologi och informationsteknik
- företagsamhet
- högklassig och kundinriktad verksamhet
- konsumentkunskap
- arbetarskydd och hälsa.

Internationalismen innebär att de studerande klarar sig i en mångkulturell miljö, att de är toleranta och språkkunniga så att de kan delta i studentutbyte och placera sig på den alltmer internationella arbetsmarknaden.

Främjandet av en hållbar utveckling innebär att de studerande känner till den hållbara utvecklingens principer och motiveras att verka för dem i studier och arbete samt såsom medborgare. De känner till och iakttar miljövänliga arbets- och handlingssätt och kan i synnerhet identifiera de vanligaste problemavfallen och hanteringen av dem. De uppskattar naturens mångformighet, förstår den hållbara utvecklingens ekonomiska, sociala och kulturella dimensioner och kan främja dessa värden i sin verksamhet.

Utnyttjandet av teknologi och informationsteknik avser att de studerande har de basfärdigheter som behövs i informationssamhället och förutsättningar att använda data- och kommunikationstekniken mångsidigt i sitt arbete och såsom medborgare. De studerande skall förstå hur den teknologiska utvecklingen påverkar den egna branschen och dess framtid och kunna tillämpa ny teknik i sitt arbete.

Företagsamheten går ut på att de studerande utvecklar sig till initiativrika, pliktmedvetna, driftiga och uppslagsrika arbetstagare och yrkesutövare eller företagare som sätter värde på sitt arbete.

Kvalitativ och kundinriktad verksamhet innebär att de studerande lär sig de kvalitetsstyrningsmetoder som behövs och allmännast används inom yrkesområdet. De kan beakta kundernas förväntningar och individuella behov och sköta kundservicesituationer av olika slag.

Konsumentkunskapen syftar till att de studerande kan beakta konsumentlagstiftningens bestämmelser och i arbetet och som medborgare agera i enlighet med konsumenternas rättigheter, skyldigheter och ansvar. Både som konsumenter och i sitt yrkesliv skall de studerande kunna bete

sig på sätt som främjar produktionen, sysselsättningen och samhälls-ekonomin.

Arbetarskydd och hälsa går ut på att de studerande känner till föreskrifter och anvisningar om arbetarskydd i sin bransch och iakttar dem. De kan uppskatta och utveckla en trygg, sund och trivsamt arbetsmiljö. De kan identifiera de faror och hälsorisker som förekommer i arbetet och skydda sig mot dem, samt bekämpa riskmomenten. De kan planera en ergonomiskt riktig arbetsmiljö samt dra försorg om sin egen hälsa och upprätthålla sin arbets- och funktionsförmåga.

2 För alla branscher gemensam baskompetens

Utbildningen skall ha som mål att hos de studerande utveckla följande färdigheter som behövs i alla branscher:

- inlärningsfärdigheter
- problemlösningsförmåga
- interaktions- och kommunikationsfärdigheter
- samarbetsfärdigheter
- etiska och estetiska färdigheter.

Inlärningsfärdigheterna skall utbildningen främja genom att ge de studerande beredskap för livslångt lärande och lust att utveckla sig själva. De bör kunna utvärdera sin egen inläring och sitt kunnande och planera sina studier. De skall lära sig att skaffa, organisera och bedöma kunskap och att tillämpa tidigare inhämtad kunskap i nya situationer.

Problemlösningsförmågan utvecklas genom att de studerande under utbildningen får färdigheter i att handla flexibelt, innovativt och nyskapande i sitt arbete och i problemsituationer.

Interaktions- och kommunikationsfärdigheterna skall främjas i utbildningen så att de studerande kan klara av olika slags interaktiva situationer i arbetslivet. De skall övas i att sköta förhandlingar och i att kommunicera muntligt och skriftligt samt i att använda sig av informationsteknik i samband med utbyte och förmedling av information.

Samarbetsfärdigheterna skall utbildningen utveckla så att de studerande blir vana att agera tillsammans med andra bl.a. i team och att vara flexibla och uppmärksamma i sina människorelationer. De skall kunna identifiera egna och andras känslolägen och beakta dem på ett konstruktivt sätt i sin verksamhet.

Etiska och estetiska färdigheter skall utbildningen främja genom att vänja de studerande vid att hantera och lösa etiska problem, vara medvetna om sina egna värderingar och kulturbetingade skönhetsvärden och beakta dem i sin verksamhet. De studerande bör kunna handla ansvarsfullt och rättsinriktat och hålla sig till ingångna överenskommelser. I sitt arbete bör de iaktta yrkesetik, såsom tystnadsplikt, datasekretess och konsumentskyddsbestämmelser.

1.3 Målen för grundexamen inom beklädnadsbranschen och för utbildningsprogrammen

Allmänna mål

De allmänna målen för grundexamen inom beklädnadsbranschen är att de studerande får mångsidiga färdigheter i att arbeta i beklädnadsbranschen med olika arbetsuppgifter i ateljéer eller småföretag eller inom industrin. Dessutom har de som avlagt examen den specialiserade yrkeskunskap som krävs i arbetslivet tack vare de yrkesinriktade studier de valt.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen skall kunna arbeta i en mångkulturell arbetsmiljö. De skall i sitt arbete kunna hålla sig till miljövänliga metoder och på så sätt främja en hållbar utveckling. De skall kunna använda moderna tekniska hjälpmedel och apparater. Vid informationssökning och ömsesidigt informationsutbyte skall de ha de färdigheter som krävs i ett informationssamhälle när det gäller att utnyttja den ständigt avancerande tekniken för data- och informationsförmedling.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen bör ha företagsamhet, kreativitet, uppfinningsriktighet och mod att fatta självständiga beslut som anställda vid företag.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen skall känna till branschens kvalitetsfaktorer, och i sin egen verksamhet eftersträva bästa tänkbara kvalitetsmässiga resultat. De bör känna till hur konkurrenskraftiga skobranschens tjänster och produkter är både nationellt och internationellt, och de skall genom sin verksamhet kunna främja det egna företagets lönsamhet.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen bör kunna sköta sin egen hälsa, och sålunda upprätthålla sin arbets- och funktionsförmåga. De skall kunna följa arbetarskyddsbestämmelser och -föreskrifter.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen bör ha en inlärningsförmåga som är förutsättningen för livslångt lärande, såsom förmågan att bedöma sin inläring och sitt kunnande, att värdera och strukturera kunskap, att planera sina egna studier och att ställa upp individuella inlärningsmål. Dessutom bör de ha vilja och motivation att ständigt förkovra sig.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen bör ha färdigheter att på ett flexibelt sätt klara sig i nya och annorlunda situationer och att handla innovativt och kreativt. I problemlösningssituationer bör de kunna agera så att de tar hänsyn till omgivningens förväntningar. De bör klara av att samarbeta med andra i både mono- och mångkulturella arbetsmiljöer.

De som avlagt grundexamen inom beklädnadsbranschen bör kunna handla ansvarsfullt, rättvist och i enlighet med avgivna löften. I sitt arbete skall de följa bestämmelserna om konsumentskydd och datasekretess. De bör kunna handskas med och lösa etiska problem. De bör förhålla sig tolerant och jämlikt till andra personer, kunna ta hänsyn till andra och acceptera olika mänskliga känslor. De bör värdesätta det egna yrket och vara motiverade att utveckla sig själva och sitt arbete.

Utbildningsprogrammets mål

Utbildningsprogrammet för modistbranschen (modist) skall ge de studerande sådana färdigheter att de kan arbeta med produktion och försäljning av hattar och andra accessoarer, som tillverkats som unika exemplar eller i serieproduktion, i företag eller affärer eller som egenföretagare. De skall på ett lönsamt och serviceinriktat sätt kunna tillverka och sälja produkter och tjänster som svarar mot kunders behov. Som sakkunniga i en servicebransch skall de kunna ge kunder råd i frågor som gäller form, färg, stil och klädsel. De skall kunna använda modern teknik.

Utbildningsprogrammet för klädsömnad (klädsömmare) skall ge de studerande sådana färdigheter att de kan arbeta som sakkunniga i frågor som gäller klädsel och med produktion och försäljning i ateljéer och fabriker eller som egenföretagare. De skall ha färdigheter som gör det möjligt för dem att också arbeta med inredning, med specialkläder eller med mönsterritning. De bör också få det kunnande och de praktiska färdigheter som krävs för att grunda egna företag. Yrkesskickligheten omfattar en förmåga att samarbeta med andra sakkunniga i textil- och beklädnadsbranschen och i skönhetsbranschen.

Utbildningsprogrammet för pälsbranschen (körsnär) skall ge de studerande sådana färdigheter att de kan arbeta med olika uppgifter i pälsbranschen, både med produktion av pälsmaterial och pälsprodukter. Pälsmaterialiet är inte färdigt som sådant, i likhet med textila material, utan det skall sammanfogas av flera bitar med hjälp av olika tekniker innan man kan sätta i gång med att tillverka den egentliga produkten. Detta kräver ett gott färgsinne hos körsnären, som skall kunna foga samman bitarna så att slutresultatet är enhetligt och ändamålsenligt. De studerande bör ha samarbetsförmåga, och de skall ha det kunnande och de praktiska färdigheter som krävs för att grunda ett företag.

Utbildningsprogrammet för skräddararbete (skräddare) skall ge de studerande sådana färdigheter att de kan arbeta som sakkunniga huvudsakligen i herrkläder och herrmode med produktion, försäljning, rådgivning och företagande i olika arbetsmiljöer. De skall ha samarbetsförmåga, och de skall ha det kunnande och de praktiska färdigheter som krävs för att grunda ett företag. Som sakkunniga i en servicebransch skall de kunna ge kunder råd i frågor som gäller form, färg, stil och klädsel.

2

UPPBYGGNADEN AV GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBRANSCHEN OCH STUDIERNAS UPPBYGGNAD

2.1 Uppbyggnaden av grundexamen inom beklädnadsbranschen

Statsrådet har beslutat om examinas uppbyggnad (SRB 213/1999) och undervisningsministeriet om examinas omfattning, utbildningsprogrammen och examensbenämningarna (5/011/1999). I förordningen om yrkesutbildning (F 811/ 98, 2 §) har stadgats om studiernas omfattning och i lagen om yrkesutbildning (L 630/98, 30 §, 31 §) om tillgodoräknande av studier och studietiden.

Det finns fyra utbildningsprogram och examensbenämningar som leder till examen:

- Utbildningsprogrammet för modistbranschen, modist
- Utbildningsprogrammet för klädsömnad, klädsömmare
- Utbildningsprogrammet för pälsbranschen, körsnär
- Utbildningsprogrammet för skräddararbete, skräddare

Studierna består av 20 sv obligatoriska och valfria gemensamma studier, 10 sv valfria studier samt 90 sv yrkesinriktade studier, som i sin tur består av gemensamma yrkesinriktade studier i examen (20 sv), yrkesinriktade studier differentierade enligt utbildningsprogram (60 sv) och valfria yrkesinriktade studier (10 sv).

2.2 Studiernas uppbyggnad

GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBANSCHEN		120 SV
GEMENSAMMA STUDIER		20 SV
Obligatoriska studiehelheter 1 - 8	17 sv	
Valfria studiehelheter 1 - 15	3 sv	
YRKESINRIKTADE STUDIER		90 SV
I studierna ingår minst 20 sv inläring i arbetet		
GEMENSAMMA YRKESINRIKTADE STUDIER I EXAMEN		20 SV
Studiehelhet 1	20 SV	
YRKESINRIKTADE STUDIER DIFFERENTIERADE ENLIGT UTBILDNINGSPROGRAM		60 SV
UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR MODISTBRANSCHEN, MODIST	60 sv	
Studiehelheter 2, 3, 4, 5, 6, 7		
UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR KLÄDSÖMNAD, KLÄDSÖMMARE	60 sv	
Studiehelheter 8, 9, 10, 11, 12		
UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR PÄLSBRANSCHEN, KÖRSNÄR	60 sv	
Studiehelheter 13, 14, 15, 16, 17		
UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR SKRÄDDARARBETE, SKRÄDDARE	60 sv	
Studiehelheter 8, 9, 18, 19		
VALFRIA YRKESINRIKTADE STUDIER		10 SV
Studiehelheter 20-32		
VALFRIA STUDIER		10 SV

I studierna ingår minst 1,5 sv studiehandledning och ett lärdomsprov vars omfattning är minst 2 sv. En studievecka motsvarar en studerandes arbetsinsats på 40 timmar.

STUDIEHELHETER INOM DE GEMENSAMMA STUDIerna

Gemensamma studier 20 sv	Obligatoriska	Valfria
1. Modersmålet	4 sv	0 - 3
2. Det andra inhemska språket	2 sv	0 - 3
3. Ett främmande språk	2 sv	0 - 3
4. Matematik	3 sv	0 - 3
5. Fysik och kemi	2 sv	0 - 3
6. Samhälls-, företags- och arbetslivskunskap	1 sv	0 - 3
7. Gymnastik och hälsokunskap	2 sv	0 - 3
8. Konst och kultur	1 sv	0 - 3
9. Valfria tilläggsstudier i de obligatoriska studierna, se ovan punkterna 1-8		
10. Miljökunskap		0 - 3
11. Informations- och kommunikationsteknik		0 - 3
12. Etik		0 - 3
13. Kulturkännedom		0 - 3
14. Psykologi		0 - 3
15. Företagsverksamhet		0 - 3
Totalt	17 sv	3

I utbildning med finska som undervisningsspråk är de obligatoriska studiernas omfattning 16 studieveckor och de valfria studiernas omfattning 4 studieveckor. Studierna i det andra inhemska språket omfattar en studievecka.

YRKESINRIKTADE STUDIEHELHETER

GEMENSAMMA YRKESINRIKTADE STUDIER I EXAMEN

20 SV

1 Grunderna i beklädnadsbranschen	20 sv
-----------------------------------	-------

YRKESINRIKTADE STUDIER DIFFERENTIERADE ENLIGT UTBILDNINGSPROGRAM 60 SV

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR MODISTBRANSCHEN

2 Tygarbeten	10 sv
3 Filtarbeten	10 sv
4 Läderarbeten	15 sv
5 Pälsarbeten	10 sv
6 Arbete med specialmaterial	10 sv
7 Tillverkning av accessoarer	5 sv

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR KLÄDSÖMNAD

8 Materialkännedom	5 sv
--------------------	------

9	Produktplanering	5 sv
10	Mönstertillverkning och tillskärning	15 sv
11	Formning och provning	5 sv
12	Tillverkning, klädsömnad	30 sv
UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR PÅLSBRANSCHEN		
13	Materialkännedom i pålsbranschen	5 sv
14	Planering av pålsprodukter	5 sv
15	Mönstertillverkning och fomning	10 sv
16	Beredning av pålsmaterial	15 sv
17	Tillverkning av pålsprodukter	25 sv
UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR SKRÄDDARARBETE		
8	Materialkännedom	5 sv
9	Produktplanering	5 sv
18	Mönstertillverkning och formning	15 sv
19	Tillverkning, skräddare	35 sv

VALFRIA YRKESINRIKTADE STUDIER

10 SV

20	Planering och tillverkning av historiska huvudbonader	5 sv
21	Tillverkning av accessoarer för festbruk	5 sv
22	Tillverkning av tovade accessoarer	5 sv
23	Inredning	5 sv
24	Ändringssömnad och modernisering	5 sv
25	Tillverkning av festkläder	5 sv
26	Tillverkning av ytterplagg	5 sv
27	Tillverkning av läder- och mockapålsprodukter	5 sv
28	Tillverkning av produkter av flera material	5 sv
29	Tillverkning av måttbeställda kostymer	5 sv
30	Datateknik inom yrkesområdet	5 sv
31	Företagsverksamhet i beklädnadsbranschen	5 sv
32	Övriga valfria studier	10 sv

VALFRIA STUDIER

Se kapitel 3.3.

3 MÅLET FÖR STUDIerna, DET CENTRALA INNEHÅLLET OCH BEDÖMNINGEN

3.1 Gemensamma studier - mål, centralt innehåll och bedömning

3.1.A Obligatoriska studier

3.1.1. MODERSMÅLET, 4 SV

3.1.1.1 Modersmålet, svenska

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall i olika samarbetsituationer, t.ex. då de arbetar i team, samt inom kundservice, kunna handla och uttrycka sig på det sätt som situationen kräver. De studerande skall förstå de centrala begreppen och kunna urskilja och förstå det väsentliga innehållet i texter som hör till beklädnadsbranschen. De studerande bör ytterligare kunna analysera texter och dra slutsatser av det de läst. De studerande skall kunna använda sig av olika kunskapskällor, både böcker och IT-material, och kunna analysera, tolka, och förhålla sig kritiskt till den information de får samt förmedla den vidare i tal och skrift. De skall också kunna utvärdera sina egna kunskaper i modersmålet och fortlöpande utveckla dem.

De studerande skall kunna delta i och begära ordet i diskussioner inom en studie- eller arbetsgemenskap; aktivt lyssna på andra och uttrycka sina tankar klart och redigt. De skall bidra till att bygga upp en god atmosfär och till att föra diskussionen framåt. De skall kunna vara artiga och flexibla vid verbal och icke-verbal kommunikation och kunna anpassa sitt språkbruk till situationen. De skall även kunna tolka och utnyttja nonverbala kommunikationsmedel och visa tolerans gentemot olika talare och olika sätt att kommunicera.

▲ Centralt innehåll:

att lära sig hantera information och utveckla den kommunikativa kompetensen.

De studerande skall kunna använda grundterminologin inom beklädnadsbranschen och inom kundservice, och vara så vana vid olika sätt att uttrycka sig, både muntligt och skriftligt, att de kan producera texter inom sitt yrkesområde och inom den arbetsgemenskap de verkar i. De kan t.ex. skriva dokument, rapporter och promemorior och den skriftliga delen av lärdomsprovet. De skall klara av muntlig kommunikation som telefonärenden, diskussioner, förhandlingar och möten samt referat och rappor-

ter. De studerande skall veta hur de skall kommunicera vid arbetsintervjuer och kunna utforma de dokument som behövs för detta.

De studerande skall kunna utnyttja facktidskrifter och andra informationskällor inom beklädnadsbranschen. De skall kunna förmedla information, både muntligt och skriftligt till andra så att budskapet är tydligt och klart och språkbehandlingen god. De skall hela tiden utveckla sina kommunikations- och interaktionsfärdigheter och medverka till att utveckla kommunikationen på sin arbetsplats.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska olika språksituationer i arbetslivet

De studerande skall känna till sina språkliga rötter och förstå språkets och kulturens betydelse för individens identitet och för ett smidigt samarbete mellan personer och intressegrupper i arbetslivet. De skall inse nyttan av litteratur, teater, film och andra medier. De skall kunna analysera och tolka både faktatexter och skönlitterära texter. De skall känna till det svenska språkets ställning i Finland, och skillnaderna mellan dialekt, finlands-svenskt talspråk och det allmänna svenska standardspråket. De skall inse nyttan av att behärska det svenska standardspråket, med tanke på vad arbetslivet kräver. De skall inse värdet av vårt lands tvåspråkiga kultur och betydelsen av flerspråkighet och kulturell mångfald, så att de kan tillämpa dessa insikter i olika kommunikationssituationer, både privat och i arbetslivet.

▲ **Centralt innehåll:**
att förstå språkets och kulturens betydelse.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- förstå att man talar och skriver på olika sätt i olika situationer och kunna variera sitt eget språkbruk enligt situation
- förstå de väsentligaste begreppen och frågorna i texter som berör beklädnadsbranschen och också kunna använda branschspecifika grundbegrepp i sitt eget språkbruk
- klara av att skaffa fram information ur olika källor, med hjälp av handledning och i grupp. De skall känna till de viktigaste tidskrifterna och uppslagsverken i beklädnadsbranschen. De skall kunna utnyttja bibliotekstjänster och modern teknologi då det gäller att söka och förmedla information
- våga och kunna ta ordet i studie- och arbetsgruppsdiskussioner och framföra sina egna tankar och åsikter i diskussionerna
- kunna ta andra i beaktande i diskussionen, åtminstone i någon mån, och vara medvetna om vilken verkan den nonverbala kommunikationen har

- klara av att fylla i formulär som är viktiga i arbetet och att uppgöra rapporter
- kunna presentera sig själv och olika sakfrågor
- kunna fungera sakligt inom kundbetjäning
- kunna finna sådant som intresserar inom litteratur, film eller teater
- kunna arbeta tillsammans med olika människor, också i en mångkulturell arbetsgemenskap
- vara medvetna om hur de kommunicerar, öva sig i att bedöma sina egna kunskaper i modersmålet och kunna ställa upp mål för sin egen utveckling
- känna till det svenska språkets ställning i Finland och inse betydelsen av tvåspråkigheten och den nordiska samhörigheten.

3.1.1.2 Modersmålet, finska

I den finskspråkiga utbildningen är målen och det centrala innehållet (berömlig nivå) identiska med texten i modersmålet för studerande i den svenskspråkiga utbildningen, förutom till den del texten innehåller hänvisningar till finlandssvenskt språkbruk och finlandssvenska förhållanden.

3.1.1.3 Modersmålet, samiska

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till språkets centrala funktion som kulturskapare och -förmedlare. Studerandena skall uppnå en fungerande tvåspråkighet och behärska yrkesspråket i beklädnadsbranschen också på samiska. Studierna skall stärka de studerandes samiska kulturella identitet och utveckla deras språkliga och kognitiva färdigheter.

De studerande skall ha en stark språklig identitet, så att de kan utveckla sina färdigheter i samiska och bevara kontakten till den samiska kulturkretsen. De skall kunna jämföra det samiska språkets och kulturens karaktäristiska drag med motsvarande i finskan. De studerande skall vara förtrogna med litteratur på samiska och med samisk kulturtradition så att de intresserar sig för samisk litteratur och konst.

▲ Centralt innehåll:

att behärska de karaktäristiska dragen i samiska språket och kulturtraditionen.

De studerande skall behärska samiskans struktur och språkriktighet samt olika nyanser i talspråket i olika situationer. De skall kunna jämföra grundstrukturerna i samiskan med släktspråket finska. De skall behärska rättskrivning på samiska och kunna utveckla sin skriftliga förmåga. De studerande skall kunna skriva språkriktiga saktexter, t.ex. informationsmaterial, projektplaner, ansökningar och brev på samiska. De skall ut-

veckla sin skriftliga och muntliga förmåga att uttrycka sig på samiska och skall ställa sig kritiskt till det de läser.

▲ **Centralt innehåll:**

att uttrycka sig skriftligt och muntligt på samiska i olika sammanhang.

De studerande skall kunna kommunicera på samiska i frågor som berör yrket. De skall vara beredda att arbeta inom yrkena i beklädnadsbranschen och att utveckla sitt yrkeskunnande på samiska så att de kan verka i motsvarande yrke inom den samiska kulturkretsen. De studerande skall vara förtrogna med de samiska näringarnas historia och aktuella läge. De skall kunna inhämta fakta genom olika medier och de skall kunna tänka kritiskt.

▲ **Centralt innehåll:**

kännedom om beklädnadsbranschens centrala begrepp på samiska.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till vilken betydelse det samiska språket och kulturen har för deras egen identitet
- känna till de centrala drag som utmärker det samiska språket och kulturarvet
- kunna skriva sakter som hänför sig till yrket och arbetet på samiska
- kunna uttrycka sig muntligt på samiska i olika sammanhang
- behärska yrkets centrala begrepp på samiska så att de kan arbeta med de mest centrala uppgifterna inom beklädnadsbranschen och utveckla sitt professionella kunnande på sitt eget språk

3.1.1.4 Studier i modersmål och svenska/finska för studerande med ett främmande språk som modersmål, 4 - 6 sv

Målet för studierna är att uppnå en fungerande tvåspråkighet. Det förutsätter att studerandena utvecklar kunskaperna i svenska/finska och det egna modersmålet. De studerande skall ha muntlig och skriftlig kunskap i det svenska/finska standardspråket och även behärska fackspråket inom beklädnadsbranschen för att kunna delta i utbildningen aktivt, självständigt och på jämlika grunder och för att kunna utöva sitt yrke samt utveckla sig själv och fungera i samhället.

Målet är en modersmålskunskap på sådan nivå att de studerande kan hålla kontakt med sin egen kultur och självständigt vidareutveckla och utnyttja sin kunskap i modersmålet.

3.1.1.4.1 Studier i det egna modersmålet

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall uppnå en fungerande tvåspråkighet och behärska fackspråket i sin bransch också på sitt eget modersmål. Studierna skall förstärka de studerandes kulturella identitet och utveckla dem språkligt och kognitivt.

De studerande skall ha en stark språklig identitet som gör det möjligt att bevara banden till den språk- och kulturkrets där de vuxit upp. De bör ha kunskaper om sin egen kultur och sitt eget språk och kunna jämföra deras typiska drag med motsvarande drag i finländsk kultur och språk. De studerande skall bekanta sig med den egna kulturkretsens litteratur och traditioner så att de kan intressera sig för litteratur och konst på det egna språket.

- ▲ **Centralt innehåll:**
kännedom om särdragen i det egna språket och kulturarvet.

De studerande skall känna till det egna språkets struktur och förstå sig på språkriktighet och olika nyanser i talspråket. De skall också kunna uppfatta grundstrukturerna i sitt eget språk jämfört med svenskan/finskan. De bör aktivt använda sina muntliga och skriftliga färdigheter i modersmålet. De studerande skall känna till modersmålets användningsmöjligheter och variationer inom respektive språkområde, och vänja sig vid att jämföra språkbrukssituationerna med motsvarande i Finland.

- ▲ **Centralt innehåll:**
förmåga att uttrycka sig muntligt på det egna modersmålet och såvitt möjligt skrivfärdigheter för olika ändamål.

De studerande skall kunna behandla frågor i beklädnadsbranschen på sitt modersmål. De skall ha beredskap att vid behov utveckla sitt yrkeskunnande på sitt eget modersmål så att de kan verka i motsvarande yrke inom sin egen kulturkrets. De skall kunna inhämta ytterligare kunskap genom olika medier även på sitt eget språk och kritiskt jämföra olika källor.

- ▲ **Centralt innehåll:**
kännedom om beklädnadsbranschens centrala begrepp på det egna modersmålet.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de väsentligaste dragen i sitt språk och vara förtrogna med sin kulturbakgrund

- kunna uttrycka sig muntligt i de vanligaste kommunikationssituationerna inom den egna kulturkretsen
- behärska yrkets centrala begrepp så att de kan utveckla sitt professionella kunnande på sitt eget språk.

3.1.1.4.2 Studier i svenska/finska som andraspråk

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall förstå det väsentliga innehållet i muntlig svensk-/finskspråkig kommunikation och utan möda följa med vad som behandlas, samt delta i arbetet. De skall förstå det väsentliga innehållet i skriftliga läromedel och kunna utnyttja det för att gå framåt i studierna. De bör bekanta sig med litteratur och olika skrivna texter på svenska/ finska och såvitt möjligt på sitt modersmål och kunna motta impulser och upplevelser genom dem. De skall vara förtrogna med de allmännaste sätten för ickeverbal kommunikation i den finländska kulturen, uppfatta sociala nyanser och variationer i olika situationer i det svenska/finska språket samt använda sådana språkliga uttryck som passar för olika tillfällen och textarter. De bör kunna delta i socialt umgänge och fritidsaktiviteter och kunna följa med den samhälleliga debatten i tidningar och andra medier när det gäller frågor som angår dem själva och deras yrke.

▲ Centralt innehåll:

att uppfatta det väsentliga vid muntlig och skriftlig kommunikation.

De studerande skall kunna använda språket i tal och skrift i vardagliga situationer. De skall känna till de viktigaste, mest betydelsefulla dragen i det svenska/finska uttalssystemet och vara bekanta med intonationen. De skall vänja sig vid att producera skriftligt material av olika slag och kunna formulera sina tankar på svenska/finska även i skrift. De skall våga sig på att avfatta varierande texter, lära sig använda texter som behövs i yrket och klara av att sköta ärenden skriftligt. De studerande skall känna till centrala strukturer i svenskan/finskan och kunna använda språket frimodigt i tal och skrift. De skall uppfatta betydelsen i komplicerade strukturer med ledning av saksammanhanget. De skall behärska grunderna i det svenska/finska rättstavningssystemet. De skall bli vana vid att urskilja likheter och olikheter mellan sitt modersmål och det svenska/finska språket.

▲ Centralt innehåll:

att känna till och använda det svenska/finska språkets fundamentala strukturer och kommunicera begripligt i tal och i skrift.

De studerande skall känna till fackspråket och uttryckssätten inom beklädnadsbranschen. De skall förstå både muntliga och skriftliga arbetsin-

struktioner och bruksanvisningar inom beklädnadsbranschen liksom också föreskrifter om arbetssäkerheten. De skall muntligt och skriftligt kunna behandla centrala frågor inom yrkesområdet på ett begripligt sätt på svenska/finska och såvitt möjligt också på sitt modersmål. De skall i arbete och i kundservice kunna använda språket enligt situationens krav och veta hur man visar hövlighet i Finland. De skall känna till den finländska arbetskulturens väsentligaste drag och kunna handla i enlighet med dem. De skall kunna vidareutveckla sin yrkesidentitet och yrkesstolthet med hjälp av sina kunskaper i svenska/finska.

- ▲ **Centralt innehåll:**
ett gott språkbruk inom beklädnadsbranschen.

De studerande skall inse vad modersmålet och tvåspråkigheten innebär, känna sina rötter och sätta värde på sin kultur samt stärka sin självkänsla och sin identitet genom att frimodigt använda sitt modersmål. De skall känna till hur samhället fungerar i Finland och bekanta sig med landets kultur. De bör på svenska/finska bekanta sig med sina samhälleliga rättigheter och skyldigheter. De bör förstå växelverkan mellan olika kulturer och orsakerna till kulturella konflikter och kunna hantera dem på ett konstruktivt sätt. De bör visa respekt och tolerans för olika människor och tänkesätt och ha förmåga att fritt och kritiskt betrakta olika synpunkter.

- ▲ **Centralt innehåll:**
insikter om betydelsen av språk och kultur samt kulturell växelverkan.

De studerande skall kunna arbeta ansvarsfullt såväl ensamma som i grupp. De skall kunna inhämta kunskap ur olika källor, använda ordböcker och göra anteckningar på egen hand, och de bör kunna begagna sig av material i böcker och datanät för att utveckla sin språkkunskap och avancera i sina studier. De skall träna upp sig i kritiskt tänkande. De skall använda svenska/finska för att tillägna sig ändamålsenliga inlärningsstrategier.

- ▲ **Centralt innehåll:**
goda inlärningsfärdigheter och beredskap för livslångt lärande.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- förstå det centrala innehållet i talad svenska/finska så att de klarar sig på svenska/finska i vardagliga situationer i arbetet inom beklädnadsbranschen och i studierna
- förstå det centrala innehållet i skriftligt material som hänför sig till studierna, branschen, arbetet och samhället

- känna till de väsentligaste strukturerna i svenskan/finskan och den centrala yrkesterminologin i beklädnadsbranschen, för att kunna uttrycka sig begripligt i tal och skrift i frågor som berör yrket och arbetet
- med handledning klara av skriftliga uppgifter
- kunna be om hjälp vid behov
- med handledning kunna bedöma utvecklingen av sin språkliga förmåga och uppställa mål för dess utveckling
- känna till finländska seder och arbetskultur och förstå orsakerna till kulturella skillnader så att de kan fungera i mångkulturella arbetsgrupper och miljöer
- kunna arbeta självständigt under handledning och i någon mån i grupp söka information ur olika källor
- kunna fungera som medborgare och uttrycka sig på svenska/finska.

3.1.2 DET ANDRA INHEMSKA SPRÅKET, 1/2 SV

3.1.2.1 Det andra inhemska språket, finska 2 sv

Utgående från den lärokurs som börjat i åk 1 - 6 i grundskolan

Nivån på språkkunskaperna inom den grundläggande yrkesutbildningen motsvarar steg 3-6 i de allmänna språkexamina. Om de studerande har avlagt allmän språkexamen på den nivå som krävs, förutsätts tilläggsprestation i branschens yrkesspråk.

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall frimodigt kunna bemöta, förstå och tilltala finskspråkiga kunder, förmän och arbetskamrater och handla ändamålsenligt på basis av anvisningar, begäran och diskussion i beklädnadsbranschens vardagliga arbets- och språksituationer. De studerande skall speciellt förstå tal och text som anknyter till yrket och samtala både direkt och i telefon. Vid behov skall de också kunna kommunicera skriftligen per e-post, fax och brev. De skall förstå och kunna fylla i yrkesspecifika blanketter, räkningar, beställningsformulär och kontrollistor och kunna skriva korta referat och rapporter. De studerande skall förstå kundens avsikt eller önskemål och kunna beskriva ändamålsenliga produkter och tjänster inom beklädnadsbranschen på ett tillfredsställande sätt. De skall också kunna förklara funktioner och möjliga fel, utbyta åsikter och komplimanger och upprätthålla diskussionen. De skall kunna diskutera sina arbetsuppgifter och -praxis också på finska och kunna läsa broschyrer, föreskrifter, anvisningar och meddelanden som har anknytning till

beklädnadsbranschen. De studerande skall kunna följa med sin bransch och samhällseliga händelser också i finskspråkiga brosyurer, nätverk, massmedier och yrkespublikationer.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att verka inom beklädnadsbranschens arbetsuppgifter och kunna skaffa information

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- förstå innehållet i korta, enkla, skriftliga och muntliga meddelanden som hänför sig till arbetet och arbetssäkerheten och kunna fungera enligt dem
- förstå och kunna betjäna kunder och sköta arbetsuppgifter på finska i åtminstone de väsentligaste situationerna.
- kunna fylla i en finskspråkig blankett som förekommer allmänt inom branschen
- kunna skriva ett meddelande eller ett kort referat som anknyter till yrket på finska med hjälpmedel.

Utgående från den lärokurs som börjat i åk 7 - 9 i grundskolan

Nivån på språkkunskaperna inom den grundläggande yrkesutbildningen motsvarar steg 1-3 i de allmänna språkexamina. Om de studerande har avlagt allmän språkexamen på den nivå som krävs, förutsätts tilläggsprestation i branschens yrkesspråk.

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall inse betydelsen av att kunna finska i arbetslivet och i det tvåspråkiga samhället. De skall handla och reagera åtminstone i de mest rutinmässiga uppgifterna på finska. De skall förstå kundens eller samtalspartens ärende eller önskemål, och kunna svara på frågor och be om tilläggsinformation. De studerande skall förstå föreskrifter och kunna läsa finskspråkiga arbetsanvisningar, åtminstone med hjälpmedel. De skall kunna läsa annonstexter, meddelanden och manualer som anknyter till arbetsuppgifterna och i någon mån kunna diskutera med sina finskspråkiga förmän, arbetskamrater och gäster. De studerande skall kunna ta reda på sådana adresser, arbetsredskap, fakta och metoder som behövs ur finskspråkiga källor, samt också våga be om hjälp och ställa frågor på finska. De skall behjälpligt kunna berätta om sig själva, sitt arbete och sina erfarenheter för sina förmän, arbetskamrater och gäster. De studerande skall våga säga sin åsikt på sammanträden också på finska och med hjälpmedel kunna skriva meddelanden, förklaringar och beställningar på finska.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att kunna betjäna kunder på finska i väsentliga situationer och söka information ur finskspråkiga källor, åtminstone med hjälpmedel.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna bemöta kunden, förmannen och arbetskamraten samt förstå och betjäna dem på finska i några vardagliga situationer
- visa att de förstår huvudpunkterna i en annons eller i en viktig anvisning genom att fungera enligt dem eller genom att förklara vad saken gäller
- kunna skriva meddelanden på finska och med hjälpmedel fylla i en enkel blankett eller kontrollista som anknyter till arbetsuppgifterna.

3.1.2.2 Det andra inhemska språket, svenska, 1 sv*)

*) undervisas i finskspråkiga yrkesläroanstalter

Nivån på språkkunskaperna inom den grundläggande yrkesutbildningen motsvarar steg 1-3 i de allmänna språkexamina. Om de studerande har avlagt allmän språkexamen på den nivå som krävs, förutsätts tilläggsprestation i branschens yrkesspråk.

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till det svenska språkets och den svenska kulturens betydelse i dagens mångkulturella Finland, och de kan bete sig ändamålsenligt i internordiska sammanhang.

De studerande skall klara av rutinmässiga samtalskontakter i anslutning till det dagliga livet, arbetet, hemlandet och dess kultur, även om de inte alltid själva förmår hålla i gång diskussioner. De skall kunna handla enligt anvisningar, förbud och uppmaningar som gäller arbetet. De skall klara av vanliga kundservicesituationer, både som kunder och inom kundbetjäningen, vid direkt kontakt och i telefon och kan vid behov be om precisering eller förklaring. De skall kunna läsa korta texter som anknyter till bekanta situationer, t.ex. matsedlar, tidtabeller, annonser samt med arbetet sammanhängande säkerhetsföreskrifter och bruksanvisningar. De skall kunna, genom att anlita hjälpmedel, söka fram fakta som behövs i yrket. De skall kunna göra skriftliga anteckningar, anvisningar och beställningslistor i samband med arbetet.

- ▲ **Centralt innehåll:**

att kunna verka inom beklädnadsbranschens arbetsuppgifter och i nordiska sammanhang.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- förstå vardagliga och enkla muntliga uttryck och skriftliga meddelanden som berör dem själva, deras familj och närmiljö
- förstå det centrala innehållet i korta och enkla skriftliga och muntliga meddelanden angående arbetet och arbetssäkerheten inom branschen och kunna fungera enligt dem
- kunna söka information i annonser, anvisningar och kataloger på svenska
- klara av att med några ord betjäna kunder i åtminstone centrala arbets-situationer
- klara av att fylla i standardiserade blanketter som används i arbetet inom branschen.

3.1.3 ETT FRÄMMANDE SPRÅK, 2 SV

I läroplanen har målen och bedömningen för de främmande språken i den grundläggande yrkesinriktade utbildningen differentierats i enlighet med om språket har studerats som A- eller B-språk. Det valda språket kan vara ett alldeles nytt språk för studeranden och då tillämpas målen och bedömningen för B-språket. Med A- och B-språk avses följande:

A-språk = ett främmande språk som börjar på åk 1 - 6 i grundskolan (tidigare lågstadiet)

B-språk = ett främmande språk som börjar på åk 7 - 9 i grundskolan (tidigare högstadiet).

Nivån på språkkunskaperna inom den grundläggande yrkesutbildningen motsvarar för A-språk steg 2-5 och för B-språk steg 1-3 i de allmänna språkexamina. Om de studerande har avlagt allmän språkexamen på den nivå som krävs, förutsätts tilläggsprestation i branschens yrkesspråk.

3.1.3.1 Ett främmande språk, A-språk, 2 sv

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall klara sig väl i vardagliga talsituationer och kunna beskriva händelser, erfarenheter, drömmar, förhoppningar och strävanden samt redogöra för sitt land och sin kultur. De skall förstå det huvudsakliga innehållet i vanligt tal som håller normalt tempo och i personliga brev och

meddelanden och vid behov kunna be om förtydligande. De skall kunna delta i diskussioner samt skriva personliga brev och meddelanden om motiv som är bekanta och av personligt intresse och som hänför sig till vardagens liv, t.ex. familjen, fritiden, resor och aktuella frågor.

▲ **Centralt innehåll:**

att agera som privatperson i en internationell värld.

De studerande skall kunna kommunicera på ett sakligt och artigt sätt vid betjäning av kunder både direkt och per telefon. De skall kunna presentera produkterna och servicen i beklädnadsbranschen och diskutera dem med kunder bland annat genom att besvara de vanligaste frågorna om dem. De studerande skall kunna berätta om sin arbetsplats, sitt arbete och sina arbetsuppgifter, material och arbetsredskap vid samtal med arbetskamrater och besökare som talar det främmande språket. De skall kunna redogöra för normer och seder i den inhemska arbetskulturen, även om arbetssäkerhet och miljöhänsyn, och veta det väsentligaste om motsvarande normer och seder i det land där språket ifråga talas. De skall förstå både skriftliga och muntliga anvisningar som rör arbetet och produkterna, exempelvis fax, e-post och reklam, så att de kan handla ändamålsenligt. De skall kunna ta emot respons om arbetet och produkterna, de skall kunna tillämpa sina kunskaper och färdigheter och motivera nödvändiga lösningar och rättelser.

De studerande skall kunna arbeta i internationella arbetsmiljöer och då kunna fråga efter information som berör arbetet och läsa facklitteratur inom beklädnadsbranschen. Vid behov kan de utnyttja hjälpmedel, också den nyaste teknologin. De skall kunna avfatta enklare sammanhängande texter som berör arbetet, bl.a. beställningar, anvisningar och olika meddelanden.

▲ **Centralt innehåll:**

att kunna agera som arbetstagare i en internationell arbetsgemenskap.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- förstå enklare muntliga och skriftliga meddelanden som anknyter till deras eget liv, och aktivt kunna söka information i t.ex. menyer, tidtabeller och broschyrer
- förstå korta och enkla muntliga och skriftliga meddelanden som anknyter till arbetet och arbetssäkerheten i beklädnadsbranschen och kunna verka i enlighet med dem
- kunna söka information i broschyrer, anvisningar, och kataloger på främmande språk
- kunna berätta om sig själva och sin livssituation och om sina arbetsuppgifter inom beklädnadsbranschen

- kunna skriva enkla personliga meddelanden och fylla i blanketter med personuppgifter samt blanketter som berör arbetet i beklädnadsbranschen.

3.1.3.2 Ett främmande språk, B-språk, 2 sv

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna ställa och besvara sådana enkla frågor som gäller dem själva och den omedelbara konkreta omgivningen, om motparten talar långsamt och tydligt. De skall vid behov kunna be om förtydligande. De skall kunna kommunicera både verbalt och ickeverbalt t.ex. när de presenterar sig, gör inköp, skaffar biljetter och söker inkvartering. De skall förstå enkla uttryck och meningar bland annat i anvisningar, annonser och kataloger som hänför sig till välbekanta motiv i privatlivet och arbetslivet. De skall kunna skriva kortfattade enkla personliga meddelanden, som. t.ex. kort och fylla i blanketter av standardtyp som gäller arbetsrelaterade uppgifter och personuppgifter. De skall kunna uppfatta muntliga och skriftliga besked som ansluter sig till arbetet och kunna handla enligt situationens krav, självständigt eller med anlitande av andras hjälp.

▲ **Centralt innehåll: att kunna kommunicera privat och i arbetslivet.**

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- förstå bekanta ord och uttryck som berör dem själva eller den omedelbara arbetsmiljön
- förstå uttryck, ord och enkla meningar i t.ex. bekanta annonser, kataloger och arbetsanvisningar
- med enkla ord och meningar kunna berätta om sig själva och sitt arbete, kunna skriva ett kort, enkelt meddelande om vardagliga arbetsuppgifter inom beklädnadsbranschen och kunna fylla i en blankett med personuppgifter

Matematisk-naturvetenskapliga studier

3.1.4 MATEMATIK, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

Studerandena skall i sitt kommande yrke kunna tillämpa matematiken mångsidigt och använda den som ett problemlösningsredskap. De skall behärska de elementära räkneoperationerna, såsom procenträkning och omvandling av enheter, i samband med yrkesrelaterade arbetsuppgifter. De skall kunna bilda bokstavsuttryck för relationer mellan storheter och beskriva arbets- och vardagslivets problem som modeller i form av tabeller, figurer, satser och ekvationer. De skall kunna lösa matematiska problem med hjälp av slutsatser, ekvationer och grafiska representationer. De studerande skall kunna tillämpa geometri i den utsträckning som krävs i beklädnadsbranschen, t.ex. beräkna areor och volymer samt använda skalor.

▲ **Centralt innehåll:**

att lösa i yrket förekommande matematiska problem genom normala räkneoperationer, tillämpning av matematiska modeller och geometri.

Studerandena skall mångsidigt kunna använda räkneapparater och datorer för att lösa matematiska problem. De skall kunna bedöma resultatens tillförlitlighet, exakthet och meningsfullhet. De skall kunna självständigt samla data och på basis av dem utarbeta statistik, tabeller och diagram som gäller deras bransch. De skall kunna läsa och tolka statistik. De skall behärska den ekonomiska matematik som behövs i vardags- och arbetslivet, bl.a. kostnads-, skatte- och lånekalkyler.

▲ **Centralt innehåll:**

bedömning av resultatriktighet och uppgörande och tolkning av statistik och tabeller samt ekonomisk matematik.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna räkna de additions-, subtraktions-, multiplikations- och divisionsräkningar som behövs i yrket
- kunna räkna procentandelar och använda enheter rätt
- kunna lösa de vanligaste matematiska problemen i beklädnadsbranschen genom att antingen beskriva problemen eller dra slutsatser om dem med hjälp av ekvationer
- kunna använda räkneapparat och dator för att lösa de centrala matematiska uppgifterna i beklädnadsbranschen
- kunna avläsa statistik, tabeller och grafiska framställningar som anknyter till beklädnadsbranschen
- kunna beräkna areor och volymer på de vanligast använda kropparna
- kunna beräkna material- och produktionskostnader för de arbeten som utförs.

3.1.5 FYSIK OCH KEMI, 2 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna de ur yrkets synvinkel viktigaste lagbundenheterna i fysiken, t.ex. värmeöverföring, luftfuktighet och värmeutvidgning. De skall kunna använda behövliga elapparater tryggt och ekonomiskt. De skall kunna arbeta ergonomiskt och därför känna till den fysik som hänför sig till ergonomi.

- ▲ **Centralt innehåll:**
de kunskaper i fysik som behövs för att uppnå yrkesskicklighet och upprätthålla arbetsförmågan.

De studerande skall i sitt arbete kunna beakta de med tanke på miljön och yrket centrala kemiska företeelserna och skall därför känna till de vanligaste grundämnena och föreningarnas egenskaper (t.ex. syre, kväve, väte, kol och oxider av dem, de viktigaste syrorna, baserna, salterna, kolhydraterna, fetterna och proteinerna). Studerandena skall kunna förvara och använda de substanser som behövs inom beklädnadsbranschen rätt och kunna förstöra dem på behörigt sätt. De studerande kan i sitt arbete beakta substansernas speciella egenskaper så att de inte försätter sin egen och andras säkerhet eller miljösäkerheten i fara. De skall med ledning av beteckningarna på de ämnen och material samt produkter som förekommer inom beklädnadsbranschen kunna identifiera och tolka de faktorer som påverkar hälsan och säkerheten och fungera på det sätt som situationen förutsätter.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att känna till och beakta de inom beklädnadsbranschen centrala kemiska företeelserna samt riktig användning, förvaring och förstöring av de ämnen som används inom beklädnadsbranschen.

De studerande skall i sitt arbete och i sitt privatliv kunna beakta naturens lagbundenheter och verka på sätt som är energibesparande och skonar miljön. De skall kunna beskriva livscykeln för någon produkt som används/tillverkas inom beklädnadsbranschen och därmed förknippad energiomvandling.

- ▲ **Centralt innehåll:**
livscykel tänkande och därmed förknippad energihushållning.

De studerande skall kunna göra observationer och mätningar rörande centrala fysikaliska och kemiska företeelser inom beklädnadsbranschen. De skall kunna tolka fysikaliska och kemiska mätresultat och dra slutsatser av dem. De skall kunna bedöma mätresultatens tillförlitlighet,

exakthet och meningsfullhet. De skall kunna dokumentera erhållna resultat i enlighet med beklädnadsbranschens kvalitetskrav och presentera resultaten t.ex. med tabeller och grafiska representationer. De skall självständigt kunna leta fram fakta som behövs i arbetet ur olika källor samt kritiskt granska sådana data och bearbeta dem för praktiska tillämpningar. De skall kunna tillämpa sina kunskaper i fysik och kemi genom att tillägna sig ekonomiska och naturvänliga arbetssätt och tekniker.

- ▲ **Centralt innehåll:**
experimentellt arbete, bedömning av resultatens riktighet och dokumentering av erhållna resultat.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna förstå de från yrkets synpunkt viktigaste fysikaliska och kemiska företeelser och lagbundenheter som anknyter till de vanligaste arbetsuppgifterna
- kunna arbeta utan att orsaka fara för sig själv, andra eller omgivningen och tryggt och ekonomiskt använda olika apparater såsom elapparater
- kunna förvara och använda i arbetet behövliga kemikalier rätt och förstöra avfallet på behörigt sätt
- kunna identifiera och tolka hälso- och säkerhetsfaktorer med ledning av beteckningarna för de centrala ämnen och material som används/tillverkas inom beklädnadsbranschen och fungera såsom beteckningarna förutsätter
- kunna beskriva livscykeln för någon produkt
- kunna utföra mätningar enligt anvisningar, dokumentera mättningsresultaten och uppgöra en läsbar rapport över resultaten.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga studier

3.1.6 SAMHÄLLS-, FÖRETAGS- OCH ARBETSLIVSKUNSKAP, 1 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna verka aktivt inom sin läroanstalt och i miljöer med anknytning till studierna, t.ex. vid andra läroanstalter, inom olika arbetsgemenskaper och utomlands vid utbyte av studerande. De skall veta vilka rättigheter och förpliktelser som gäller för deras egna studier och för

deras åldersstadium samt känna till de grundläggande medborgerliga rättigheterna och skyldigheterna, förstå sitt samhälleliga ansvar och handla i enlighet härmed. De skall vara kapabla att fungera som aktiva samhällsmedlemmar. Dessutom skall de veta det väsentligaste om EUs beslutssystem och hur det påverkar medborgarnas aktiviteter.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att verka som grupp- och samhällsmedlem och som EU-medborgare.

De studerande skall kunna sköta sin egen ekonomi och sina ekonomiska förpliktelser, såsom skatterna. De skall inse vad skatterna betyder för finansieringen av samhällets välfärdsservice, och känna till systemen för social trygghet i Finland så att de vid behov kan utnyttja dem. De skall förstå hur hushållens och företagens verksamhet påverkar sysselsättningen och samhällsekonomin så att de främjar dem som konsumenter och inom kundbetjäning. De skall förstå Finlands ställning i relation till andra länder och i sitt handlande ta hänsyn till principerna för hållbar utveckling.

- ▲ **Centralt innehåll:**
insikt om hushållens och företagens roll i Finlands samhällsekonomi.

De studerande skall aktivt kunna söka sig ut i arbetslivet eller någon medborgerlig verksamhet. De skall sätta värde på sitt yrke och sina färdigheter och kunna presentera dem för arbetsgivare i syfte att få en arbetsplats eller för intressegrupper i syfte att bli företagare. De skall beakta att alla människor har samma medborgerliga rättigheter och skyldigheter. De skall känna till arbetsmarknadens verksamhetsprinciper och funktionssätt och centrala avtalsförfaranden så att de kan ingå arbetsavtal i sin bransch och därvid se till sina rättigheter och sitt ansvar som medlemmar av en arbetsgemenskap. De skall veta vilka rättigheter de har på den internationella arbetsmarknaden och vara i stånd att söka arbete framför allt i EU-länderna.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att fungera som medlem i arbetsgemenskapen och enligt arbetsmarknadens tillvägagångssätt.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna verka inom sin läroanstalt och under inlärn timer i arbetet enligt där givna regler
- kunna fungera i enlighet med de rättigheter och förpliktelser som gäller studierna och det egna åldersstadiet

- kunna fungera som samhällsmedlem i enlighet med de grundläggande medborgerliga rättigheterna och skyldigheterna
- under handledning kunna planera sin egen ekonomi och sköta sina ekonomiska förpliktelser
- känna till sina rättigheter och förpliktelser som arbetstagare och kunna söka arbete, ingå arbetsavtal och iaktta vad som där avtalats
- kunna analysera sitt eget beteende som konsument och dess inverkan på sysselsättningen och samhällsekonomin
- under handledning kunna söka information om EU-beslutsfattandet och -arbetsmarknaden.

Gymnastik och hälsokunskap

3.1.7 GYMNASTIK OCH HÄLSOKUNSKAP, 2 SV

Mål och centralt innehåll för gymnastik, berömlig nivå

De studerande skall besitta de centrala kunskaper och färdigheter som behövs för ett sunt levnadssätt och motionsintresse. De skall kunna uppgöra en personlig motionsplan, följa den och bedöma effekterna av den. De skall idka gymnastik och idrott för att bevara och förbättra sin hälsa och sitt välbefinnande samt sin funktions- och arbetsförmåga. De skall genom sina kunskaper och handlingssätt visa att de förstår sambanden mellan dels motion och hälsa dels hälsa och funktions- och arbetsförmåga och kunna bedöma sin funktions- och arbetsförmåga med olika metoder.

- ▲ **Centralt innehåll:**
uppgörande av motionsprogram samt genomförande och uppföljning av dem.

De studerande skall kunna skaffa sig för hälsan och humöret välgörande upplevelser och erfarenheter av olika motionsformer i olika omgivningar under alla årstider. De skall kunna bedöma sina upplevelser och erfarenheter. De skall vara ansvars-kännande och beakta andra vid interaktion. De skall följa överenskommelser och tidtabeller, ta ansvar och hjälpa andra i motions- och andra sammanhang.

- ▲ **Centralt innehåll:**
idkande av olika motionsformer i olika miljöer.

Mål och centralt innehåll för hälsokunskap, berömlig nivå

De studerande skall genom sitt kunnande och agerande visa att de har förmåga och vilja att främja och bevara hälsan. De skall visa att de inser vilken betydelse den mentala hälsan, människorelationerna och sexualiteten har för funktionsförmågan samt känna till hur tobak och rusmedel

inverkar på hälsan. De skall kunna motverka faktorer som sliter på hälsan och främja faktorer som bygger upp den. De skall visa att de inser sambanden mellan motion, näring och hälsa.

De studerande skall känna till sambanden mellan arbete och hälsa och de centrala belastningsfaktorer som förekommer på yrkesområdet samt i samarbete med andra kunna utveckla trygga och sunda arbetsmetoder och en trygg och sund arbetsmiljö.

De skall behärska de vanligaste förstahjälpsituationerna och de ergonomiska kraven i arbetet. De skall kunna utnyttja företagshälsovårdens tjänster och möjligheterna till arbets- och arbetsplatsmotion för att upprätthålla arbetsförmågan.

- ▲ **Centralt innehåll:**
hälsofrämjande verksamhet i arbetet och på fritiden samt förebyggande av arbetsrelaterade riskfaktorer och olycksfall.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- under handledning kunna göra upp ett personligt motionsprogram och genomföra det
- kunna fungera på ett sätt som främjar hälsan och bedöma sin funktions- och arbetsförmåga med någon metod
- följa överenskommelser och tidtabeller eller komma överens om ändringar och genomföra sin andel i motions- och andra sammanhang
- visa att de är medvetna om seder och vanor som främjar hälsan
- kunna identifiera de centrala belastningsfaktorerna på yrkesområdet och under handledning kunna utveckla sunda arbetsvanor och en sund arbetsmiljö i samarbete med andra
- kunna söka hjälp och handledning för att upprätthålla hälsan samt arbets- och funktionsförmågan.

Konst- och färdighetsämnen

3.1.8 KONST OCH KULTUR, 1 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall engagera sig aktivt i konstnärliga och kulturella aktiviteter och förnya kulturen i sin skolgemenskap t.ex. genom att medverka till att utveckla och upprätthålla skolornas estetiska, visuella och auditiva framtoningar. De skall förstå konstens betydelse i sitt eget liv och känna till dess olika uttrycksformer i ett mångkulturellt samhälle. De skall också kunna inhämta och hantera kunskap som förmedlas via olika medier.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att delta i ortens eller skolgemenskapens konstliv och kulturevenemang.

De studerande skall kunna utnyttja och uppskatta traditionerna inom beklädnadsbranschen. De skall i sin verksamhet kunna ta hänsyn till de värden som har betydelse inom kundernas kulturkrets och veta att konsten tar sig olika uttryck i olika kulturer.

- ▲ **Centralt innehåll:**
kännedom om och utnyttjande av beklädnadsbranschens traditioner.

De studerande skall med hjälp av sina idéer och föreställningar kunna tillverka en konstnärlig produkt och då kunna avancera från kunskapsinhämtande och idéplanering till en färdig produkt. De skall i materialval och arbete tillämpa principerna för ekologisk hållbarhet. De skall kunna bedöma egna och andras arbetsprocesser och resultat samt utnyttja erhållen respons för vidareutveckling av sitt arbete. De studerande skall uppfatta estetiska kvaliteter i sin arbets- och livsmiljö och se hur de påverkar livskvaliteten.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att tillverka en egen produkt samt miljömedvetenhet.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna delta i konstnärliga och kulturella aktiviteter på orten
- under handledning kunna delta i utvecklingen av en trivsamt och fungerande skolgemenskap och arbetsmiljö
- under handledning kunna inhämta information som förmedlas via medier för sina produkter och kunna bedöma den
- i sin verksamhet kunna ta hänsyn till de, ur arbetets eller kundbetjäningens synpunkt, centrala värderingar som har betydelse i kundens kulturkrets
- i sitt arbete kunna ta hänsyn till energiförbrukning och naturresurser bl.a. vid val av material
- under handledning på det sätt som är lämpligast för studerandena själva eller branschen kunna skapa en produkt för hand eller på något annat sätt som uttrycker deras tankar, känslor och föreställningar.

3.1.B Valfria studier

3.1.9 VALFRIA TILLÄGGSSTUDIER I DE OBLIGATORISKA STUDIERNAS

Som valfria studier kan väljas tilläggsstudier i studierna som beskrivs i punkt 3.1.A. Läroanstalten definierar studiernas mål, centrala innehåll och bedömning.

3.1.10 MILJÖKUNSKAP, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna arbeta för en hållbar utveckling och naturens mångformighet och kunna göra etiskt och ekonomiskt hållbara val både som medborgare och i sitt yrke. De skall inse nödvändigheten av hållbar utveckling och förstå hur människans handlande sammanhänger med miljön och naturens jämvikt, lokalt och globalt. De skall förstå vad utnyttjandet och förädlingen av naturresurser, konsumtion samt hanteringen av avfall och utsläpp har för samband sinsemellan och med naturskyddet och miljövården.

De studerande skall värdesätta sin omgivning och komma ihåg att människor har rätt till en sund miljö. De skall kunna bedöma hur deras egna aktiviteter och konsumtionsvanor påverkar miljöns tillstånd och försöka ändra på olämpliga konsumtions- och produktionssätt och arbeta aktivt som konsument för att understödja sådan produktutveckling som minskar belastningen på miljön. De skall känna till miljöriskerna inom sin bransch och kunna använda sina kunskaper i miljövård för att minimera dem.

De studerande skall i vardagslivet och på arbetsplatsen vara medvetna om att miljöfrågorna är invecklade och kontroversiella och i sina avgöranden kunna beakta olika synpunkter. De skall vara i stånd att inhämta information om miljön och att bedöma de direkta och indirekta miljöeffekterna av sina egna konsumtionsval.

De studerande skall värdesätta sin livsmiljö och kulturtraditionerna. De skall kunna hålla bostads- och arbetsmiljöer i gott skick, trivsamma, sunda och estetiskt tilltalande. De skall förhålla sig ansvarsfullt till den visuella och auditiva kulturmiljön och det nationella kulturarvet. De skall delta i läroanstaltens verksamhet för hållbar utveckling. De skall kunna medverka till utveckling av sin närmiljö.

▲ **Centralt innehåll:**

bevarande av naturens mångformighet, ekologiskt riktiga konsumtionsvanor och aktiviteter som främjar hållbar utveckling.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- med respekt kunna utnyttja det som Finlands natur har att erbjuda t.ex. i form av rekreation
- under handledning kunna träffa hållbara val i yrket och som konsument
- kunna beakta miljöriskerna i samband med arbetet
- kunna handla ansvarsfullt i enskilda situationer och vid behov fråga om råd
- kunna iaktta arbetsplatsens miljöbestämmelser från det egna arbetets synpunkt
- kunna hålla sin skol-, arbets- och boendemiljö ren och städad
- kunna fundera över marknadsmekanismernas effekter på det egna konsumentbeteendet och bedöma sin egen konsumtion med tanke på hållbar utveckling
- under handledning kunna inhämta miljöfakta om yrket i olika källor och tillämpa dem i sitt arbete.

3.1.11 INFORMATIONS- OCH KOMMUNIKATIONSTEKNIK, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall aktivt och ansvarsmedvetet kunna använda informations- och kommunikationstekniska hjälpmedel för anskaffning, hantering, produktion och förmedling av information såväl i arbetet inom sin bransch som i samhällelig verksamhet. De skall kunna hantera datafiler, dvs. söka fram, lagra och kopiera dem samt skicka dem som e-post. De skall kunna använda ordbehandlings-, tabell-, rit- och databasprogram och foga in tabeller och bilder i text. De skall mångsidigt kunna använda den informationstekniska utrustningen också för självständiga studier och utnyttja de möjligheter som informationstekniken ger när det gäller livslångt lärande och samarbete via olika nätverk. De studerande skall kunna använda olika sökfunktioner och kritiskt granska erhållen information samt omarbeta den till relevant kunskap, och de skall kunna förmedla information genom att utnyttja olika datakommunikationstjänster.

▲ **Centralt innehåll:**

användningen av informationsteknik, olika informationskällor och datakommunikationsmedel på det egna yrkesområdet och i privatlivet.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna använda åtminstone ett ordbehandlingsprogram
- kunna söka, lagra och kopiera datafiler

- kunna söka relevant information ur t.ex. internet
- kunna använda e-post
- under handledning kunna använda datakommunikationstjänster.

3.1.12 ETIK, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna inhämta information om etiska frågor inom sin egen bransch och bedöma de värderingar och etiska problem som är förbundna med deras eget liv och deras människorelationer, med samhället, miljön, arbetslivet, företagsverksamheten och de olika yrkena. De skall kunna bedöma vad etiska värden, normer, dygder och åskådningar betyder i deras liv och i relationerna människor emellan. De skall kunna diskutera etiska frågor och livsåskådningsfrågor och motivera sina åsikter. De skall kunna diskutera och hantera etiska problem som angår arbetslivet och beklädnadsbranschen.

▲ **Centralt innehåll:**

att fundera över frågor om etik, livskunskap, yrkesetik och samhällsetik som är förbundna med studerandenas eget liv.

De studerande skall kunna träffa etiskt grundade avgöranden och bedöma deras effekter med tanke på människovärde, rättvisa och hållbar utveckling. De skall både självständigt och i samråd med andra kunna lösa värde- och normkonflikter på etiskt godtagbara sätt, särskilt i frågor som rör arbetslivet och beklädnadsbranschen. De skall agera på ett ansvarsmedvetet och etiskt hållbart sätt i konfliktsituationer och ha intresse för utveckling av den egna branschens värdegrunder och etiska principer.

▲ **Centralt innehåll:**

att lösa värde- och normkonflikter inom beklädnadsbranschen och agera ansvarsmedvetet och etiskt i konfliktsituationer.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- under handledning kunna diskutera värderingar i fråga om sitt eget liv och sina människorelationer samt kring etik och livsåskådning
- kunna motivera sina egna val som baserar sig på värderingar

- i samråd med medlemmar i arbetsgemenskapen kunna lösa värde- och normkonflikter som förekommer inom beklädnadsbranschen på ett etiskt godtagbart sätt
- kunna handla ansvarsfullt och på ett etiskt godtagbart sätt i konflikt-situationer som berör yrket
- under handledning kunna inhämta information om etiska frågor inom branschen.

3.1.13 KULTURKÄNNEDOM, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna fungera med människor från olika kulturer. Hit hör bland annat sätten att inleda bekantskap, hälsa och ta emot gäster, det fysiska reviret, vad det passar sig att samtala om, männens och kvinnornas olika roller, och både skrivna och oskrivna regler och normer för klädsel och uppträdande.

- ▲ **Centralt innehåll:**
uppträdande och klädsel, sätten att bemöta arbetskamrater, kunder och gäster.

De studerande skall inom beklädnadsbranschen kunna identifiera kultur-skillnader i arbetsplatsbeteende, i arbetsplatshierarkin och PR-verksamheten och kunna bete sig rätt i normala situationer i arbetet, framför allt i kundseVICESAMMANHANG.

- ▲ **Centralt innehåll:**
flexibelt beteende enligt organisationsmiljö och arbetsuppgift.

De studerande skall för personer från andra kulturer kunna presentera sitt eget lands kulturella miljö, t.ex. huvuddragen i dess historia, landets se-värdheter och konst, sportprestationer och underhållning, och noggran-nare kunna redogöra för kunnandet, arbetssätten och innovationerna inom den egna branschen.

- ▲ **Centralt innehåll: kännedom om de väsentliga kulturdragen och presentation av dem.**

De studerande skall kunna ställa betydande händelser och epoker i hem-bygdens och landets historia i relation till grannländernas historia och världshistorien. De skall kunna diskutera olika länders tolkningar av his-torien. De skall kunna jämföra sitt eget lands och Europas centrala kultur-strömningar och -påverkare.

- ▲ **Centralt innehåll:**

kännedom om och jämförelse av huvuddragen i Finlands och grannländernas historia och nuläge.

De studerande skall känna till landvinningarna inom beklädnadsbranschen i andra länder.

- ▲ **Centralt innehåll:**
kännedom om beklädnadsbranschens mest betydande framsteg.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De kan studerande skall

- under handledning kunna söka information om skillnader mellan människors vardagliga aktiviteter i Finland och några andra länder
- kunna bemöta också utländska kunder och gäster utan större kulturkonflikter
- kunna berätta om centrala fakta om Finland och sitt arbete för utländska gäster
- kunna söka information och berätta om resultat inom beklädnadsbranschen i något annat land eller identifiera sådana drag i tjänster, produkter eller arbetssätt inom beklädnadsbranschen som har sitt ursprung i något annat land
- under handledning kunna söka information om främmande länder och kulturer.

3.1.14 PSYKOLOGI, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall vara medvetna om sitt eget inlärningsbeteende och känna till de grundläggande inlärningsmekanismerna så att de kan utveckla sina inlärningsfärdigheter. De skall kunna förstå och förklara både sitt eget och andra människors agerande i normala arbetssituationer genom att tillämpa psykologiska baskunskaper om varseblivningen, tänkandet, personligheten, känslorna och andra faktorer som reglerar beteendet. De skall med hjälp av sitt psykologiska vetande uppfatta egna och andras känslor och attityder och kunna hantera dem i enlighet med situationens krav. De skall kunna tillämpa psykologiskt kunnande för att utveckla sin självkännedom och sin jagbild.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att förstå och förklara människors agerande med hjälp av kognitiv psykologi och personlighetspsykologi, att utveckla sina inlärningsfärdigheter och sin självkännedom.

De studerande skall känna till psykologiska faktorer av betydelse för verksamheten inom grupper och team så att de klarar av kundservice och grupparbete. De skall känna till gruppdynamiken på arbetsplatser och kunna samarbeta i olika roller. De bör klara av samarbete med människor av olika slag. De skall kunna identifiera olika ledarstilar och arbetsplatskulturer och handla som dessa förutsätter.

▲ **Centralt innehåll:**

att kunna fungera i människorelationer och växelverkan med andra på arbetsplatsen och att förstå och förklara agerandet med hjälp av social- och organisationspsykologi.

De studerande skall veta vad motivationen betyder för ett målinriktat agerande i och utanför arbetet och med dess hjälp kunna bedöma och förklara sin egen prestation och förbättra sin kapacitet. De skall förstå hur engagemang för arbetet och identifikation med gruppen inverkar på prestationerna och trivseln i arbetet och försöka tillämpa detta vetande i sin egen verksamhet.

▲ **Centralt innehåll:**

motivation, identifikation och engagemang och deras betydelse för egna och andras arbetsprestationer.

De studerande skall känna till de centrala faktorer och regleringsmekanismer som påverkar den psykiska arbets- och funktionsförmågan och aktivt kunna verka för välbefinnandet på arbetsplatsen. De skall vara medvetna om de psykiska faktorer som påverkar orken och stresshanteringen och kunna inverka på dessa så att de orkar bättre. De skall känna till hurdana psykiska problem, kriser och mentala störningar som förekommer och skall vid behov kunna söka sakkunnig hjälp.

▲ **Centralt innehåll:**

att bevara den psykiska arbets- och funktionsförmågan och kunna söka hjälp för psykiska problem.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de viktigaste inlärningsfaktorerna och under ledning kunna bedöma sitt eget inlärande
- med hjälp av psykologi kunna förklara människors agerande i normala situationer i arbetslivet och sitt eget agerande i och utanför arbetslivet
- kunna tillämpa central psykologisk kunskap i vanlig kundbetjäning och i annan växelverkan på arbetsplatsen
- kunna beakta betydelsen av motivation, identifikation och engagemang för sina egna prestationer
- kunna fundera över sina möjligheter att främja sin psykiska arbets- och funktionsförmåga.

3.1.15 FÖRETAGSVERKSAMHET, 3 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna utveckla och bedöma affärsidéer av skilda slag och välja en idé som anknyter till deras utbildning samt förverkliga den och skydda den. De skall kunna presentera sin idé visuellt och i skrift samt utforma produkter och tjänster utgående från den. Vid planeringen skall de beakta kravet på hållbar utveckling. De skall kunna uppställa ekonomiska mål för sin affärsidé.

- ▲ **Centralt innehåll:**
utveckling av affärsidé och produktutveckling.

De studerande skall kunna överväga alternativen för startande av eget företag och hur det eventuella företaget inverkar på arbetskarriär och privatliv. De skall behärska de vanligaste företagsformerna, ansvarsfördelningen i dem och beskattningen av dem och behärska förfarandet när ett företag grundas och veta vilka speciella drag som präglar företag i branschen. De skall kunna uppgöra de handlingar som behövs när man grundar ett företag och vid byte av företagsform.

- ▲ **Centralt innehåll:**
grundandet av företag.

De studerande skall kunna fungera serviceinriktat i ett företags interna och externa relationer. De skall kunna utgå från faktiska behov vid försäljningsplanering och kundkontakter. De skall kunna agera så att kunderna är belåtna, vilket är förutsättningen för framgång och kontinuitet i all företagsverksamhet. I kundrelationerna skall de kunna beakta företagets produktansvar och konsumenternas rättigheter.

- ▲ **Centralt innehåll:**
kundservice och försäljning.

De studerande skall kunna gestalta marknadsföringen av produkter eller service i olika skeden. De skall kunna identifiera inre och yttre faktorer av betydelse för marknadsföringen. De skall förstå att söka de rätta målgrupperna för ett företags produkter eller tjänster och att inrikta marknadsföringen på dem. De skall kunna skaffa behövlig information via olika kanaler samt utnyttja statistik- och registerdata för att inhämta fakta. Med ledning av dessa skall de studerande kunna planera marknadsföringen för tilltänkta företag samt fatta beslut om priser, produkter, tillgänglighet och

marknadskommunikation. De skall härvid arbeta kundinriktat och eftersträva varaktiga kundrelationer.

▲ **Centralt innehåll:**
marknadsföring av företag och produkter.

De studerande skall kunna handla i enlighet med etiska värderingar i sin företagsverksamhet. De skall kunna planera omfattningen av det tilltänkta företagets verksamhet med hänsyn till de behövliga resurserna och finansieringen av dem. De skall kunna budgetera verksamheten och följa med det ekonomiska utfallet. De skall kunna beräkna intäkter och kostnader, prissätta produkter och tjänster och beakta sambanden mellan rabattförsäljning och lönsamhet. De skall på basis härav kunna uppgöra resultat- och balansräkningar samt analysera behoven av omläggningar i verksamheten. De studerande skall behärska de viktigaste av beklädnadsbranschens andra nyckeltal, veta var jämförelsetal erhålls och kunna använda dessa vid verksamhetsplaneringen. De skall kunna risktagning och riskhantering. De skall behärska löneuträkningens principer, känna till lönernas kostnadseffekter och kunna uppgöra med löneutbetalningen förenade anmälningar till skattemyndigheter och försäkringsbolag.

▲ **Centralt innehåll:**
uppföljning av ett företags ekonomi.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- ha initiativförmåga och kunna bedöma sina möjligheter som yrkesutövare
- som medlem i en bekant grupp kunna söka information om små och medelstora företag inom branschen och utveckla affärsidéer i liten skala utgående från egna produkter eller tjänster
- förmå sätta upp ekonomiska mål för sitt företag
- kunna marknadsföra sin produkt eller sina tjänster i närmiljön och betjäna sina kunder
- kunna prissätta produkten eller tjänsten på ett lönsamt sätt och beräkna intäkter och kostnader

- kunna söka information om etiska frågor i företagsverksamheten inom sin egen bransch och under handledning kunna fundera över sin egen verksamhet.

3.2 Yrkesinriktade studier och inläring i arbetet – mål, centralt innehåll och bedömning

3.2.A Gemensamma yrkesinriktade studier i examen

3.2.1 **GRUNDERNA I BEKLÄDNADSBRANSCHEN, 20 SV**

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna ge service, råd och vägledning åt kunden. De skall kunna skapa en behaglig servicesituation och inse kundserviceens betydelse. De studerande skall känna till hur kundservice brukar gå till vid deras läroanstalt. De skall kunna förevisa produkter som tillverkats i skolan och känna till den normala tidtabellen för tillverkningen. De studerande skall kunna kommunicera med läroanstaltens personalgrupper och med kunderna på ett naturligt sätt, och vid behov också kunna framföra sitt ärende skriftligt. De studerande skall för egen del se till att kundserviceutrymmena hålls snygga och trivsamma.

▲ **Centralt innehåll:** **kundservice.**

De studerande skall känna till den finska beklädnadsindustrins historia i stora drag. De skall känna till produkter och arbetsplatser på ett allsidigt sätt i den bransch de studerar i. De studerande skall veta vilka arbetsuppgifter det finns i branschen och ha en uppfattning om vilken nivå på yrkesskickligheten som krävs för olika uppgifter. De skall känna till de olika företagsformerna och produktionssätten i beklädnadsbranschen. De studerande bör känna till de viktigaste intressegrupperna i beklädnadsbranschen. De bör vara medvetna om förändringarna i branschens verksamhetsmiljöer och om den pågående utvecklingen i branschen.

De studerande skall känna till utbildningens innehållsliga och kvantitativa mål, och utgående från dem skall de kunna ställa upp acceptabla mål för sina egna studier. De skall kunna utnyttja olika studietekniker i sina studier i beklädnadsbranschen. De skall kunna använda sig av bibliotek och andra offentliga samfunds informationstjänster för sina studier och för att söka information. De skall också kritiskt kunna värdera den information de fått fram. De studerande skall kunna strukturera den källlitteratur de funnit i enlighet med målen för den uppgift de för tillfället håller på med. De skall kunna bedöma sina egna inlärningsresultat, och de skall kunna använda sig av en portfölj som underlag vid bedömningen. De studerande bör tillägna sig ett ansvarsfullt förhållningssätt som blivande fackmän i beklädnadsbranschen, och värdesätta både egna och andras arbetsinsatser. De studerande bör ha en positiv inställning till sina studier

och studiekamrater samt arbeta för att samarbetsprojekt i anslutning till studierna lyckas.

De studerande skall känna till arbetsplatsens ergonomiska krav och kunna inrätta sitt arbetsställe därefter. De skall känna till arbetarskyddsbestämmelserna och följa dem. De studerande skall känna till de allmänna skyddsbestämmelserna i läroinrättningen och kunna handla konsekvent vid en eventuell olyckshändelse. De bör anamma en positiv inställning för att kunna verka för en hållbar utveckling.

▲ **Centralt innehåll:**
beklädnadsbranschens arbetsmiljöer.

De studerande skall kunna använda datorer och kringutrustningen som hör till dem för att skaffa och producera information. De skall kunna hantera filer och använda e-post. De studerande skall behärska textbehandlings-, kalkyl- och ritprogrammets basfunktioner. De skall också kunna omarbete utformningen av olika dokument beroende på vad de är ämnade till. De studerande skall klara av att föra över bilder och tabeller till textfiler, och de skall också kunna utnyttja de möjligheter informationstekniken ger för självständiga studier. De skall känna till bestämmelserna om upphovsrätt i anslutning till användningen av datorer. De studerande skall veta vilka användningsområden det finns för ADB-tillämpningar i beklädnadsbranschen.

▲ **Centralt innehåll:**
grunderna i ADB.

De studerande skall känna till de viktigaste materialen som används i produktionen, materialens ursprung samt hur råmaterialen inverkar på materialegenskaperna. De skall kunna förstå skötselråden för olika material. De studerande skall behärska de rengöringsmetoder av material som utförs i hemmet och kunna välja rätt rengörings- och efterbehandlingsmedel.

De studerande skall känna till olika sytrådar och deras numreringssystem, och de skall kunna välja lämplig tråd för ett visst arbete och för de maskiner som de använder. De studerande skall känna till och kunna välja material, mellanlägg och tillbehör som är lämpliga för ett visst arbete, och de skall förstå hur valet inverkar på produktens kvalitet och på produktionskostnaderna.

De studerande skall känna till de vanligaste textilstrukturerna. De skall kunna identifiera de viktigaste bindningarna för tyg och trikå och känna till namnen på olika material. De studerande skall inse hur bindningen och materialets massa i kvadrat inverkar på materialets bruks- och sömnadsegenskaper, och de skall kunna välja lämpligt material för olika produkter.

▲ **Centralt innehåll:**
de vanligaste materialen i beklädnadsbranschen.

De studerande skall kunna planera produkterna så att de visar att de förstår vilken betydelse god planering har som en delfaktor för produktens kvalitet, ändamålsenlighet och kostnader. De studerande skall känna till stilar och förhärskande trender och kunna skilja åt de här begreppen. De bör bekanta sig med ledande finska formgivares arbeten.

De studerande skall kunna omsätta sina egna planer i bilder, försedda med genomförbara detaljer. De skall kunna använda rit- och målningsutrustning. De studerande skall känna till färglärans grundbegrepp och kunna blanda till önskade färger.

De studerande skall känna till proportionerna hos en normalbyggd människokropp och kunna åstadkomma bilder på kläder som ser naturliga ut till former och proportioner.

▲ **Centralt innehåll:**
grunderna i produktplanering.

De studerande skall behärska fackterminologin för mönstertillverkning, samt de symboler som används i mönstren. De skall kunna ta de mått som behövs för att göra mönster, kunna kontrollera måtten i ett färdigt mönster samt göra enkla mönsterändringar utgående från måttagning. De skall kunna granska mönstrets form.

De studerande skall känna till de arbetsredskap som används för enstyckstillskärning och kunna använda och underhålla redskapen. De skall kunna rita exakta mönster, lägga till sömsmåner enligt arbetsplanen samt göra upp ekonomiska tillskärningsplaner för olika material. De skall kunna klippa till och märka mönsterdelarna i enlighet med kvalitetsmålen.

▲ **Centralt innehåll:**
grunderna i mönsterritning och tillskärning.

De studerande skall behärska fackterminologin för produkter, delar av produkter och tillverkningsprocessen och kunna använda termerna i både muntlig och skriftlig framställning. De studerande skall kunna sy de vanligaste prydnads- och nyttosömmarna för hand.

De studerande skall känna till symaskinens uppbyggnad och kunna ställa in maskinen enligt material och produkt. De skall känna till maskinernas nålssystem och utgående från material kunna välja nålar av rätt grovlek och med rätt form på nålspetsen. De studerande skall kunna använda de vanligaste hjälpapparaterna som hör till en symaskin. De skall känna till orsakerna till de fel som kan uppstå i sömmen och kunna rätta till felen. De studerande skall regelbundet putsa sina maskiner och se till den allmänna ordningen på arbetsplatsen. De skall veta hur en överkastningsmaskin fungerar och kunna trä trådarna och justera maskinen enligt

material. De studerande skall känna igen de specialmaskiner som används i skolan och veta vad de används till. De skall kunna använda pressutrustningen på ett tryggt och funktionellt sätt och kunna rengöra den.

De studerande skall behärska rätt arbetsgrepp, grundövningarna som används vid tillverkningen av produkter samt smidiga arbetssätt. De skall kunna tolka plan- och snittbilderna som förekommer i arbetsanvisningarna och kunna rita in dem i de arbetsplaner som de själva gör upp. De studerande skall kunna göra upp arbetsordningar för enkla produkter. De studerande skall kunna tillverka enstycksexemplar som uppfyller kvalitetskraven enligt på förhand uppgjorda arbetsplaner. De studerande skall också kunna ge produkterna den slutliga finishen så att de kan överlämnas åt kunden. De skall kunna handla ansvarsfullt både ensamma och som medlemmar av en produktionsgrupp. De studerande skall känna till de allmänna kvalitetsmålen och kunna bedöma sina egna arbetsprestationer i förhållande till målen. De skall kunna handla så att de upprätthåller och främjar sin arbetsförmåga.

▲ **Centralt innehåll:**
sömnadens grunder.

Bedömning nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna ta emot kunder
- kunna fungera som medlemmar i en kundservicegrupp
- kunna skriva upp kundens önskemål för arbetet och kundens adressuppgifter
- kunna informera om tidtabellen för när arbetet blir färdigt
- känna till olika yrken i beklädnadsbranschen
- känna till utbildningens mål
- kunna ställa upp mål för de egna studierna tillsammans med handledaren
- förstå bedömningsgrunderna och kunna bedöma nivån på sina prestationer tillsammans med handledaren
- kunna inrätta sig ergonomiskt på sitt eget arbetsställe enligt anvisningar
- veta vilka olycksfallsriskerna i klassrummet är och kunna undvika dem
- vid behov kunna kalla på hjälp i enlighet med givna instruktioner
- verka för en hållbar utveckling
- kunna använda ordbehandlingsprogram
- kunna omarbete utformningen av ett dokument enligt anvisningar
- kunna använda e-postprogram

- kunna ta reda på information inom ett begränsat område från tillgängliga datanät
- känna igen de vanligaste textilstrukturerna bland beklädnadsmaterialen samt deras viktigaste användningsområden
- kunna välja lämplig sytråd och symaskinsnål för de produkter som de tillverkar
- kunna ställa in maskinerna efter de vanligaste materialen
- känna till de tillbehör som allmänt används för olika produkter
- behärska numreringen av sytråd och kunna välja tråd av rätt grovlek för olika produkter
- veta hur textilfibrer och råvaror delas in beroende på deras kemiska sammansättning och ursprung
- känna till symbolerna för skötselråd och kunna följa skötselråden
- kunna teckna modeller med tillhörande detaljer
- kunna rita produktmodeller, proportioner och detaljer på ett tydligt sätt
- känna till färglärans grunder
- känna till fackterminologin som används om mönster samt mönstersymbolerna
- kunna välja rätt mönsterstorlek utgående från lagerstorlek
- kunna använda redskapen som används för att rita mönster och ta mått och kunna ta exakta mått
- kunna göra enkla mönsterkonstruktioner och måttändringar
- kunna göra upp ekonomiska planer för enstyckstillskärning för grundarbeten
- under handledning kunna skära till ett material med ändamålsenliga redskap i enlighet med kvalitetsmålen
- kunna göra markeringar för tillverkningen i de tillskurna delarna
- förstå fackterminologin för produktframställningen
- kunna använda och ställa in den egna symaskinen, överkastningsmaskinen och pressutrustningen enligt anvisningar
- kunna göra grundövningarna i sömnad med rätta handgrepp
- kunna förstå skriftliga arbetsinstruktioner för de vanligaste produkterna
- kunna teckna snittbilder av grundövningarna
- kunna göra upp arbetsplaner för de vanligaste produkterna och välja lämpliga arbetsmetoder från handböckerna
- behärska arbetssäkerhetsbestämmelserna och följa dem samt veta hur man arbetar på ett miljövänligt sätt.

3.2.B Yrkesinriktade studier differentierade enligt utbildningsprogram

3.2.2 TYGARBETEN, 10 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till olika tygsorter och deras egenskaper och kunna använda dem på ett ändamålsenligt och ekonomiskt sätt. De skall kunna planera, tillverka mönster till samt tillverka olika huvudbonader och accessoarer i enlighet med modellen och kundens önskemål. Vid produktplanering och mönstertillverkning skall de studerande kunna utnyttja de möjligheter som datatekniken ger. De studerande skall bekanta sig med närbelägna företag som tillverkar kläder och accessoarer. De skall känna till produkters planerings-, tillverknings- och marknadsföringsprocess och förstå deras betydelse för ett företag. De studerande skall förstå teamarbetets betydelse i produktionsprocessen. De skall känna till olika typer av mellanlägg och av flera alternativ kunna välja lämpligt mellanläggs-material för ett arbete beroende på modell och material. De studerande skall känna till skötseln av olika material och färdiga produkter.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till olika tygsorter och deras egenskaper, att planera och tillverka mönster till olika huvudbonader och accessoarer samt att förstå kundservicens betydelse ur ett företagsperspektiv.

De studerande skall kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i arbetet. I sitt arbete skall de kunna beakta miljö-, och arbetsskyddssynpunkter och ta hänsyn till sina arbetskamrater. De studerande skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och genomföra arbetet enligt planerna. De skall kunna förevisa och bedöma sina egna och andra studerandens arbetsresultat på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

att kunna använda de arbetsredskap som behövs vid tillverkningen av olika huvudbonader och accessoarer av tyg, samt att behärska tillverkningsprocessen.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste tygsorterna och mellanläggen och deras egenskaper
- kunna planera, tillverka mönster till samt tillverka användbara hattar och accessoarer av tyg enligt anvisningar

- kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i arbetet med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna
- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan enligt anvisningar
- följa anvisningar
- kunna arbeta i grupp
- tillverka säljbara produkter.

3.2.3 FILTARBETEN, 10 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till olika filtkvaliteter och deras användning och skötsel. De skall känna till arbetsmetoder, arbetsredskap, maskiner och apparater för filterarbete samt kunna använda dessa med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna. De skall kunna välja rätt arbetsmetoder för att nå önskat resultat.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till olika filtkvaliteter och deras egenskaper.

De studerande skall kunna planera och tillverka olika filthattar i enlighet med kundens önskemål och materialets och modellens krav. De studerande skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kunna genomföra arbetet planenligt, så att den färdiga produkten motsvarar planen och är felfri till sin kvalitet. De skall kunna förevisa och bedöma sina egna och andra studerandens arbetsresultat på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

att behärska tillverkningsprocessen av olika filthattar och -accessorier.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste filtkvaliteterna och deras egenskaper
- kunna använda ändamålsenliga arbetsredskap med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna
- kunna planera och tillverka enkla filthattar
- kunna göra upp en användbar skriftlig arbetsbeskrivning enligt anvisningar

- följa anvisningar
- tillverka säljbara produkter.

3.2.4 LÄDERARBETEN, 15 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till de vanligaste lädersorterna, hur de används och hur de skall skötas. De skall veta vilka arbetsredskap, maskiner och apparater som används vid läderarbete och kunna använda dem med hänsyn till arbetsskyddsbestämmelserna och miljön. De skall veta vilka styvnadsmaterial och tillbehör som används vid tillverkningen av läderprodukter. De skall kunna välja läder, styvnadsmaterial och tillbehör som lämpar sig för ett visst arbete i enlighet med modellens krav.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till olika lädersorter och deras egenskaper samt de arbetsredskap som behövs vid tillverkningen.

De studerande skall kunna planera, tillverka mönster till samt tillverka olika huvudbonader, väskor och andra accessoarer av läder. I planeringen skall de kunna beakta kundens önskemål och de krav som materialet ställer på tillverkningen. De studerande skall kunna planera och tillverka produkter på ett ekonomiskt sätt. De studerande skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och en kostnadsberäkning. De skall tillverka produkten i enlighet med planerna. De studerande skall kunna förevisa sina egna och andra studerandens arbetsresultat på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

att tillverka huvudbonader och accessoarer av läder.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste lädersorterna och deras egenskaper
- kunna välja lämpliga styvnadsmaterial och tillbehör till enkla huvudbonader och accessoarer av läder
- kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs vid tillverkningen av läderaccessoarer med hänsyn till arbetarskyddsbestämmelserna och miljön
- kunna planera och förfärdiga enkla huvudbonader och accessoarer av läder

- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning enligt anvisningar
- följa givna anvisningar
- tillverka en säljbar produkt.

3.2.5 PÄLSARBETEN, 10 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till de vanligaste pälsslagen, hur de används och hur de skall skötas. De skall veta vilka arbetsredskap, maskiner, apparater och arbetsmetoder som används vid pälsarbete och kunna använda dem med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna. De studerande skall veta vilka styvnadsmaterial som används för pälsarbete, och kunna välja lämpliga skinn, styvnadsmaterial och tillbehör till olika produkter beroende på modell och material.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till de vanligaste styvnadsmaterialen och arbetsredskapen som används vid pälsarbete.

De studerande skall kunna planera olika huvudbonader och accessoarer av päls genom att använda nya pälsskinn eller pälsbitar som material eller genom att sy om av använt pälsmaterial. I planeringen skall de kunna beakta kundens önskemål och de krav som materialet ställer på arbetet. De skall kunna utnyttja skinnen på ett ekonomiskt sätt. De skall kunna räkna ut skinnåtgången utgående från mönstrets yta. För sitt arbete skall de studerande kunna göra upp en skriftlig arbetsplan som innefattar en kostnadsberäkning. De skall kunna tillverka produkten enligt planerna. De studerande skall kunna förevisa och utvärdera sina egna och andra studerandens arbetsresultat på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

att tillverka olika huvudbonader och accessoarer av päls.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste pälsslagen och deras egenskaper
- känna till de vanligaste styvnadsmaterialen för pälsarbete
- kunna använda de maskiner, apparater och arbetsredskap som behövs för pälsarbete
- kunna planera och förfärdiga enkla huvudbonader och accessoarer av päls
- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning

- följa givna anvisningar
- tillverka en säljbar produkt.

3.2.6 ARBETE MED SPECIALMATERIAL, 10 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till de vanligaste specialmaterialen och deras användning och skötsel, samt vilka typer av mellanlägg som används med materialen. De skall kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i arbetet, med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna. I sitt arbete bör de kunna ta hänsyn till sina arbetskamrater. De skall kunna planera och förfärdiga olika hattar och accessoarer av olika specialmaterial både genom att forma dem för hand och på en hattstock.

De studerande skall kunna tillverka produkter på ett ekonomiskt sätt. De skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och genomföra arbetet enligt planerna. De skall kunna förevisa och utvärdera sina egna och andra studerandens arbetsresultat på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till olika specialmaterial och deras egenskaper och att kunna tillverka accessoarer av specialmaterial.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste specialmaterialen och deras egenskaper
- kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i arbetet
- kunna planera och förfärdiga enkla hattar och andra accessoarer av specialmaterial
- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning enligt anvisningar
- följa givna anvisningar
- tillverka en säljbar produkt.

3.2.7 TILLVERKNING AV ACCESSOARER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till formbarheten hos olika material som används för att tillverka accessoarer. De skall kunna planera och tillverka

accessoarer som passar till olika plagg och de skall kunna använda olika dekorationstekniker i de produkter som de planerar.

De studerande skall kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i arbetet så att de följer arbetsskyddsbestämmelserna och tar hänsyn till sina arbetskamrater.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till olika dekorationstekniker och att tillverka accessoarer.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste materialen som används för att tillverka accessoarer samt materialens formbarhet
- kunna planera och tillverka accessoarer samt kunna fästa dem
- kunna tillverka produkter på ett ekonomiskt sätt
- kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs för att tillverka accessoarer med beaktande av arbetarskyddsbestämmelserna.

3.2.8 MATERIALKÄNNEDOM, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till de vanligaste materialen i beklädnadsbranschen och deras egenskaper samt kunna välja rätt material och tillbehör till de produkter som de tillverkar. De skall behärska olika metoder för att testa textilmaterial och känna till enkla sätt att identifiera olika textilmaterial. De studerande skall veta hur materialens kemiska ursprung inverkar på deras egenskaper. De skall veta hur olika bindningar inverkar på materialets sömnadsegenskaper och pressbarhet. De skall kunna välja material som lämpar sig för olika ändamål och som går att kombinera med varandra, och kunna vägleda kunden i materialval.

De studerande skall känna till de viktigaste metoderna för tillverkning, färgning och finishing av beklädnadsmaterial. De skall känna till materialproduktionens ekologiska följder och de vanligaste miljömärkena.

De studerande skall kunna rengöra, vårda och förvara plagg på rätt sätt. De skall kunna sammanställa skötselråd för de produkter som de själva tillverkar. De skall också kunna förstå skötselråd på främmande språk. De skall känna till tillverkarens produktansvar och den aktuella konsumentskyddslagstiftningen.

De studerande skall kunna utnyttja litteratur på området och andra källor när de söker information och forskningsresultat om nya textilmaterial som kommer ut på marknaden. De bör aktivt följa med utvecklingen i textilbranschen.

De studerande skall veta hur man anskaffar och beställer material. De skall klara av att finna leverantörer av material för olika ändamål och veta hur man går till väga när man beställer och vilka leveransvillkoren är. De studerande skall kunna utnyttja textilmaterialen på ett ekonomiskt sätt och kunna göra pris- och kvalitetsjämförelser. De skall känna till materialens allmänna kvalitetsegenskaper och vid behov kunna reklamera en produkt hos leverantören.

▲ **Centralt innehåll:**

material och metoder för färgning och finishing i beklädnadsbranschen, på vilka grunder man väljer material, olika textilstrukturer samt namn på material.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste materialen i beklädnadsbranschen samt deras egenskaper
- kunna välja material och tillbehör till de produkter som de själva tillverkar
- känna igen de vanligaste mönstren och bindningarna
- kunna sammanställa skötselråd för de produkter som de själva tillverkar
- från ett begränsat ämnesområde kunna ta reda på information om material.

3.2.9 PRODUKTPLANERING, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till dräktskickets nationella och internationella kulturhistoriska bakgrund samt de historiska stilepokerna, så att de vet vilka färger och material som har använts under olika tider och så att de kan identifiera stildrag från olika epoker i klädseln. De studerande skall känna till olika kroppstyper och klädstilar. De bör också känna till dagens finländska etikett för hur man klär sig och kunna välja lämpliga kläder och accessoarer för olika tillfällen. De skall dessutom känna till de viktigaste allmäneuropeiska sätten att klä sig.

De studerande skall med många olika tekniker kunna åstadkomma bilder som passar en viss stil och som används vid presentation, marknadsföring och tillverkning av kläder. De skall kunna planera klädesplagg för personer i olika åldrar och med olika kroppstyp och också kunna avbilda materialen.

De studerande skall känna till de allmänna lagbundenheterna för hur färger och mönster beter sig. De skall kunna skapa helheter som är harmoniska till sina proportioner och former. De skall redan då de planerar en modell kunna skissa upp tillverkningsmetoderna för produkten. I planeringen skall de också kunna beakta hur olika material passar för olika modeller och bruksändamål och kunna vägleda kunder i deras val. Redan i produktens planeringsskede skall de studerande ha en uppfattning om vad den färdiga produkten kommer att kosta och förstå hur olika val inverkar på försäljningspriset.

När de studerande betjänar en kund skall de kunna skissa upp både enskilda plagg och helheter. I planeringen skall de studerande kunna beakta vilken kvalitet kunden eftersträvar och vara medvetna om hur olika lösningar påverkar produktionskostnaderna och produktens försäljningspris. De skall också känna till vilka de rättsliga följderna är om man skyddar eller kopierar en modell.

De studerande skall behärska grunderna i beklädnadsfysiologi och kunna beakta dem i planeringen av kläder. De skall kunna planera in prak-

tiska detaljer för att göra ett plagg mera funktionellt och kunna välja lämpliga material och tillbehör till en produkt.

De bör utveckla sina färdigheter och aktivt följa med de nyaste trenderna och modets utveckling i tidningar och andra publikationer i branschen, via datanät samt på mässor.

- ▲ **Centralt innehåll:**
dräkthistoria, modellplanering, teckning, grunderna i färglära samt kroppsanalys och beklädnadsfysiologi.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de stilepoker som har betydelse för dräkthistorien och känna igen plagg som är karakteristiska för olika stilepoker
- känna till finländsk etikett för hur man klär sig
- kunna planera genomförbara klädesplagg för olika personer och kunna återge sina planer i bild på ett åskådligt sätt
- identifiera kläders stil och kunna planera ytterligare plagg eller accessoarer som passar till stilen
- kunna leta fram idéer till sina planer från olika källor.

3.2.10 MÖNSTERTILLVERKNING OCH TILLSKÄRNING, 15 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna ta mått på kunder. De skall kunna identifiera olika kroppstyper och kunna tillämpa deras proportioner vid mönstertillverkningen. De studerande skall kunna räkna ut mått för de mönster som de ritar, de skall känna till måttsystemen samt kunna använda måttabeller. De studerande skall kunna rita exakta grundmönster för kläder utifrån det mönstersystem de lärt sig.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att kunna rita grundmönster.

De studerande skall utgående från grundmönster kunna konstruera mönster som motsvarar en given modell till kläder för olika kroppstyper. De skall uppfatta den tredimensionella formen och genom mönsterkonstruktionen kunna skapa estetiska plagg. Vid mönsterkonstruktionen skall de studerande beakta plaggets bruksändamål, hur materialet faller och formar sig samt tillverkningsmetoderna. De studerande skall kunna ändra ett mönster enligt kundens mått och rådande mode och de skall kunna beakta kundens önskemål. De studerande skall kunna föreslå och genomföra oli-

ka mått- och modellösningar på mönstren. De skall kunna använda sig av utländska publikationer om mönstertillverkning.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska mönsterkonstruktion.

De studerande skall kunna göra upp ekonomiska tillskärningsplaner både för enstycks- och för serietillskärning och utnyttja datateknik på området för detta. De skall kunna beräkna materialåtgång och göra kostnadsberäkningar och samtidigt beakta ekonomiska aspekter. De studerande skall kunna göra planer för läggning och kunna räkna materialkostnaderna för olika antal plagg. De skall kunna använda ändamålsenliga tillskärningsredskap och kunna hålla dem i skick med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna. De studerande skall veta hur industriell tillskärning går till. De skall också följa med utvecklingen i branschen. De skall kunna arbeta i grupp.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska tillskärningen.

De studerande skall förstå principerna för gradering. De skall kunna använda graderingstabeller och veta hur tabellvärdena kommit till. De studerande skall kunna gradera grundmönster både för hand och på dator.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska gradering.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna ta mått på människor med olika kroppstyper
- kunna använda måttabeller
- kunna använda grundmönster och färdiga mönster
- kunna göra de vanligaste mönsterändringarna
- kunna göra upp tillskärningsplaner
- känna till principen för gradering
- kunna använda tillskärningsredskap med beaktande av arbetsskyddsbestämmelserna
- kunna arbeta i grupp.

3.2.11 FORMNING OCH PROVNING, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna forma ett mönster så att det motsvarar en given modell. De skall förstå sambandet mellan människokropp, mönster och

form och hur denna samverkan inverkar på hur bra ett plagg sitter. De studerande skall lägga märke till och kunna korrigera fel i mönstrets form.

De studerande skall kunna analysera kundens figur och kunna beakta den i plaggets utformning. De skall kunna göra provningsändringar och korrigeringar av plagget på ett smidigt sätt. De studerande skall klara av provningssituationen på ett naturligt sätt och ta hänsyn till kundens önskemål.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska formning och provning.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna forma grundmönster
- känna igen och kunna korrigera de vanligaste felen i mönstrets form
- kunna göra enkla ändringar i samband med provningen.

3.2.12 TILLVERKNING, KLÄDSÖMNAD, 30 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna välja ändamålsenliga material och tillbehör till produkterna de tillverkar. De skall förstå hur textiliers struktur och mönster inverkar på planeringen.

De studerande skall behärska olika grundövningar och detaljer i tillverkningsprocessen och kunna ändra på dem beroende på modellen och kundens önskemål. De studerande skall av flera alternativ kunna välja den kvalitetsmässigt och tekniskt bästa samt mest ändamålsenliga metoden. När de väljer arbetsmetoder och maskiner och apparater för tillverkningen skall de kunna beakta hur olika material faller och formar sig.

De studerande skall före tillverkningen kunna lägga upp en arbetsordning för en produkt, både för enstycks- och för serietillverkning. De skall kunna arrangera sin arbetsplats så att den är ergonomisk och så att arbetet löper.

De studerande skall kunna betjäna, vägleda och hjälpa kunden i frågor som gäller material och produktval. De skall kunna göra upp kostnadsberäkningar för kundarbeten, och kunna prissätta och göra upp en tidtabell för en produkt som de tillverkar blir färdig. De studerande skall kunna tillverka plaggen enligt en överenskommen tidtabell. De studerande skall känna till hur man prissätter en produkt och kvalitetssystemen för olika produkter. De skall kunna göra pris- och kvalitetsjämförelser. De studerande skall kunna utnyttja ny datateknik i produktutvecklingen.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska planeringen av tillverkningsprocessen.

De studerande skall behärska olika grundövningar och detaljer i klädproduktionen. De skall kunna tillverka högklassiga plagg av olika material och för olika tillfällen. De studerande skall kunna förstå och följa anvisningar för hur en produkt skall tillverkas. Under produktionens gång skall de vid behov kunna komplettera sina planer enligt kundens önskemål.

De studerande skall kunna använda och utföra service på maskiner, apparater och arbetsredskap på ett ergonomiskt sätt och så att de följer arbetssäkerhetsbestämmelserna. De skall kunna välja och använda olika hjälpanordningar och -apparater som underlättar arbetet.

De studerande skall kunna avsyna de produkter som de tillverkat på ett högklassigt och smidigt sätt, så att de använder apparater och redskap på ett arbetssäkert och ergonomiskt sätt. De studerande skall kunna verka i en produktionsgrupp och de bör förstå vilken betydelse individuellt arbete och teamarbete har för serietillverkning. De bör kunna bedöma sitt arbete i olika produktionsskeden.

De studerande bör tillägna sig företagsamhetens grundtanke, och den skall synas i deras verksamhet, när de betjänar kunder och i produktionsprocessen. De bör inse vilken betydelse det har att man följer upp kostnaderna och de bör kunna handla på ett ekonomiskt och ansvarsfullt sätt. De studerande bör kunna handla på ett företagarmässigt sätt i förhållande till sina förutsättningar, och de bör också kunna lyfta fram sitt eget kunnande och sin egen arbetsinsats. De bör kunna bilda sig en uppfattning om sin egen roll och sitt ansvar i organisationens verksamhet.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska tillverkningsprocessen.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna välja ändamålsenliga material och tillbehör till olika produkter
- kunna välja lämplig arbetssätt för en viss produkt av de vanligaste arbetssätten
- kunna göra upp genomförbara arbetsordningar och kunna förstå dem
- kunna välja lämpliga maskiner och apparater för olika arbetsmetoder och material
- kunna göra upp användbara kostnadsberäkningar för produkter
- kunna utföra de vanligaste grundövningarna för klädesplagg
- kunna förstå färdiga arbetsordningar och anvisningar
- kunna använda och utföra service på vanliga maskiner och apparater
- kunna tillverka användbara kläder
- kunna utvärdera sitt eget arbete
- kunna följa arbetarskyddsbestämmelserna

- förstå företagsamhetens grundidé
- förstå sin egen roll i organisationens verksamhet.

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR PÄLSBRANSCHEN, KÖRSNÄR

3.2.13 MATERIALKÄNNEDOM I PÄLSBRANSCHEN, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till de vanligaste pälsmaterialen som används för kläder samt deras egenskaper när det gäller planering och tillverkning av olika produkter. De skall känna till olika pälsmaterials speciella egenskaper, såsom päls hårets kvalitet, profil och färg och läderbottens kvalitet. De studerande skall kunna välja det pälsmaterial som lämpar sig bäst och som är mest ändamålsenligt med tanke på produktens karaktär. De skall känna till berednings- och behandlingsmetoder för pälsmaterial, vilka möjligheter dessa ger och hur de inverkar på möjligheterna att behandla den färdiga pälsen. De studerande skall kunna sköta, förvara och rengöra pälsmaterial och färdiga pälsvaror.

▲ **Centralt innehåll:**
beredning, behandling, vård och förvaring av pälsmaterial.

De studerande skall känna till de olika skedena i pälsbranschens produktionskedja, allt från materialproduktion till marknadsföring och försäljning av pälsvaror. De bör känna till pälsbranschen i dess helhet, så att de kan förstå en pälsvaras hela livscykel och branschens miljöverknings. De studerande skall känna till köpvanorna i branschen. De skall kunna följa med pälsmaterialens utveckling internationellt och modets inverkan på behandlingen av pälsmaterial.

▲ **Centralt innehåll:**
pälsbranschen som helhet.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

- De studerande skall
- kunna identifiera de vanligaste pälsmaterialen
 - veta hur pälsberedningen går till i stora drag
 - kunna sköta, rengöra och förvara pälsmaterial och -varor
 - bilda sig en helhetsuppfattning om pälsbranschen.

3.2.14 PLANERING AV PÄLSPRODUKTER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall inse vilka möjligheter produktplaneringen ger och vilken ansvarsfull roll den spelar i planeringsprocessen. De studerande bör följa med de nyaste trenderna samt modets utveckling internationellt. De skall lära sig modets historia och dräktskicket som en grund för planeringen av pälsprodukter. De studerande skall bli medvetna om hur olika lösningar inverkar på den arbetstid som används på en pälsprodukt och på produktens pris. De skall kunna identifiera olika kroppstyper och kunna utnyttja pälsmaterialens egenskaper när de planerar funktionella pälsplagg för olika sorters kunder. De studerande skall kunna komma med åskådliga förslag för att genomföra kundens önskemål, samt kunna avbilda pälsytor med hjälp av olika metoder med hänsyn till allmänna lagbundenheter för färg och stil.

▲ Centralt innehåll:

planering av pälsprodukter utgående från kundens önskemål, modets historia och utveckling, trender och presentationstekniker.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna följa med modets utveckling
- förstå att planeringen av pälsprodukter är ett delområde i beklädnadsbranschen
- kunna avbilda pälsytor och pälsvaror med hjälp av olika metoder.

3.2.15 MÖNSTERTILLVERKNING OCH FORMNING, 10 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna använda mönstertillverkningens symboler på ett ändamålsenligt sätt. De skall kunna ta mått på en person för att rita grundmönster och för att ändra på ett mönster. De studerande skall inse sambandet mellan mått och mönstertillverkning. De skall kunna rita grundmönster med tabellmått enligt anvisningar. De studerande skall kunna konstruera personliga mönster av grundmönster.

▲ Centralt innehåll:

mönstersymboler samt att kunna göra grundmönster och mönsterändringar.

De studerande skall kunna tolka olika modeller och göra modellanalyser på dem. De skall kunna konstruera mönster till produkter som till proportion och form överensstämmer med modellen. De studerande skall kunna tillverka nödvändiga mönster till en produkt och ha med sådana markeringar som gör att arbetet kan löpa smidigt. De skall också kunna planera och utföra tillskärningen av en produkt med ändamålsenliga arbetsredskap och -metoder. De skall behärska grunderna i manuell gradering, kunna använda graderingstabeller samt kunna gradera grundmönster.

De studerande bör beakta vilka möjligheter pälsmaterial av olika typer då de delar in mönsterytan enligt streisindelningen. De skall kunna använda pälsmaterialet på ett ekonomiskt sätt. De skall veta hur man flyttar på insnitten och kunna placera skärningssömmarna på de ställen som modellen och materialet förutsätter.

▲ Centralt innehåll: modellanalys, principerna för mönsterkonstruktion och gradering samt streisindelningen.

De studerande skall kunna uppfatta olika former både i planform och tredimensionellt. De skall kunna forma enkla plagg och delar av plagg av olika slag. De studerande skall utgående från formade mönster kunna tillverka tillskärningsmönster.

▲ Centralt innehåll: grunderna i formning.

De studerande skall kunna tillverka provningsplagg utgående från konstruerade mönster. De skall kunna prova plaggen på kunden och kunna iaktta plaggets passform. De studerande skall kunna göra provningsändringar och föra in ändringarna i mönstret. De studerande skall inse att provningen är en väsentlig del av kundservice. De bör kunna betjäna kunden på ett naturligt och vänligt sätt och ta hänsyn till olika kunder och deras önskemål.

▲ Centralt innehåll: provning, kundservice.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna ta mått på kunden
- kunna rita grundmönster enligt anvisningar
- kunna ändra grundmönster till personliga mönster enligt anvisningar
- kunna konstruera mönster för olika produkter enligt anvisningar

- kunna göra manuell gradering enligt anvisningar
- känna till principerna för streisindelningen
- kunna göra streisindelning enligt anvisningar
- kunna forma plagg som följer en modell enligt anvisningar
- behärska grunderna i provning
- kunna betjäna kunder
- kunna föra in provningsändringar i ett mönster.

3.2.16 BEREDNING AV PÄLSMATERIAL, 15 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna bereda pälsskinn. De skall kunna skära till och sy olika pälsmaterial så att resultatet blir av en jämn kvalitet. De studerande skall kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i pälsarbete så att de beaktar pälsmaterialet och vad det kommer att användas till. De skall kunna putsa och utföra service på maskiner och apparater, så att de hålls i funktionsdugligt skick. De studerande bör i sitt arbete kunna beakta ergonomi och arbetarskyddsbestämmelser.

De studerande skall kunna tillverka tidsenliga pälsplagg och accessoarer som kompletterar klädseln.

▲ **Centralt innehåll:**
grunderna i pälsarbete, tillskärning, sömnad samt accessoarer av päls.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna bereda pälsskinn
- kunna skära till och sy pälsskinn
- kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs i pälsarbete
- kunna putsa och utföra service på maskiner och apparater
- kunna tillverka de vanligaste accessoarerna av päls.

De studerande skall kunna tillverka pälsytor genom att använda de vanligaste teknikerna för platttillverkning. De skall kunna göra upp en preliminär arbetsordning med tidtabeller. De studerande skall kunna sortera fram den estetiska helheten hos de skinn som skall användas, så att de fäster uppmärksamhet vid skinnens skillnader i storlek, nyans och hårlängd. De studerande skall kunna skära till och sy skinn till en platta och de skall kunna spika en platta. De skall kunna avgöra när det är nödvän-

digst att färga läderbotten och de skall också kunna färga den. De studerande skall kunna ge pälsytan en finish efter spikningen. De skall klara av arbetet inom den överenskomna tidtabellen. De studerande skall kunna arbeta i grupp som en ansvarig och samarbetsduglig medlem i gruppen.

▲ **Centralt innehåll:**

tekniker för platttillverkning, att sortera skinn och att tillverka plattor.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan
- kunna tillverka en platta
- kunna sortera pälsskinn under handledning
- kunna arbeta i grupp.

3.2.17 TILLVERKNING AV PÄLSPRODUKTER, 25 SV

De studerande skall förstå förhållandet mellan storlek, kvalitet och pris hos de färdiga plattor som säljs av partiaffärerna. De skall kunna ta ut mönsterdelarna från en färdig platta. De studerande skall kunna spika och skära till en platta enligt mönstret. De skall inse styvnadsmaterialens betydelse och kunna välja lämpliga styvnadsmaterial till en produkt. De studerande skall kunna fästa styvnadsmaterialen och foga samman, fodra och avsyna en produkt. De skall kunna beakta ekonomiska aspekter både när de gör upp arbetsplanen och då de planerar och tillverkar en produkt.

▲ **Centralt innehåll:**

att omvandla en platta till en produkt, att stödja, fodra och avsyna produkten.

De studerande skall kunna ta ansvar för sitt arbete. De skall sträva efter att göra ett arbete av hög kvalitet. De studerande skall kunna göra upp ett skriftligt avtal med kunden om en pälsprodukt som skall moderniseras – om själva arbetet, om tidtabellen för arbetet samt en kostnadsberäkning. De skall kunna värdera pälsens hållbarhet så att de beaktar både läderbotten och hårtäcket. De studerande skall kunna planera och konstruera mönster till en moderniserad produkt som tillverkas av återanvänt material så att de tar hänsyn både till kundens önskemål och till ekonomiska aspekter. De skall kunna rengöra en päls som skall moderniseras och inse rengöringens och förvaringens betydelse för hållbarheten hos en pälsvara. De studerande skall kunna tillverka produkten. De skall kunna vägleda och betjäna kunden på ett vänligt och ansvarsfullt sätt. De studerande bör ta till sig företagandets grundtanke, som bör märkas i deras sätt att betjäna kunder. De skall klara av olika arbetsmoment på ett smidigt sätt, och de skall kunna hålla sig till en uppgjord tidtabell.

▲ **Centralt innehåll:**

modernisering, kundservice och skriftliga arbetsavtal med en kund samt prissättning.

De studerande skall kunna beakta de krav som ställs på måttbeställda produkter när det gäller planeringen av produkten och pälsytan. De studerande skall kunna tillverka en måttbeställd produkt så att de håller sig till arbetsplanen och tidtabellen. De skall kunna konstruera mönster till en måttbeställd produkt. De skall kunna ge råd åt och handleda kunden i materialval. De studerande skall kunna utnyttja materialets karakteristiska egenskaper både i planeringen och i mönsterkonstruktionen. De skall kunna avpassa mönstret så att plagget sitter bra. De studerande skall uppvisa självständighet vid skinsorteringen, tillskärningen och plattspikningen, så att de beaktar speciella egenskaper vid arbetet med pälsmaterial, såsom lod- och vågräta linjer, flyttningar av insnitt samt omlottsspikningar. De skall kunna göra motiverade val av styvnadsmaterial och tillbehör som passar för ett visst ändamål. De studerande skall kunna sammanfoga en produkt till provningen, och de skall behärska pälsprovningen med provningsändringar. De skall sköta provningen på ett ansvarsfullt och flexibelt sätt och kunna betjäna kunder på ett naturligt sätt så att de tar hänsyn till deras önskemål. De skall klara av arbetet inom utsatt tidtabell. De studerande skall kunna bedöma sitt eget arbete både kvalitetsmässigt och som en process. De skall kunna ta emot feedback av kunder på ett konstruktivt sätt.

▲ Centralt innehåll:

planering, mönsterkonstruktion, provning och tillverkning av en måttbeställd produkt.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna forma och skära till en platta enligt anvisningar
- kunna spika produkten enligt anvisningar
- kunna stödja, fodra och efterbehandla en produkt
- kunna värdera hållbarheten för en päls som skall moderniseras
- kunna göra en preliminär kostnadsberäkning och arbetsplan enligt anvisningar
- kunna rengöra en använd päls
- kunna tillverka en användbar produkt genom att återanvända material
- kunna beakta de krav som ställs på en måttbeställd produkt i produktplaneringen, mönsterkonstruktionen och tillverkningen
- kunna sortera pälskinn enligt anvisningar
- kunna tillverka en måttbeställd produkt enligt anvisningar

- kunna välja lämpligt styvnadsmaterial och lämpliga tillbehör till en produkt
- kunna spika och skära till ett pälsskinn i enlighet med mönstret enligt anvisningar
- kunna prova en produkt enligt anvisningar och under handledning
- kunna göra provningsändringar
- kunna sammanfoga och fodra en produkt.

UTBILDNINGSPROGRAMMET FÖR SKRÄDDARARBETE, SKRÄDDARE

Till studierna inom utbildningsprogrammet för skräddararbete hör också studiehelheterna 8 och 9 (3.2.8 och 3.2.9), som har samma mål, centrala innehåll och bedömningskriterier som utbildningsprogrammet för klädsömnad.

3.2.18 MÖNSTERTILLVERKNING OCH FORMNING, 15 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall behärska grunderna i måttagning. De skall kunna identifiera kundens olika kroppsformer. De studerande skall kunna göra måttberäkningar för mönsterritning samt nödvändiga ändringar beroende på olika personers figur. De skall kunna rita grundmönster för män och kvinnor samt kunna göra mönsterändringar.

▲ **Centralt innehåll:**
kunna rita grundmönster.

De studerande skall kunna konstruera mönster utifrån kroppsformerna och den planerade modellen. De skall kunna rådgöra med kunden om det planerade plagget. De studerande skall kunna skapa rätta proportioner hos ett plagg. De skall kunna kontrollera mönstren som de konstruerat. De studerande skall kunna tillverka mönster. De skall inse mönsterändringarnas betydelse för plaggets passform och balans. De studerande skall kunna göra provningsändringar. De skall uppfatta den tredimensionella formen och kunna skapa estetiska former. De studerande skall kunna använda utländska publikationer som hjälp då de tillverkar och konstruerar mönster.

▲ **Centralt innehåll:**
att kunna konstruera och forma mönster.

De studerande skall kunna göra ekonomiska tillskärningsplaner både för enstycks- och serietillskärning. Utgående från planen bör de kunna ange tygåtgången. De studerande skall kunna göra planer för läggning utifrån tygåtgång och tillskärningsanvisningar. De skall kunna använda de vanligaste tillskärningsredskapen. De studerande skall förstå vilken betydelse exakt tillskärning har för formen och för att plagget håller måtten, samt kunna bedöma kvaliteten på sitt arbete. De bör kunna underhålla tillskärningsredskapen och följa givna arbetarskyddsbestämmelser. De studerande skall kunna arbeta i grupp och kunna bedöma smidigheten och kvaliteten på sitt arbete.

▲ **Centralt innehåll:**

att behärska tillskärning.

De studerande skall förstå principen för gradering. De skall kunna gradera enkla mönster för olika storlekar. De studerande skall kunna använda graderingstabeller och förstå hur talen räknats ut. De studerande skall kunna bedöma kvaliteten på sitt eget arbete och sina arbetsprestationer. De studerande skall kunna arbeta i team.

▲ Centralt innehåll: att behärska gradering.

De studerande skall förstå provningsändringarnas betydelse för plaggets passform och balans. De studerande skall kunna använda provningsutrustningen på ett smidigt sätt. De skall kunna göra provningsändringar i samband med provningen. De skall klara av provningen på ett naturligt sätt och kunna beakta kundens önskemål. De skall kunna åstadkomma ett lyckat samspel med kunden vid provningen. De studerande skall behärska olika måttssystem och med systemens hjälp kunna fastställa rätt storlek för kunden. De studerande skall förstå språkkunskapernas betydelse i kundservice, och de bör aktivt sträva efter att förbättra sina språkkunskaper. De skall kunna ge råd åt och vägleda kunden i att finna en personlig klädstil. De studerande bör förstå att tilläggstjänster är en möjlighet för dem att profilera sig gentemot konkurrenter i branschen, och de bör kunna följa med den fortgående utvecklingen i branschen.

▲ Centralt innehåll: att behärska provning och kundservice.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna ta nödvändiga mått på kunden
- kunna använda måttabeller
- kunna göra måttberäkningar
- kunna rita grundmönster enligt anvisningar
- kunna konstruera mönster till enkla modeller
- kunna göra mönster
- kunna räkna ut materialåtgång
- kunna planera enstyckstillskärning
- kunna använda och underhålla vanliga tillskärningsredskap
- förstå vikten av exakt tillskärning
- kunna göra enkla provningsändringar
- klara av kundservice under handledning.

3.2.19 TILLVERKNING, SKRÄDDARE, 35 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna använda branschens arbetsredskap, maskiner, apparater och hjälpapparater. De skall kunna beakta arbetsskyddsbestämmelser och ergonomiska krav.

De studerande skall kunna hålla sitt eget arbetsställe snyggt och kunna ta ansvar för att hela arbetsplatsen hålls i ordning. De skall kunna ta ansvar för sitt eget arbete och kunna bedöma smidigheten och kvaliteten på sin arbetsinsats. De studerande bör kunna handla på ett företagarmässigt sätt i relation till sina egna förutsättningar, och de bör kunna lyfta fram sitt eget kunnande och sin arbetsinsats. De bör kunna bilda sig en uppfattning om sin roll i och sitt ansvar för organisationens verksamhet. De studerande skall kunna fungera som medlemmar i en produktionsgrupp och kunna iaktta arbetstiderna.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska maskiner och apparater och arbetsomgivningen.

De studerande skall kunna tillverka olika plagg och därtill hörande detaljer. De skall känna till arbetssätten för herrkläder och kläder av tyngre material speciellt väl. De studerande skall kunna tillverka kläder av god kvalitet både med industriella och hantverksmässiga arbetssätt. De skall kunna välja rätt tillbehör, mellanlägg och förstärkningsmetoder för olika material och ändamål. De skall kunna planera arbetsmetoder och arbetsordning för olika material och också kunna välja lämpliga maskiner och apparater för ett arbete. De skall kunna göra upp arbetsplaner och utgående från produktplaneringen göra kostnadsberäkningar som underlag för prissättningen. De studerande skall kunna formpressa plagg. De skall kunna ge plaggen en finish på ett högklassigt och smidigt sätt och kunna använda de redskap som behövs för finishen på ett säkert och ergonomiskt riktigt sätt. De skall kunna tillverka kläder både självständigt och som medlemmar i ett team. De studerande skall kunna göra upp anskaffningsplaner och behärska grunderna i prissättning. De skall kunna granska färdiga prover huruvida de är funktionella och av god kvalitet. De studerande skall ha en helhetsuppfattning om plaggets tillverkningsprocess allt från planeringen till den färdiga och testade produkten, och de bör kunna följa med den pågående utvecklingen i branschen.

▲ **Centralt innehåll:**
att behärska tillverkningsprocessen.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna använda de vanligaste arbetsredskapen, maskinerna och apparaterna
- känna till grundläggande arbetssäkerhetsfrågor
- kunna hålla sin arbetsplats i snyggt skick

- kunna sy användbara kläder
- kunna välja lämpliga arbetsmetoder för olika material
- kunna göra upp enkla planer för arbetsordning och arbetssätt
- kunna förstå färdigt uppgjorda arbetsanvisningar
- klara av att arbeta i grupp
- iaktta arbetstider
- känna till prissättningens grunder.

3.2.C Valfria yrkesinriktade studier, 10 sv

3.2.20 PLANERING OCH TILLVERKNING AV HISTORISKA HUVUDBONADER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till modets historia och kunna förknippa olika stilriktningar med rätt epok och historiska förlopp. De skall kunna planera och förfärdiga historiska huvudbonader och accessoarer så att deras form och helhetsintryck återspeglar periodens centrala stildrag. De studerande skall kunna tillämpa sina kunskaper om modets historia på dagens material och metoder.

De studerande skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning för ett arbete. De skall tillverka produkten planenligt. De bör kunna förevisa och bedöma sina egna och andra studerandens arbetsprestationer på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

känna till stilepokerna och kunna applicera dem på modern tid samt att tillverka historiska huvudbonader och accessoarer.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de viktigaste stilepokerna i modets historia och kunna planera och tillverka användbara historiska huvudbonader och accessoarer
- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadskalkyl enligt anvisningar
- kunna tillverka en säljbar produkt.

3.2.21 TILLVERKNING AV ACCESSOARER FÖR FESTBRUK, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna igen olika accessoarer för festbruk. De skall kunna planera, tillverka mönster till samt tillverka olika hattar och accessoarer för festbruk med hänsyn till kostnadsfrågor och etikett. De skall kunna välja arbetsmetoder utifrån det material som används.

De studerande skall kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som behövs för arbetet. De skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning för ett arbete. De studerande skall tillverka produkten i enlighet med planerna. De bör kunna förevisa och utvärdera sina egna och andra studerandens arbetsprestationer på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

material för festbruk, etikett för hur man klär sig samt tillverkning av hattar och accessoarer för festbruk.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste materialen för festbruk
- kunna planera, tillverka och tillverka mönster till användbara hattar och accessoarer för festbruk
- kunna använda de arbetsredskap, maskiner och apparater som arbetet kräver
- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning enligt anvisningar
- följa givna anvisningar
- kunna tillverka en säljbar produkt.

3.2.22 TILLVERKNING AV TOVADE ACCESSOARER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till ullfibers egenskaper. De skall känna till tovningens princip och olika tovningsmetoder och kunna tillämpa dessa i sitt eget arbete på ett ändamålsenligt sätt. De studerande skall kunna planera och förfärdiga olika tova accessoarer och plagg. De skall kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning. De skall tillverka

produkterna planenligt. De studerande skall kunna förevisa och bedöma sina egna och andra studerandens arbetsprestationer på ett likvärdigt sätt.

▲ **Centralt innehåll:**

att känna till ullens och tovningens princip samt att planera och tillverka olika tovade accessoarer och plagg.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till ullfibers egenskaper
- känna till tovningens princip
- kunna planera och tillverka användbara tovade accessoarer och plagg
- kunna göra upp en skriftlig arbetsplan och kostnadsberäkning enligt anvisningar
- följa givna anvisningar
- tillverka en säljbar produkt.

3.2.23 INREDNING, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna planera och sy inredningstextilier. I planeringen skall de kunna beakta ljusets och färgens inverkan på det omgivande rummet. De studerande skall känna till inredningsmaterial och tillbehör till dessa och kunna dimensionera textilier och beräkna materialåtgång. När de betjänar en kund bör de kunna eftersträva kreativa lösningar som till förhållandet mellan pris och kvalitet svarar mot kundens behov.

▲ **Centralt innehåll:**

att planera och tillverka inredningstextilier.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna skissa upp olika modeller för inredningstextilier som svarar mot kundens behov
- kunna göra riktiga och ekonomiska val av material och tillbehör
- kunna planera, dimensionera och tillverka enkla inredningstextilier.

3.2.24 ÄNDRINGSSÖMNAD OCH MODERNISERING, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

I uppgifterna där det gäller att göra en använd produkt modern på nytt skall de studerande kunna använda sin kreativitet när de tillverkar produkter av existerande material. De skall vid behov kunna bevara den ursprungliga produktens stil då de gör om den för att motsvara dagens krav. De studerande bör förstå vilket känslovärde en produkt kan ha för en kund. De skall kunna utnyttja den gamla produkten då de gör mönster till nya delar till den eller till ersättande delar. De studerande skall känna till vilka möjligheter mönstertillverkningen kan ge när det gäller att ändra en storlek, och de skall kunna vägleda kunden vid planeringen av ändringar. De skall förstå vilken inbesparing det blir av att sy om, både för kunden och för samhällsekonomin.

De studerande skall finna nya användningsmöjligheter för redan existerande produkter och kunna kombinera dem med nytt och använt material som är lämpligt med tanke på produktens användning och skötsel. De skall känna till den ekologiska tanken bakom återanvändning.

▲ Centralt innehåll:

ändringssömnad, modernisering och återanvändning av produkter, förlängning av produkters livslängd samt tillvaratagande av material.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- kunna göra ändrings- och reparationsarbeten enligt anvisningar
- kunna tillverka mönster till de nya delar som behövs till en produkt enligt anvisningar.

3.2.25 TILLVERKNING AV FESTKLÄDER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till etiketten för hur man klär sig till fest. De skall känna till de vanligaste materialen för festkläder och materialens egenskaper. De studerande skall kunna välja lämpliga tillbehör och arbetssätt samt maskiner och apparater för olika material och modeller. De skall kunna tillverka festkläder i enlighet med kundens önskemål. De studerande skall kunna planera, tillverka mönster till och sy festkläder som passar kundens figur. De skall kunna bedöma kvaliteten på sitt eget arbete, sitt sätt att arbeta och sin arbetsprestation.

▲ **Centralt innehåll:**
att tillverka festkläder.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna igen de vanligaste materialen för festkläder samt olika tillbehör
- kunna använda maskiner och apparater som lämpar sig för arbetssätten
- kunna planera, tillverka mönster till och sy festplagg enligt anvisningar
- kunna bedöma kvaliteten på det egna arbetet, sättet att arbeta och arbetsprestationen.

3.2.26 TILLVERKNING AV YTTERPLAGG, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till de vanligaste materialen för ytterplagg samt deras tillbehör. De skall förstå vilken vidd som behövs i ett ytterplagg. De studerande skall kunna tillämpa olika arbetsmetoder som används för att tillverka ytterplagg på de plagg som de själva tillverkar. De skall kunna välja lämpliga maskiner och apparater för sitt arbete. De studerande skall kunna planera, tillverka mönster till, sy och avsyna ytterplagg som är av god kvalitet både när det gäller mått och arbetssätt. De bör kunna bedöma kvaliteten på sitt eget arbete, sitt sätt att arbeta och sin arbetsprestation.

▲ **Centralt innehåll:**
att tillverka ytterplagg.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna igen de vanligaste materialen och tillbehören till ytterplagg
- kunna använda maskiner och apparater som lämpar sig för att arbeta med olika material
- kunna välja lämpliga arbetssätt för olika material
- kunna tillverka mönster till användbara ytterplagg och kunna sy dem
- kunna bedöma kvaliteten på sitt eget arbete, sitt sätt att arbeta och sin arbetsprestation.

3.2.27 TILLVERKNING AV LÄDER- OCH MOCKAPÄLSPRODUKTER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall känna till lädrets struktur. De skall känna till olika förädlings- och tillverkningsmetoder för läder samt de vanligaste behandlingsmetoderna. De studerande skall känna till de vanligaste läder- och mockakvaliteterna och deras olika handelsnamn. De skall veta hur kemisk vård och tvätt av läder- och mockaprodukter går till samt känna till tvättinrättningar som är specialiserade på detta.

De studerande skall kunna planera och tillverka mönster till läderplagg och mockapälsar med hänsyn till skillnader mellan olika läderkvaliteter, till lönsamhet och produktens bruksändamål. De skall kunna välja de styvnadsmaterial och tillbehör som passar bäst för en viss läderkvalitet och för produktens bruksändamål. De studerande skall också kunna välja de tillverkningssätt, maskiner och apparater som lämpar sig bäst för produkten. De skall kunna göra ekonomiska tillskärningsplaner. De studerande skall behärska produktens tillverkningsprocess. De skall kunna tillverka en produkt som svarar mot kvalitetskraven.

▲ Centralt innehåll:

läder- och mockapälsmaterial, skötselråd och skötsel samt planering, mönstertillverkning samt tillverkning av läderplagg och mockapälsar.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna igen de vanligaste läder- och mockapälskvaliteterna samt anskaffningsställen och priser
- veta vilka möjligheter det finns att sköta läder- och mockapälsprodukter
- kunna välja lämpliga styvnadsmaterial och tillbehör till en produkt
- kunna använda de maskiner och apparater som behövs i arbetet
- kunna göra upp tillskärningsplaner
- kunna välja arbetsmetoder som passar för ett visst ändamål och material
- kunna tillverka en ändamålsenlig produkt som uppfyller kvalitetskraven.

3.2.28 TILLVERKNING AV PRODUKTER AV FLERA MATERIAL, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna planera och tillverka en produkt av flera material. De skall kunna kombinera pälsskinn med andra material, såsom läder, textilmaterial, filt och trikå. De studerande skall kunna använda specialtekniker vid tillverkningen, så att den färdiga produkten är personlig, fräsch och originell. De studerande skall av nya materialkombinationer kunna planera och tillverka säljbara plagg och accessoar som går att rengöra.

- ▲ **Centralt innehåll:**
att planera och tillverka produkter som består av flera material.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall kunna

- planera och tillverka produkter som består av flera material enligt anvisningar
- kombinera olika material med pälsskinn
- använda specialtekniker under handledning.

3.2.29 TILLVERKNING AV MÅTTBESTÄLLDA KOSTYMER, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall kunna tillämpa metoden för måttbeställning och kunna ta mått på kunden. De studerande skall känna till måttbellerna så att de kan fastställa rätt lagerstorlek för en kund. De skall kunna göra kroppsanalyser. De studerande skall kunna göra nödvändiga ändringar i mönstren. De skall kunna tillverka plagg med den teknik och det slutresultat som det förutsätts av ett måttbeställt arbete.

- ▲ **Centralt innehåll:**
metoden för måttbeställning.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till grunderna i att göra måttbeställda arbeten
- kunna ta mått enligt anvisningar
- uppfatta speciella drag i kundens figur då de blir uppmärksammade på dessa
- kunna göra de vanligaste mönsterändringarna
- kunna tillverka ett måttbeställt plagg enligt anvisningar.

3.2.30 DATATEKNIK INOM YRKESOMRÅDET, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall på ett naturligt sätt kunna använda branschvisa dataprogram i fackmässiga uppgifter. De skall kunna åstadkomma estetiska plagg för olika ändamål genom att använda den egna branschens dataprogram som hjälpmedel vid planeringen. De skall kunna rita tillverkningsscheman och bilder på andra tekniska detaljer med hjälp av vanliga ritprogram eller program för beklädnadsbranschen.

De studerande skall med tillgängliga dataprogram kunna göra mönster för plagg av god kvalitet och med harmoniska proportioner för olika ändamål.

De studerande skall känna till principen för datorstödd mönstertillverkning och gradering, och de skall kunna använda något mönster-, graderings- och lägningsprogram. De studerande skall behärska gradering av enkla produkter i enlighet med givna graderingstabeller. De skall kunna granska och vid behov korrigera mönster som de själva graderat. De skall kunna göra upp och ta utskrifter på lönsamma och genomförbara tillskärningsplaner.

▲ **Centralt innehåll:**
produktplanering, planering av detaljer, mönstertillverkning, gradering samt planering av tillskärning.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall enligt anvisningar

- klara av att planera och tillverka mönster till en enkel produkt
- klara av att rita produktdetaljer
- kunna göra upp och ta utskrifter på tillskärningsplaner
- kunna gradera en enkel produkt.

3.2.31 FÖRETAGSVERSAMHET I BEKLÄDNADSBRANSCHEN, 5 SV

Mål och centralt innehåll, berömlig nivå

De studerande skall begripa dels företagsverksamhetens samhälleliga betydelse, dels företagsverksamhet som ett sätt att främja den egna sysselsättningen. De studerande skall kunna redogöra för de vanligaste företagsformerna i beklädnadsbranschen. De skall inse affärsidéns och produktutvecklingens betydelse för ett företags planering och verksamhet. De

studerande skall förstå skillnaderna mellan olika företagsformer samt vilken betydelse valet av företagsform har då man grundar ett företag. De skall kunna göra upp planer och uträkningar som anknyter sig till grundandet av ett företag och de skall kunna reda ut finansieringsmöjligheter av ett företag. De studerande bör känna till de centrala krav som lagstiftningen ställer på företagsverksamhet. De bör känna till faktorer som inverkar på företags lönsamhet.

De studerande skall förstå hur intern företagsamhet inverkar på verksamhetens resultat och veta vilka egenskaper och förpliktelser som krävs av företagaren och den anställda. De bör i sin verksamhet uppvisa både inre och yttre företagsamhet.

De studerande skall förstå kundservicens betydelse som en produktivitetssfaktor för företaget. De skall kunna ta ansvar för att sköta ett kundförhållande och se till dess kontinuitet. De studerande bör tänka på de speciella dragen hos tjänsterna i beklädnadsbranschen och de faktorer som inverkar på servicens kvalitet.

De studerande bör uppfatta marknadsföringen som en helhet i olika skeden av en produkts livscykel. De skall känna till medlen för extern och intern marknadsföring och hur dessa inverkar på ett företags verksamhet och framgång. De skall kunna planera produkter och tjänster för speciella målgrupper. De skall också kunna planera tidningsannonser och ställa fram produkter på ett effektivt sätt.

De studerande skall kunna bedöma sin egen yrkesskicklighet och sina färdigheter och de bör överväga sina möjligheter att bli egenföretagare antingen genast eller i framtiden. De studerande bör uppskatta sitt eget yrke och arbete, och kunna lyfta fram sitt eget kunnande och sina arbetsinsatser. De studerande skall kunna samarbeta och vara serviceinriktade i olika uppgifter. De skall kunna skaffa information och kunna utnyttja experthjälp för att förkovra sitt eget kunnande.

▲ **Centralt innehåll:**

grunderna i företagsverksamhet, marknadsföring och kundservice.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- känna till de vanligaste företagsformerna
- förstå företagsverksamhetens grunder
- känna till grundidéerna för kundservice
- förstå marknadsföringens betydelse för företagets verksamhet
- kunna arbeta på ett samarbetsvilligt och serviceinriktat sätt.

3.2.32 ÖVRIGA VALFRIA STUDIER, 10 SV

I läroplanen som godkänns av utbildningsanordnaren kan som valfria studier i de yrkesinriktade studierna ingå också andra än de studiehelheter som nämns i punkterna 3.2.20 – 3.2.31. Det kan vara frågan om studier i enlighet med arbetslivets regionala och lokala behov, andra studier som fördjupar eller vidgar yrkesstudierna, gemensamma studier eller gymnasiestudier.

Dessa studiers omfattning kan vara högst 10 studieveckor i examen.

3.3 Valfria studier – mål, centralt innehåll och bedömning

De studerande skall i sina studier innefatta 10 studieveckor valfria studier för vilka mål, centralt innehåll och bedömning en individuell studieplan skall uppgöras. De valfria studierna kan utgöras av yrkesstudier eller gemensamma studier från det egna utbildningsområdet eller något annat område, studier som förbereder för fortsatta studier eller för avläggande av studentexamen, arbetserfarenhet eller handledda fritidsintressen som främjar de allmänna och yrkesinriktade syftena med utbildningen samt de studerandes personlighetsutveckling.

3.4 Mål för studiehandledningen

I studierna skall ingå 1,5 studieveckor studiehandledning. Studiehandledningens mål skall vara att den studerande kan fungera inom läroanstaltens gemenskap och kan planera sina studier och engagera sig i dem, dvs. känna till studierna och valfriheten i examen. Studerandena skall kunna följa med sina studieprestationer och be om stöd för planeringen av studierna. De skall kunna skaffa hjälp vid eventuella svårigheter med studierna samt söka arbete eller en studieplats även utomlands.

3.5 Lärdomsprovet – mål och bedömning

I studierna ingår ett lärdomsprov, vars omfattning är minst två studieveckor. De studerande skall kunna utarbeta ett lärdomsprov, som kan bestå av en uppgiftshelhet som sammanfattar studierna eller som visar specialkunnande inom ett delområde av examen. Det kan vara frågan om ett skriftligt arbete, ett multimedie- eller hypermediearbete, en utredning, ett projektarbete eller en produkt. Lärdomsprovet skall uppfylla målen i examen.

De studerande skall kunna planera lärdomsprovet i enlighet med eget intresse och egen yrkesinriktning. Då de utarbetar lärdomsprovet skall de kunna arbeta självständigt, logiskt och systematiskt. De skall kunna skaffa fram information som de behöver för lärdomsprovet ur olika källor och förhålla sig kritiskt till den information de får. De skall kunna förena kunnande från olika delområden i examen och använda ändamålsenliga arbetsmetoder. De skall självständigt kunna lösa problem och bedöma hur

lärdomsprovet framskrider samt dess resultat. De skall kunna presentera sitt lärdomsprov både skriftligt och muntligt.

Bedömning, nöjaktig nivå (1)

De studerande skall

- som sitt lärdomsprov utarbeta en uppgiftshelhet som sammanfattar de grundläggande uppgifterna i branschen eller en uppgiftshelhet ur ett enskilt delområde
- med handledning kunna planera sitt lärdomsprov
- med handledning skaffa information ur de viktigaste källorna
- med handledning kunna välja ändamålsenliga arbetsmetoder för lärdomsprovet
- vid behov kunna be om hjälp för att lösa problem i samband med lärdomsprovet
- med handledning kunna bedöma hur lärdomsprovet framskrider och komma överens om avvikelser
- kunna bedöma resultatet av lärdomsprovet
- kunna presentera lärdomsprovet.

4

BEDÖMNING AV DE STUDERANDE

4.1 Syfte och genomförande

1. Syftet och målet med bedömningen

Utöver vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (L 630/98, 25 §) skall bedömningen förstärka utvecklingen av de studerandes jaguppfattning och tillväxt som yrkesmänniskor. Härvid grundar sig bedömningen på de studerandes självvärdering och på utvecklingssamtal som förs mellan de studerande och lärarna. Vid inläring i arbetet deltar också arbetsplatsutbildarna.

Bedömningen skall utom att handleda de studerande också ge information om deras kunnande till lärarna och arbetsgivarna samt utgöra underlag för ansökan till fortsatta studier.

2. Genomförande av bedömningen

Utöver vad som bestäms i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 10 §, 11 §) skall de studerande bedömas kvalitativt genom att deras kunnande jämförs med målen för respektive studiehelhet och med de bedömningskriterier som är baserade på målen. Strävan att uppnå målen för studiehelheterna skall stödas genom bedömning av olika studieperioder. Vitsorden för studiehelheter bör ges med tonvikt på de studerandes kunnande i slutskedet. De studerandes kunnande skall påvisas. Bedömningsresultaten från olika avsnitt i studierna kan inte mekaniskt räknas ihop, delas eller betonas.

Bedömningsmetoderna skall väljas så att de mäter hur de uppställda målen har nåtts, lämpar sig för de studiemetoder som har använts och stöder de studerandes inläring. Eftersom de studerande kan visa sitt kunnande på olika sätt, skall de också kunna påvisa sitt kunnande på annat sätt än enbart i skrift. Speciellt när det gäller handikapp, sjukdomar och därmed jämförbara lässvårigheter, t.ex. läs- och skrivsvårigheter, måste bedömningsmetoden anpassas efter respektive studerandes problem.

Alla studerande och alla som deltar i bedömningen skall innan studierna inleds informeras om bedömningsprinciperna och deras tillämpning, bl.a. om syften och mål, om vitsordsbildningen, vitsordsskalan och kravnivåerna, om möjligheterna till omtagning och de villkor som måste uppfyllas för att kunna avancera i studierna, om bedömningen av inläring i arbetet, om korrigerings av bedömningen, och bedömningen av tillgodo-

räknade studier samt om dokumenteringen av vitsord och om innehållet i studiekort och examensbetyg.

3. Vitsordsgivning

Utöver bestämmelserna i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 10 §) gäller att vitsord skall ges för alla studiehelheter som motsvarar läroplansgrunderna, också för de andra valfria studierna som ingår i de yrkesinriktade studierna.

När en studerande har studerat i enlighet med 12 § L 630/98, antecknas för de ifrågavarande studierna i betyget en hänvisning och i nedre kanten: genomfört enligt 12 § L 630/98.

Om gemensamma studier tilläggsvis har bedrivits i samband med valfria studier, kan de tas med i bedömningen av de gemensamma studierna. Mängden gemensamma studier överstiger då 20 sv. I anslutning till de valfria studierna nämns studierna med en fotnot: fullgjort i samband med de gemensamma studierna.

För de gemensamma studierna (20 sv) som statsrådet beslutat om ges separata vitsord. De gemensamma studier som ingår i de yrkesinriktade studiehelheterna skall bedömas som en del av de yrkesinriktade studiehelheterna. I den studerandes studiekort skall dessa studier specificeras med tanke på tillgodoräknande och fortsatta studier.

En del av en studiehelhet bör kunna godkännas som genomförd eller räknas till godo också utan vitsord. Då måste man försäkra sig om att de studerande kan ges ett vitsord för ifrågavarande studiehelhet i examensbetyget. Lärdomsprov skall bedömas såsom del av de studiehelheter där de ingår. För lärdomsprov skall också ett skilt vitsord ges och det skall antecknas i examensbetyget.

Det kunnande som påvisats under perioderna med inläring i arbetet skall bedömas såsom del av de yrkesinriktade studiehelheter där inläringen i arbetet ingår. På examensbetygen antecknas omfattningen av inläringen i arbetet men inte vitsorden.

4. Tillgodoräknande

Utöver bestämmelserna i lagen och förordningen om yrkesutbildning (L 630/98, 30 §, F 811/98, 13 §) gäller att man genom tillgodoräknande av tidigare studier skall undvika överlappningar och förkorta studietiden. Vid övergång från en examen till en annan eller från gymnasium till yrkesutbildning på andra stadiet skall åtminstone de slutförda gemensamma studierna och de valfria studierna räknas till godo. Av gymnasiets hela lärokurs tillgodoräknas åtminstone de obligatoriska och de valfria studierna.

Sommararbete och tidigare arbetserfarenhet skall räknas till godo, om det kunnande som har förvärvats konstateras motsvara läroplansmålen.

Vid läroanstalten skall man kontrollera att studierna motsvarar läroplanen i fråga om mål och centralt innehåll. Vid behov bör överensstämmelsen påvisas med prov. Tillgodoserandet skall underlättas genom att utveckla för ändamålet lämpliga bedömningsmetoder.

När de studerandes tidigare studier eller studier som samtidigt bedrivs vid en annan läroanstalt godkänns att kompensera en full studiehelhet skall det givna vitsordet införas i betyget. Skulle vitsordsskalorna vara olika använder man det omvandlingsschema som finns i kapitel 4.3. Namnet på den läroanstalt som givit vitsordet skall noteras i betyget. Om inget vitsord för ifrågavarande studier har givits, bör en bedömning göras.

5. Förnyande av studieprestationer

Beträffande möjlighet att ta om prestationer och höja vitsord gäller vad som sägs i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 12 §).

6. Rättelse av bedömning

Beträffande rättelse av bedömning gäller vad som sägs i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 15 §).

4.2 Föremål och kriterier för bedömningen

Föremålen och kriterierna för bedömning skall härledas från de mål som anges i läroplans- och examensgrunderna. Föremålen för bedömningen är de gemensamma betoningarna och den för alla branscher gemensamma baskompetensen, behärskandet av arbetsmetoder, redskap, material och arbetsprocesser samt arbets säkerheten och den kunskap som ligger till grund för arbetet.

I det följande definieras kunnande på nivåerna nöjaktiga, god och berömlig och på basis av dem fastställer läroanstalterna bedömningskriterierna för studiehelheterna.

Nöjaktiga:

De studerande skall kunna sysselsätta sig inom det yrkesområde som motsvarar examen och sköta uppgifter som motsvarar utbildningsprogrammet, oavsett smärre brister i skickligheten och kunskaperna. De studerande skall kunna använda de vanligaste arbetsmetoderna, arbetsredskapen och materialen och behärska de grundläggande arbetsuppgifterna i beklädnadsbranschen. De studerande skall kunna fungera i miljöer och situationer de är bekanta med. De skall kunna tillämpa inhämtade färdigheter och för arbetet relevanta kunskaper i inövade, ofta återkommande situationer. De skall under handledning kunna söka fram vetande som gäller arbetet och kunna begripligt återge det muntligt eller skriftligt. De skall kunna utföra de uppgifter de tilldelats och bedöma sig själva och sitt

arbete. De studerande skall iaktta arbetstider, säkerhetsföreskrifter och andra anvisningar och överenskommelser samt rådgöra om avsteg från dessa.

Goda:

De studerande skall kunna använda beklädnadsbranschens arbetsmetoder, arbetsredskap och material. De kan sköta de centrala uppgifterna i branschen. De studerande skall reda sig i olika slags situationer och grupper och tillämpa sina färdigheter och för arbetet relevanta kunskaper i nya situationer. De skall kunna klassificera, jämföra och organisera inhämtat vetande och bearbeta det så att det är användbart. De studerande skall kunna gestalta sitt arbete som en helhet och också beakta arbetsplatsens speciella behov. De skall tillämpa gällande regler och anvisningar i olika situationer och iaktta föreskrifterna om säkerhet i arbetet. De studerande skall självständigt kunna utföra arbetsuppgifter som de tilldelats och kunna utvärdera sig själva och sitt arbete mångsidigt. De studerande skall kunna bedöma information med avseende på riktighet och tillförlitlighet.

Berömliga:

De studerande skall kunna välja de för sitt arbete bäst lämpade arbetsmetoderna, arbetsredskapen och materialen och använda dem på rätt sätt. De skall kunna utvärdera och vidareutveckla sitt arbetssätt. De skall agera aktivt och konstruktivt i olika situationer och i samverkan med olika grupper. De studerande skall finna nya problemlösningar och klara upp konfliktsituationer. De studerande bör självständigt kunna utföra också andra än förelagda uppgifter. De bör kunna utveckla sitt arbete, sin arbetsmiljö och säkerheten i arbetet samt mångsidigt bedöma sig själva och utveckla sin beredskap att verka under förändrade förhållanden. De studerande skall kunna bedöma inhämtad information vad gäller dess riktighet och tillförlitlighet. De skall kunna klassificera, jämföra och organisera sitt vetande, bearbeta det för användning och dra slutledningar av det. De skall kunna gradera frågor i angelägenhetsordning, göra upp planer och begrunda effekterna av olika alternativ för att kunna välja det lämpligaste i respektive fall. De studerande skall i sin verksamhet kunna beakta arbetsplatsens specialbehov. De skall kunna se sitt arbete som en del av den verksamhet som bedrivs på arbetsplatsen och i hela dess verksamhetsmiljö.

4.3 Vitsordsskala och omvandling av vitsord

1. Vitsordsskalan

Beträffande vitsordsskalan gäller vad som bestäms i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 10 §).

2. Omvandling av vitsord

De studerande skall bedömas enligt bedömningspraxis vid den läroanstalt där studieprogrammet eller delar av detta genomförs. Om läroanstaltens vitsordsskalor är olika, skall den läroanstalt som tillgodoser studierna omvandla vitsorden och avgöra motsvarighetsfrågan till de studerandes fördel. Vitsord bör omvandlas enligt följande:

Gymnasiets vitsords-skala (5-10)		Yrkesläroanstaltens vitsordsskala (1-5)		Skala (1-3)
utmärkta	10	berömliga	5	3
berömliga	9	berömliga	5	3
goda	8	goda	4	2
nöjaktiga	7	goda	3	2
försvarliga	6	nöjaktiga	2	1
hjälpbara	5	nöjaktiga	1	1

4.4 Yrkesprov

Om yrkesproven ges separata föreskrifter.

4.5 Betyg

1. Examensbetyg

Examensbetyget är ett officiellt dokument, vars innehåll skall motsvara grunderna för läroplanen eller grunderna för fristående examen. Examensbetyg ges i enlighet med bestämmelserna i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 13 §).

Vid läroavtalsutbildning som har ordnats enligt läroplansgrunderna skall examensbetyg ges, när den studerande har genomfört de studier som hör till examen med godkänt resultat.

Examensbetyg som motsvarar läroplansgrunderna skall innehålla följande uppgifter:

- utbildningsanordnarens/läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning

- namnet på den avlagda examen och dess omfattning i studieveckor och år
- de genomförda studierna, deras omfattning och vitsorden för dem
- lärdomsprovets namn och vitsord
- omfattningen av inläring i arbetet
- datum och underskrifter
- utbildningsanordnarens/läroanstaltens stämpel.

På baksidan eller tilläggsbladet

- utbildningsanordnarens/läroanstaltens namn
- undervisningsministeriets tillstånd att ordna utbildning och lagstiftning som utbildningen grundar sig på
- tillstånd att ordna utbildning
- notis om att utbildningen har genomförts i enlighet med de riksomfattande läroplansgrunder som Utbildningsstyrelsen godkänt
- grundutbildningskrav och nivån på examen
- behörighet för fortsatta studier som utbildningen medför
- definition av omfattningen av examen, studieår och studievecka
- vitsordsskala
- examensnivån motsvarar nivå 3 i EG:s klassificering (85/368/EEG)
- de specialbestämmelser som hör till utövandet av yrket (gäller ej grundexamen inom beklädnadsbranschen).

2. Betyg

Utöver det som sägs om givande av betyg i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 13 §) ges de studerande betyg över slutförda studier. I betyget antecknas utöver vitsorden också de studiehelteter som de har deltagit i utan att ha fått godkänt vitsord. I betygen anges dessutom vad erhållandet av examensbetyg förutsätter av de studerande.

3. Skiljebetyg

Beträffande skiljebetyg gäller vad som bestäms i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 13 §).

4.6 Bedömning vid specialundervisning

Bedömningen av de studerande skall följa samma principer som i andra fall. Eventuella avvikelser från läroplansgrundernas mål med stöd av 20 § och 21 § 3 mom. L 630/98 skall antecknas i betyget. Examensbetyg skall

utfärdas även när examensmålen har anpassats för de studerande. De anpassade målen skall framgå av examensbetyget. Bedömningen skall anpassas efter de anpassade målen, vilket förutsätter att särskilda bedömningskriterier uppgörs. Vitsordsskalan skall vara densamma som används i allmänhet. De studerande skall veta att justering av utbildningsmålen kan inverka på möjligheterna till fortsatta studier och framgång i sådana studier.

Om studierna till väsentliga delar blir ofullständiga ges i stället för examensbetyg ett betyg över slutförda studier, och i en bilaga uppges vad de studerande kan bäst.

4.7 Bedömning av invandrare

Studerande som är invandrare och som tillhör andra särskilda språk- och kulturgrupper skall få sina prestationer bedömda på samma sätt som andra studerande. Kunskaperna och färdigheterna skall bedömas enligt sådana metoder att vitsorden inte påverkas av eventuella brister i språkkunskaper.

När man bedömer en studerandes kunskaper kan man i början av studierna vid behov använda tolk eller ett annat undervisningsspråk.

Om svenska eller finska inte är de studerandes modersmål, skall studierna bedömas enligt målen för svenska/finska som andra språk vid främmande modersmål också i det fall att sådan undervisning inte särskilt anordnats för de studerande. Om läraren och de studerande är överens om att de studerandes kunskaper i svenska/finska är på modersmålsnivå, skall kunskaper bedömas enligt målen för modersmål, svenska/finska. I examensbetyget skall det antecknas enligt vilkendera målsättningen prestationerna har bedömts; skalan bör vara 1 - 5.

Om de studerande inte har läst finska/svenska som det andra inhemska språket, skall det antecknas i betyget vad de i stället har studerat.

5

ÖVRIGA BESTÄMMELSER

5.1 Studiehandledning

Examen skall innefatta minst 1,5 studieveckor studiehandedning. Dessutom har varje studerande rätt att få tillräcklig personlig och annan behövlig studiehandedning i sina studier. Läroanstalten skall speciellt ägna omsorg åt handledningen av sådana studerande som har studiesvårigheter (t.ex. läs- och skrivsvårigheter), många frånvarodagar eller problem i sin livssituation.

Studiehandedningen skall läggas upp så, att de studerande

- får tillräcklig information om utbildningen i förväg och medan den pågår
- får kunskap om och erfarenhet av arbetslivet, företagsamheten och yrkena
- får vetskap om och möjligheter till internationella kontakter, studier och arbete
- får hjälp med särskilda problem i sina studier och i sitt liv.

De som har blivit antagna till yrkesutbildning skall få information om examina, hur de bildas och vad de innehåller samt om studier som vid behov kan väljas ur andra läroanstalters utbud. De studerande skall stödas i sina olika val. Individuella studieplaner skall uppgöras för de studerande utgående från deras val. När de individuella studieplanerna uppgörs bör man särskilt beakta sådana studerande som under skolåren haft eller vid yrkesutbildningens början har svårigheter i anslutning till sin studie- eller livssituation.

Hela personalen bör delta i handledningen av de studerande, men huvudansvaret för planeringen av den vilar på studiehandedaren. För att lyckas väl kräver studiehandedningen expertsamarbete inom läroanstalten, samarbete med de studerande och deras hem, samverkan mellan olika läroanstalter och samarbete med utomstående experter.

Yrkesläroanstalterna skall utveckla sina väglednings- och rekryterings-tjänster i samarbete med Arbetskraftsbyråerna och näringslivet samt främja de studerandes sysselsättnings- och fortbildningsmöjligheter.

5.2 Inläarning i arbetet

Utöver bestämmelserna i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 5 §) skall följande principer iakttas i fråga om inlärn timer i arbetet:

Inlärn timer i arbetet skall utgöra målinriktade studier med tillhörande handledning och bedömning. Inlärn timerperioderna måste vara så pass långa och mångsidiga att de studerande kan lära sig behärska yrket. I början av studietiden bör perioderna vara korta, men i senare studie-skeden , när kunskaperna och färdigheterna ökat, så långa som möjligt för att de studerande skall kunna lära sig större helheter och ta ansvar för sina arbetsuppgifter.

Utbildningsanordnaren skall besluta enligt vilka principer inlärn timer i arbetet läggs upp. Planeringen skall ske i samverkan med lokala representeranter för arbetslivet och med beaktande av arbetslivets regionala och lokala behov och möjligheter. Vid läroanstalten skall man besluta hur inlärn timer i arbetet och inlärn timermålen inordnas i de studerandes individuella studieplaner. Det skall framgå hur den inlärn timer som sker vid läroanstalten och den som sker på arbetsplatsen kompletterar varandra när det gäller att uppnå examensmålen.

De studerande skall kunna fullgöra en del av inlärn timer i arbetet utomlands, och detta skall i så fall vara överenskommet på förhand.

Bara i undantagsfall och av särskilt vä gande skäl kan en studerandes inlärn timer i arbetet ordnas vid läroanstaltens övningsföretag eller på något motsvarande sätt.

Läroanstalten skall ge de studerande träning för arbetsplatserna samt möjligheter att skaffa sig fackkunskaper som hör till studierna också under tiden för inlärn timer i arbetet. På arbetsplatserna måste det särskilt beaktas att de studerande får handledning, övervakning och respons.

Organiseringen

Utöver vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (L 630/98, 16 §) åligger det utbildningsanordnaren att tillsammans med de studerande ordna med platser för inlärn timer i arbetet. I avtalet mellan utbildningsanordnaren och arbetsgivaren kommer man överens om de frågor som nämns i förordningen om yrkesutbildning (F 811/98, 5 §).

Utbildning på en arbetsplats läggs i regel upp så att den studerande inte är anställd hos arbetsgivaren. Den studerande har då rätt till studiestöd och studiesociala förmåner, såsom måltider och eventuella resekostnadsersättningar. Om det särskilt avtalas skall inlärn timer i arbetet också kunna ske inom ramen för ett arbetsavtalsförhållande.

Skydd i arbetet

Utöver bestämmelserna i lagen om yrkesutbildning (L 630/98, 19 §, 28 §) skall följande principer iakttas beträffande skydd i arbetet:

Samtliga parter skall komma överens om ansvar och nödiga försäkringar i fråga om arbetarskydd, olycksfall och skadestånd. Innan arbetet börjar skall arbetsgivaren och utbildningsanordnaren i samråd förvisa sig om att den studerande är tillräckligt insatt i arbetet och kan följa arbetarskyddsanvisningarna.

Anordnandet av inläring i arbetet regleras dessutom bl.a. av lagen om unga arbetstagare (998/93, ändrad 754/98), förordningen om skydd för unga arbetstagare (508/86, ändrad 679/90 och 1428/93) och arbetsministeriets med stöd av dessa författningar utfärdade beslut om lätta arbeten lämpliga för unga (1431/93) och beslut om arbeten som är farliga för unga arbetstagare (1432/93) samt skadeståndslagen (412/74).

Bedömningen av inläring i arbetet, se kapitel 4.

5.3 Yrkesinriktad specialundervisning

För att jämlikheten inom utbildningen skall förverkligas bör var och en, oberoende av olikheter i inlärningsförutsättningarna, ha likvärdiga möjligheter att delta i yrkesutbildning och efter utbildningen få arbete och placera sig i samhället som fullvärdig medborgare.

Yrkesutbildningen för personer i behov av särskilt stöd skall enligt principen om jämlikhet i första hand anordnas i vanliga yrkesläroanstalter i samma grupper som för andra eller i specialgrupper eller i vardera. Specialyrkesläroanstalterna skall främst dra försorg om utbildningen för gravt handikappade och om förberedande och rehabiliterande undervisning och handledning för dem. Dessutom skall de tillhandahålla experthjälp för andra läroanstalter. Yrkesinriktad specialundervisning bör anordnas också i form av läroavtalsutbildning.

Studerande som behöver särskilda undervisnings- eller elevvårdstjänster på grund av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, emotionell störning eller av andra skäl skall få specialundervisning, som avser att trygga en inläring baserad på deras individuella förutsättningar och att främja deras självutveckling och tillväxt som människor. Till specialundervisningen ansluts stödservice och vid behov rehabilitering i samverkan med producenter av rehabiliteringsservice.

Principerna för specialundervisningen skall fastställas i läroplanen: mål, genomförande, undervisningsmetoder, stöd- och specialtjänster, expertservice, samarbetsinstanser och ansvarsfördelning. Tillräckliga resurser skall reserveras för specialundervisningen. Hela läroanstalten skall främja inläringen hos dem som behöver särskilt stöd.

Behovet av specialundervisning skall definieras för varje enskild studerande utgående från läroplansgrunderna och med stöd av 20 § förordningen om yrkesutbildning. Uppnåendet av målen skall understödjas gen-

om en individuellt planerad och handledd inlärningsprocess och med lämpliga stödåtgärder.

Individuell plan för hur undervisningen skall ordnas

För studerande i behov av specialundervisning skall man alltid uppgöra en skriftlig individuell plan för hur undervisningen skall ordnas. I planen anges den examen som skall avläggas, de läroplans- eller examensgrunder som iakttas, omfattningen av examen, de studerandes individuella läroplan, de service- och stödåtgärder som tillhandahålls och vem som svarar för dem samt grunderna för specialundervisningen. Planen bör uppgöras i samråd med de studerande, vid behov med deras förmyndare, representeranter för den föregående skolan samt respektive lärare och elevvårds-sakkunniga.

Individuell läroplan

I den individuella planen för hur undervisningen skall ordnas ingår den individuella läroplanen, där man skall fastställa de studerandes personliga inlärningsmål, vilka bör basera sig på läroplansgrunderna för den examen som studierna siktar till. Den yrkesinriktade specialundervisningen skall planeras så att de studerande i möjligaste mån uppnår samma kompetens som studerande inom yrkesutbildningen i övrigt. Målen kan anpassas efter de studerandes förutsättningar antingen genom att målen för all undervisning har ändrats eller så att målen för bara en eller vissa av studiehelheterna ändras. Man skall i undervisningen betona de områden där de studerandes kunnande är starkt för att förbättra deras utsikter att få arbete. Speciell uppmärksamhet skall ägnas åt den praktiska inträningen under perioder av inlärnning i arbetet. De studerande skall informeras om sina möjligheter att få behövlig specialservice efter utbildningen.

Under utbildningens gång skall man följa med de studerandes framsteg och vid behov skall de personliga målen och stödåtgärderna justeras. För bedömningen i samband med specialundervisning redogörs i kapitel 4.

5.4 Undervisning för invandrare och olika språk- och kulturgrupper

Studiearrangemang

De yrkesinriktade målen skall vara desamma för invandrarstuderande som för andra studerande.

Studerande vars modersmål är ett annat än läroanstaltens undervisningsspråk skall stödas med särskilda undervisningsarrangemang, speciellt när det gäller språkstudierna.

I läroplanen skall ingå en plan för hur undervisningen skall ordnas för studerande som är invandrare. När undervisningens mål har ändrats med stöd av 21 § L 630/98 skall följande principer iakttas:

Studierna i svenska/finska skall i vårt land vid behov kunna ordnas enligt målen för svenska/finska som andra språk (se kapitel 3, punkt 3.1.1.4.2). Härmed avses då det språk som den studerande har lärt sig efter modersmålet i en svensk- eller finskspråkig miljö.

En studerande med annat modersmål än svenska eller finska kan för sina studier i främmande språk också välja sitt modersmål.

Modersmålsstudier

Enligt statsrådets beslut (SRB 213/99) kan utbildningsanordnaren, ifall de studerandes modersmål är något annat språk än svenska eller finska, besluta om att fördela de i 12 § 2 mom. lagen om yrkesutbildning avsedda obligatoriska studierna i modersmålet och det andra inhemska språket på ett sätt som avviker från vad som bestäms i 2 mom.

Resursen för studier i modersmålet och det andra inhemska språket bör flexibelt kunna fördelas på eventuella studier i den studerandes eget modersmål, studier i svenska/finska som andra språk vid främmande modersmål och studier i det andra inhemska språket.

De studerande skall läsa svenska/finska

- 1) antingen enligt målen för svenska/finska som andra språk (kap. 3, punkt 3.1.1.4.2)
- 2) eller enligt målen för modersmål, svenska/finska (kap. 3, punkt 3.1.1.1), om kunskapen i svenska/finska anses vara på modersmålsnivå.

De studerandes studieplan kan innefatta båda typerna av studier. Den studerande skall under studiernas gång också kunna övergå från det förra till det senare alternativet.

Enligt lagen (L 630/98, 12 § 3 mom.) kan modersmålsundervisning beroende på de studerandes behov även anordnas i rommani, teckenspråk eller något annat språk som är de studerandes modersmål. De allmänna läroplansgrunderna för undervisning i det egna modersmålet anges i kapitel 3, punkt 3.1.1.4.1. Utifrån dem skall utbildningsanordnaren utforma tillämpningar för de särskilda språk som behövs.

De studerande får för sina modersmålsstudier välja att utnyttja studieveckor avsedda för svenska eller finska som modersmål (4 sv) eller också studera modersmålet som främmande språk (2 sv) eller som valfria studier.

Om för modersmålet (svenska eller finska) avsedda studieveckor används för studier i de studerandes eget modersmål, skall i varje fall studier i svenska/finska inrymmas i de studerandes utbildning.

Studier i det andra inhemska språket

För invandrarstuderande ordnas undervisningen i det andra inhemska språket (finska eller svenska) enligt målen för det andra inhemska språket, med beaktande av de studerandes situation och nivå.

Studierna i det andra inhemska språket skall för studerande med främmande modersmål kunna ersättas med studier i modersmålet och i svenska/finska (6 sv), se kapitel 3, punkt 3.1.1.4.

5.5 Läroavtalsutbildning

Beträffande läroavtalsutbildning gäller vad som bestäms i lagen om yrkesutbildning (L 630/98, 17 §) och i lagen om ändring av lagen om yrkesutbildning (L 1185/98, 17 §).

Både för unga och för vuxna kan läroavtalsutbildning som leder till en yrkesinriktad grundexamen ordnas som grundläggande yrkesutbildning enligt läroplansgrunderna eller som läroavtalsutbildning som förbereder för fristående examen enligt grunderna för fristående examen. Examensbetyg över examen avlagd enligt läroplansgrunderna utfärdas av utbildningsanordnaren och examensbetyg över fristående examen av vederbörande examenskommission.

6

LÄROPLANEN

Uppgörandet av läroplanen

Enligt 14 § lag 630/98 skall utbildningsanordnaren godkänna en läroplan för utbildningen, och planen skall följa läroplansgrunderna i detta dokument. Planen skall godkännas särskilt för svensk-, finsk- och samisk-språkig undervisning och vid behov för undervisning på något annat språk. Läroplanen skall utformas så att den möjliggör individuella val för de studerande.

Rätt att få tillräcklig undervisning och handledning

I läroplanen skall det beaktas, att de studerande har rätt att få tillräcklig undervisning och behövlig handledning under varje arbetsdag, oberoende av hur utbildningen är upplagd. De studerande skall få tillräckligt med handledning också under tiden för inläring i arbetet och särskilt i början av tiden.

Utbildningsanordnaren skall också svara för att de studerande avancerar i sina självständiga studier genom att studieuppgifterna planeras, de studerande vägleds i arbetet och uppnåendet av målen bedöms. Självständiga studier skall övervakas och stödundervisning ges vid behov. Närundervisning och lärarhandledning är centrala i början av studierna. Efterhand som de studerandes självstyrnings- och studiekapacitet utvecklas skall mera utrymme beredas för självständiga studier och ansvaret för arbets- och studieuppgifterna småningom ökas, varvid lärarens roll närmast går ut på planering, övervakning och bedömning. Studiernas omfattning och mål har definierats så att de förutsätter 40 timmars arbetsinsats i veckan av de studerande. Läroanstalten skall sörja för att målen uppnås.

Läroplanens innehåll

Läroplanen skall innehålla en gemensam del som gäller för samtliga utbildningsområden och examina samt separata delar för de olika examina. I den gemensamma delen definieras, vid sidan av principer och förfaringsätt som är gemensamma för alla utbildningsområden, de delar som är differentierade enligt utbildningsområde.

Den gemensamma delen skall ha följande innehåll:

- centrala värderingar och strategier för att utveckla verksamheten, samt en plan för hur man kan förstärka samhörigheten och ge studerandena möjligheter till att dryfta värderingar och lära känna kulturarvet
- utbildningens syften och mål samt medel och åtgärder för att uppnå målen
- anordnande av grundläggande utbildning och utbildning för fristående examina
- undervisningens uppläggning (när-, distans-, flerformsundervisning, läroavtalsutbildning)
- principer för uppgörande av individuella studieplaner
- principer för tillgodoräknande av tidigare studier
- studieutbud i samverkan med andra utbildningsanordnare
- stödtjänster i anslutning till studiehandledningen
- plan för anordnande av inläring i arbetet
- anordnande av specialundervisning och tillhörande stödtjänster
- plan för hur undervisningen för invandrarstuderande ordnas
- plan för hur bedömningen av de studerande verkställs
- plan för verkställandet av yrkesprov
- plan för vidareutvecklingen av personalens yrkesskicklighet; mål och förverkligande samt metoder med vilka utvecklingen kan utvärderas
- plan för hur gemensamma betoningar skall förverkligas, såsom främjande av en hållbar utveckling, internationalism, utnyttjande av teknologi och informationsteknik.
- plan för verkställandet av självvärderingen.

För varje examen uppgörs en plan som gäller:

- uppläggning och periodisering av studierna
- precisering av målen, innehållen och bedömningskriterierna i fråga om gemensamma studier och yrkesinriktade studiehelheter samt studiegången
- studiehelheternas uppbyggnad: studieperioder, projekt och andra helheter samt inläring i arbetet
- de prestationer som vitsorden för studiehelheterna förutsätter
- möjligheter att tillgodoräkna tidigare studier.

Individuell studieplan

- för att den individuella valfriheten skall förverkligas bör individuella studieplaner uppgöras utgående från läroplanen och de studerandes val.

DEL II

GRUNDER FÖR FRISTÅENDE EXAMEN

1

FRISTÅENDE EXAMINA – SYFTE OCH MÅL

1.1 Fristående examina

Fristående examina kan avläggas oberoende av hur yrkesskickligheten har förvärvats. Kunnande som förvärvats genom utbildning, deltagande i arbetslivet och odling av intressen behandlas som en helhet, så att den som vill få en examen kan utnyttja det för att påvisa den yrkesskicklighet som krävs.

De fristående examina är uppbyggda av moduler. De består av uppgiftshelheter som hänför sig till arbetslivet och dess utvecklingsbehov. Utmärkande för helheterna är kombinationen av vetande och praktiskt kunnande, yrkesskicklighetens mångsidighet och sambandet mellan arbetsprocessen och dess resultat. En modul eller examensdel bildar ett delområde av yrkeskompetensen som kan särskiljas från den naturliga arbetsprocessen och bedömas som en helhet för sig. Yrkesproven anordnas och avläggs flexibelt, en examensdel i sänder. I stället för en hel examen kan man också ha som mål att avlägga en bestämd eller vissa bestämda examensdelar.

Beskrivningen av kraven på yrkesskickligheten utgår från den kompetensklassificering som anses bäst lämpad för ifrågavarande yrkesområde. Beskrivningen inriktas på kraven för de centrala yrkesfunktionerna, på behärskandet av arbetsprocesserna och på yrkespraxis i vid mening. I kraven ingår även den språkkunskap och de sociala färdigheter som behövs i arbetslivet.

1.2 Utbildning som förbereder för fristående examina

För deltagandet i fristående examina kan det inte formellt förutsättas någon bestämd förhandsutbildning, men i regel brukar examina avläggas i samband med olika slag av förberedande utbildning.

Den som anordnar förberedande utbildning bör fastställa en läroplan som motsvarar grunderna för fristående examina. Utbildningen och de yrkesprov som ingår i den skall planeras utgående från examensmodulerna. Utbildningsanordnaren är skyldig att anordna yrkesprov som en del av den förberedande utbildningen. Den studerande är skyldig att delta i yrkesproven som en del av sina studier.

De gemensamma studier som hör till grundexamina inom den grundläggande yrkesutbildningen är inte obligatoriska inom utbildning som förbereder för avläggande av grundexamen som fristående examen. Målen

för de gemensamma studierna bör dock i tillämpliga delar beaktas i läroplanerna och undervisningsarrangemangen.

1.3 Allmänna grunder för bedömningen av olika sätt att påvisa yrkesskicklighet och examensprestationer

Bedömningen av yrkesproven förutsätter systematiskt materialsamlande, beslutsfattande och dokumentation av de studerandes yrkes- och arbetsfärdigheter i relation till de krav på yrkesskicklighet och bedömningskriterier som anges i examensgrunderna. Bedömningen skall främst gälla utförande och sätt att fungera i arbetet. Färdigheterna eller kunskaperna skall i regel bedömas direkt utifrån de motsvarande arbetsprestationerna.

Miljön för yrkesproven skall vara så realistisk och autentisk som möjligt. Vid bedömningen används många olika och framför allt kvalitativa metoder, bland annat observation, intervjuer, förfrågningar, tidigare dokumenterade prov samt självutvärdering och gruppbedömning. Yrkesproven skall ordnas modulvis så att man kan bedöma hur de mål har uppnåtts som är centrala med tanke på yrkeskompetensen.

Föremål för bedömningen är de olika kompetensområden som man speciellt fäster avseende vid. Det gäller då studerandenas kärnkunnande, hur de behärskar den kunskapsmässiga grunden för arbetet, arbetsmetoderna, arbetsredskapen och –materialen samt arbetsprocessen. Bedömningsobjekten såväl som bedömningskriterierna härleds från kraven på yrkesskicklighet för respektive examensdelar. De på bedömningsobjekten baserade kriterierna skall beskriva och precisera prestationer på olika nivåer. Kriterierna anger trösklar som gör det möjligt att skilja mellan olika prestationsnivåer.

2

UPPBYGGNADEN AV GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBRANSCHEN

2.1 Delar som ingår i examen

Grundexamen inom beklädnadsbranschen kan avläggas inom kompetensområdet för modistbranschen, inom kompetensområdet för klädsömnad, inom kompetensområdet för pälsbranschen och inom kompetensområdet för skräddararbete. För att få examensbetyg för grundexamen inom beklädnadsbranschen skall alla delar som ingår i examen avläggas (figur 1). Examensbenämningen är modist, klädsömmare, körsnär eller skräddare, beroende på val av kompetensområde.

GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADSBANSCHEN	
För alla obligatoriska delar	Grunderna i beklädnadsbranschen
Obligatoriska delar enligt kompetensområde	MODISTBRANSCHEN, modist Tygarbeten Filtarbeten Läderarbeten Pälsarbeten Arbete med specialmaterial Tillverkning av accessoarer
	KLÄDSÖMNAD, klädsömmare Materialkännedom Produktplanering Mönstertillverkning och tillskärning Formning och provning Tillverkning, klädsömnad
	PÄLSBRANSCHEN, körsnär Materialkännedom i pälsbranschen Planering av pälsprodukter Mönstertillverkning och formning Beredning av pälsmaterial Tillverkning av pälsprodukter
	SKRÄDDARARBETE, skräddare Materialkännedom Produktplanering Mönstertillverkning och formning Tillverkning, skräddare
Valfria delar oberoende av kompetensområde (minst två skall väljas)	Planering och tillverkning av historiska huvudbonader Tillverkning av accessoarer för festbruk Tillverkning av tovade accessoarer Inredning Ändringssömnad och modernisering Tillverkning av festkläder Tillverkning av ytterplagg Tillverkning av läder-och mockapälsprodukter Tillverkning av produkter av flera material Tillverkning av måttbeställda kostymer Datateknik inom yrkesområdet Företagsverksamhet i beklädnadsbranschen

Figur 1. Uppbyggnaden av grundexamen inom beklädnadsbranschen

3

GRUNDEXAMEN INOM BEKLÄDNADS- BRANSCHEN - KRAVEN PÅ YRKESKICKLIGHET OCH GRUNDERNA FÖR BEDÖMNING

3.1 Kraven på yrkesskicklighet och bedömning

Kraven på yrkesskicklighet har fastställts separat för varje examensdel på berömlig nivå i del I, kapitel 3, punkt 2 (Yrkesinriktade studier och inlärn timer i arbetet – mål, centralt innehåll och bedömning). Där har också definierats det kunnande som krävs för att erhålla det lägsta godkända vitsordet eller nöjaktig (1).

BILAGEDEL

UTGÅNGSPUNKTER VID UPPGÖRANDET AV LÄROPLANSGRUNDER FÖR DEN GRUNDLÄGGANDE YRKESUTBILDNINGEN

Läroplanssystemet inom yrkesutbildningen är uppbyggt av läroplansgrunder för varje examen, läroplanen samt individuella studieplaner som uppgörs på basen av dessa. Den utbildning och den inlärningskultur som genomgår förändringar påverkas av uppfattningarna om värderingar, människan, kunskapen och inläringen samt synen på yrkesområdets, arbetets och yrkesfärdighetens utveckling.

I den här bilagan granskas utgångspunkterna för de uppgjorda läroplansgrunderna: de förnyade examina, läroplansgrundernas syften, yrkesutbildningens uppgifter och värderingar, människouppfattningen, synen på kunskap och inläring samt synen på arbete och yrke. Bilagan innehåller även de beskrivningar av de olika branscherna och deras värderingar som har lagts till grund, när målen för examina och utbildningsprogram definierats och studiehelheterna och studiemålsättningarna utformats. Slutligen behandlas uppgörandet av individuella studieplaner och möjligheterna till fortsatta studier.

1. Styrande principer vid uppgörandet av grunderna

De nya examina

De yrkesinriktade grundexamina är gemensamma för både unga och vuxna, vare sig de avläggs inom den grundläggande yrkesutbildningen i enlighet med lagen om yrkesutbildning (630/98) eller såsom fristående examina i enlighet med lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/98). Den yrkeskompetens som examen ger är densamma i vartdera fallet.

De yrkesinriktade grundexamina skall ge basfärdigheter för olika uppgifter inom respektive yrken och branscher samt ett mera specialiserat kunnande och yrkesskicklighet som förutsätts av arbetslivet på något delområde av examen. I undervisningsministeriets beslut om examensstrukturen (7/011/98, 5/011/99, 1/011/2000) fastslås examina, utbildningsprogrammen och examensbenämningarna. Bestämmelserna är bindande och en utbildningsanordnare kan inte avvika från dem utan tillstånd av ministeriet.

Grundexaminas omfattning är tre år (120 sv). En studievecka motsvarar en studerandes arbetsinsats på 40 timmar. Ett studieår innehåller 40 sv.

Läroplansbegreppet och läroplanens uppgifter

Grunderna för läroplanen är en med lag jämförbar norm, som utbildningsanordnarna inte kan lämna obeaktad eller avvika från. Med denna norm garanteras den grundläggande rätten till utbildning, jämlikhet och rättsskydd inom utbildningen samt principerna om enhetlighet och kvalitet i undervisningen samt en nationellt enhetlig yrkesskicklighet.

Läroplansgrunderna för yrkesutbildningen har till uppgift att ange utbildningspolitiska mål samt visa på de krav som gäller för en riksomfattande enhetlighet i yrkeskunnandet och för basfärdigheterna, bl.a. de centrala inlärningsfärdigheterna och medborgerliga färdigheterna. Dessutom skall grunderna utgöra underlag för bedömningen.

I normdelen av läroplansgrunderna beskrivs utbildningens mål och innehåll samt målen för examina och utbildningsprogrammen, examens uppbyggnad, studiernas mål och centrala innehåll samt bedömningen. Dessutom ingår bestämmelser om bedömning av de studerande, inläring i arbete, studiehandledning, specialundervisning, utbildning för invandrare, läroavtalsutbildning samt om läroanstalternas läroplaner.

Enligt statsrådets beslut 25.2.1999 (213/99) innefattar de yrkesinriktade grundexamina 90 studieveckor yrkesstudier, varav minst 20 studieveckor bör utgöras av inläring i arbetet. Högst 10 studieveckor av yrkesstudierna kan i läroplansgrunderna anvisas för övriga valfria studier, som kan bestå av gemensamma studier, gymnasiestudier eller studier som fördjupar eller breddar de yrkesinriktade studierna.

De gemensamma studierna utgör 20 studieveckor. Valfria studier utgör 10 sv. De kan utgöras av studier från den egna branschen, yrkesstudier från andra branscher, gemensamma studier, studier som förbereder för fortsatta studier eller för studentexamen eller intresserelaterade studier. Vidare ingår i studierna 1,5 studieveckor studiehandledning. Studiestrukturen möjliggör allt enligt de studerandes val upp till 100 studieveckor yrkesstudier, av vilka en del också kan vara studier inom andra branscher. Å andra sidan kan de studerande välja hela 40 studieveckor gemensamma studier som förbättrar beredskapen för fortsatta studier.

Läroplansgrunderna har utvecklats genom ett samarbete mellan olika intressegrupper. I samråd med företrädare för närings- och arbetslivet uppgjordes till en början branschbeskrivningar som belyser verksamhetsmiljöerna, verksamheterna, de centrala funktionerna och arbetsuppgifterna, värderingarna och framtidsutsikterna samt det yrkeskunnande som krävs i respektive branscher. Utbildningsanordnarna och läroanstalterna har till uppgift att fortsätta arbetet lokalt och regionalt.

Yrkesstudiehelheterna har utformats med ledning av de verksamhetshelheter inom arbetslivet som omtalats i branschbeskrivningarna. Benämningarna på studiehelheterna hänför sig till arbetslivet. Målen för studiehelheterna definieras som ett sådant kunnande på berömlig nivå som krävs för medverkan i arbetslivet och utveckling av det. De centrala innehållen motsvarar de centrala funktioner och uppgifter som studerandena förutsätts behärska. Dessutom definieras det kunnande på nöjaktig nivå

som studerandena åtminstone måste uppnå för att kunna få arbete. Utifrån dessa utgångspunkter definierar läroanstalterna närmare undervisningens innehåll och preciserar bedömningskriterierna.

De gemensamma studierna anges som läroämnen. Också för dem definieras målen såsom kunnande på berömlig nivå som stöder yrkeskompetensen, de centrala innehållen i form av centrala funktioner och bedömningskriterierna såsom kunnande på nöjaktig nivå.

Innehåll och värdegrund i yrkesutbildningen

Yrkesutbildningens gemensamma syften betonar sambandet mellan den yrkesrelaterade och den personliga tillväxten. I synnerhet inom ungdomsutbildningen eftersträvas utom yrkesskicklighet en mångsidig utveckling av personligheten så att de unga växer till aktiva och ansvarsmedvetna samhällsmedlemmar.

Yrkesutbildningen har som mål att stödja de studerande i deras utveckling till harmoniska människor med helgjuten personlighet, vilka inser sitt ansvar inom växelverkan människor emellan och mellan människan och naturen och vilka aktivt vill främja sitt lands kultur. Centrala värderingar är demokrati, jämlikhet och tolerans, värdesättning av hemmet och familjen, ansvar för medmänniskorna, respekt för arbetet samt intresse för det nationella kulturarvet och internationalism.

Värderingarna återspeglas i skolans verksamhet. Att klargöra de värderingar som styr en läroanstalts arbete och omsätta dem i praktisk verksamhet är hela läroanstaltens samfälliga uppgift. Till yrkesutbildningen hör utom de för all utbildning gemensamma värderingarna också de värderingar som gäller för olika yrkesområden, och dessa skall begrundas och inlemmas i undervisningen. Att ha gemensamma värderingar och besluta hur de kan förverkligas utgör en del av läroanstaltens läroplan.

Människouppfattningen

Undervisning och fostran grundar sig på människouppfattningen. Läroplansarbetet har utgått från att varje människa är värdefull och unik. Envar har rätt till ett människovärdigt liv, ett människovärdigt arbete och jämlika studiemöjligheter. Människan är i grunden god till sin natur och har mångsidiga möjligheter att växa. Enligt denna människosyn uppfattas den studerande som en aktiv varelse med lust att inhämta kunskap och utvecklas. Varje studerande är en individ, som vill träffa individuella val även i sina studier och själv påverka sin inläring. Det betyder dock inte att en studerande är tvungen att klara sig ensam, utan det innebär full delaktighet och samarbete. Det innebär också att individer som är annorlunda godkänns och respekteras och att man tar hänsyn till deras olika erfarenheter och sätt att studera. En ansvarskännande människa bryr sig om andra och särskilt om dem vars egna kraftresurser är bristfälliga.

Synen på kunskap och inläring

Synen på kunskap och inläring har sin egen betydelse för läroplansgrunderna. I yrkeskunnandet som helhet integreras yrkesteori och praktiska färdigheter, vilket yttrar sig i smidig verksamhet, gott handlag och förmåga att lösa problem som förekommer i arbetet. Den kunskap som visar sig i yrkesverksamheten är mångskiktad. Där ingår kunskapsbasen och den genom övning vunna praktiska skickligheten, men också "tyst" kunskap: känslor, erfarenheter och insikter med vars hjälp en människa flexibelt klarar av olika arbetssituationer. Till kunnandet hör förmåga att analysera det egna kunnandet, att självständigt lösa problem och att förhålla sig kritiskt till information samt kapacitet att lära sig ständigt nytt genom att utnyttja tidigare erfarenheter. Utveckling i yrket och förnyande av arbetssätten samt föränderliga krav i arbetslivet förutsätter god självvärderings- och inlärningsförmåga och motivation att hela tiden lära sig mera såsom principerna om livslångt lärande kräver.

Vid sidan av bestående, tidlösa kunskaper finns det allt mera föränderlig kunskap. Man bör kunna inhämta ny kunskap och dra nytta av datatekniken. Av den snabbt växande kunskapsmängden kan läroanstalterna förmedla bara en del. Det gäller att noggrant överväga på vilka grunder läroinnehållen väljs ut och bedöms som väsentliga.

Dagens syn på inläring betonar de studerandes aktiva roll; de bör själva strukturera sina kunskaper och färdigheter, skaffa sig vetande samt hantera och bedöma det. Inläring innebär att omorganisera och komplettera tidigare tanke- och verksamhetsmodeller. De studerande skall kunna kombinera ny kunskap med tidigare kunskap. Förståelsen uppstår, när de studerande aktivt sovrar kunskap och bildar sig en egen uppfattning. Genom sitt handlande bearbetar de inläringens resultat. De studerande är själva ansvariga för sin inläring. En fördjupad inläring kräver möjligheter att behandla inläringserfarenheterna tillsammans med lärare och andra erfarna. De studerande, deras personliga erfarenheter och studiestil skall beaktas i undervisningen. Att fungera och studera tillsammans med andra blir allt viktigare, då arbete oftare än förut skall utföras i team av olika slag.

Inläringen av ett yrke är nära förbunden med arbetets innehåll och verksamhetsmiljön. Studier bedrivna i autentiska arbetsmiljöer erbjuder utmaningar och främjar inläringen effektivt. För att utveckla goda yrkesfärdigheter behöver de studerande få bekanta sig ordentligt med arbetets innehåll så att de kan internalisera processernas olika skeden och öva upp smidigheten i arbetet.

Begreppen arbete och yrke

Sätten att uppfatta arbete och yrke har förändrats. Med yrkeskompetens förstås numera vittomfattande arbets- och verksamhetshelheter, allt oftare också färdigheter inom flera olika branscher. Utom ett brett kunnande förutsätts också gediget specialkunnande.

God yrkeskunskap och bred yrkesbildning innebär färdigheter med vars hjälp de studerande kan klara av varierande uppgifter inom sin bransch och mödolöst utveckla sin yrkesskicklighet och kontinuerligt komplettera den. Yrkesbildning är en helhet där yrkesskicklighet kombineras med allmänbildning. I yrkesbildningen ingår också värderingar och en internaliserad yrkesetik som ger riktlinjer för hur det är rätt att handla i yrket, i arbetslivet och i samhället. God yrkeskunskap innefattar såväl gott handlag som praktisk tillämpning av vetandet. Det föränderliga arbetslivet kräver ansvarskänsla, engagemang för arbetet och en mental beredskap och förmåga att sköta arbetsuppgifter och funktioner. Då team- och samarbete blir allt vanligare krävs också goda sociala färdigheter.

I de här läroplansgrunderna är yrkeskunskapen definierad som behärskande av arbets- och verksamhetshelheter. Behärskandet av sådana helheter innebär att de studerande besitter de centrala färdigheter som är gemensamma för alla, uppfattar målen för arbetet och dess betydelse, har det vetande som arbetet bygger på, behärskar arbetsmetoderna, -redskapen och materialen samt arbetsprocesserna och arbetsetiken och inser vilken betydelse arbetet har för samhället. I läroplansgrunderna beskrivs detta kunnande i form av mål för examina, utbildningsprogram och studiehelheter. I bedömningskriterierna anges nivåkraven för kunnandet.

2. Beskrivning av beklädnadsbranschen och dess värdegrund

Beskrivning av beklädnadsbranschen

Beklädnadsbranschen är en del av textil- och beklädnadsbranschen. I beklädnadsbranschen förädlar man användbara produkter av i huvudsak tyg, triå, läder och pälskinn, samt marknadsför färdiga produkter, såsom kläder, huvudbonader, accessoarer och pälsvaror. Produkterna kan också hänföra sig till att sy upp teaterkläder samt inredning. I de många olika yrkena i branschen behövs det precision och noggrannhet, logiskt tänkande, gestaltsningsförmåga, hantverksskicklighet, snabbhet och kreativitet samt en djup förtrogenhet med färg och form, stilar och trender. Arbetet görs antingen i konfektionsindustrin, i syateljéer, i tyg- och konfektionsaffärer, i små modeaffärer eller i egenföretag, där det också krävs innovationsförmåga samt kunskaper i service, företagsamhet och marknadsföring.

För närvarande sysselsätter beklädnadsbranschen ca 7 000 personer. Därutöver är många av de som har utbildning i beklädnadsbranschen affärsanställda, antingen som försäljare eller ändringssömmerskor eller,

efter att ha fått mera arbetserfarenhet, som inköpare eller egenföretagare. Det är föga troligt att de arbetsplatser som gått förlorade under de senaste åren kommer tillbaka. De närmaste åren kommer ändå att medföra många arbetstillfällen för unga personer med grundutbildning i branschen, tack vare naturlig avgång på grund av den skeva åldersfördelningen i branschen. I beklädnadsbranschen fäster man nu allt större vikt vid kvalitet både när det gäller planering och tillverkning. Finland kan endast vara framgångsrikt på att tillverka och marknadsföra individuella och högklassiga produkter, medan de stora partierna kommer från länder med låga arbetskraftskostnader. Maskinerna och apparaterna i beklädnadsbranschen är förenade med mycket informationsteknik, och branschfolket har många intressanta utmaningar i fråga om programtillämpningar. Branschen håller på att förändras så att nya nätverksbetonade, varierande företagskulturer, serviceuppgifter, småföretagarverksamhet och internationella verksamhetsformer blir allt vanligare. Detta kräver allt större kunskaper i informationsförmedling och kommunikativ kompetens, liksom också språkkunskaper.

Grundexamen inom beklädnadsbranschen ger färdigheter att arbeta med många olika uppgifter i beklädnadsbranschen; inom industrin, med produktion i företag av ateljékaraktär och med marknadsföring. Examen är indelad i fyra utbildningsprogram, som innefattar ekipering av hela människan, komplett med accessoarer, och delvis också av hennes livsmiljö. I de olika utbildningsprogrammen inriktar man sig på att planera, tillverka och marknadsföra huvudbonader och accessoarer samt klädesplagg för både inne- och utebruk. Gemensamma basfärdigheter för alla utbildningsprogrammen är bland annat att känna till beklädnadsbranschens material, maskiner och apparater, att få sömnadsfärdigheter samt grunderna i produktplanering och mönstertillverkning.

Utbildningsprogrammet för modistbranschen, modist

Modisterna är fackmän i hattbranschen, och kompletterar klädseln med olika accessoarer, såsom hattar, väskor, handskar och scarfar. De planerar, tillverkar, formar, syr om och moderniserar olika produkter av filt, tyg, läder, päls eller specialmaterial på området. Produkterna tillverkas ofta som unika exemplar och som handarbete.

Modister kan arbeta med olika uppgifter exempelvis i hattaffärer, mössfabriker, varuhus, teatrar eller kostymateljéer eller med andra arbetsuppgifter i branschen. De kan vara egenföretagare eller tillverka produkter som underleverantörer för större företag. Modisterna är fackmän i servicebranschen och kan vägleda kunder i frågor som berör accessoarer och som gäller form, färg, stil och klädsel.

Studierna i utbildningsprogrammet för modistbranschen består av gemensamma yrkesinriktade studier i beklädnadsbranschen, obligatoriska, alternativa och valfria studier för modiststuderande samt studier som är

gemensamma för alla. Till studierna hör också ett slutarbete samt en 20 studieveckors period av inläring i arbetet som sker på en arbetsplats.

Utbildningsprogrammet för klädsömnad, klädsömmare

Målet för utbildningsprogrammet för klädsömmare är att utbilda fackmän i beklädnadsbranschen som behärskar både industriell och ateljémässig produktion och tillverkning av kläder för konsumenter av olika slag.

Klädsömmare har de praktiska färdigheter som krävs för att arbeta med mönstertillverkning, tillverkning, finish och klädvård i ett företag. Klädsömmarnas kreativitet och hantverksskicklighet behövs också för att planera dräkter för artister samt i olika arbetsuppgifter i inredning.

Studierna i kundservice och företagsverksamhet, som ingår i utbildningsprogrammet, gör att de studerande tillägnar sig ett företagsekonomiskt tänkesätt. Det ger dem förutsättningar att arbeta med kundservice i affärer i beklädnadsbranschen, och med ytterligare erfarenhet ger det dem möjligheter att arbeta som egenföretagare.

Studierna i utbildningsprogrammet för klädsömmare består av basfärdigheter i beklädnadsbranschen, obligatoriska, alternativa och valfria studier för klädsömmare samt studier som är gemensamma för alla. Till studierna hör också ett slutarbete samt en 20 studieveckors period av inläring i arbetet som sker på en arbetsplats.

Utbildningsprogrammet för pälsbranschen, körsnär

Utbildningsprogrammet för pälsbranschen ger de studerande färdigheter att arbeta med pälsmaterial, som utgör det centrala i körsnärens yrkesskicklighet. Till skillnad från många andra utbildningsområden i beklädnadsbranschen sammanfogar man i pälsbranschen också själva materialets, pälsskinnets, yta av skinn med hjälp av olika tekniker. De som avlagt examen kan tillverka olika pälsytor, samt produkter av dessa. Förutom att de behärskar tillverkningen kan de också planera, tillverka mönster till och prova pälsprodukter, som utgår från kundens önskemål, på kunden. En körsnär som genomgått utbildningsprogrammet i pälsbranschen kan arbeta i företag i branschen med olika uppgifter som hänför sig till tillverkningen. Framtidens arbetsuppgifter kräver ett helhetsbetonat kunnande i en kundorienterad företagskultur, där samarbetet mellan små företag betonas. Arbetet i branschen förutsätter förutom samarbetsförmåga också egen aktivitet och ansvarsfullhet.

Yrkesinriktade påbyggnadsexamina är yrkesexamen för körsnärer, specialyrkesexamen för körsnärsmästare samt specialyrkesexamen för modellmästare. Många körsnärsmästare är egenföretagare. Det är möjligt att fortsätta studierna vid yrkeshögskolor eller högskolor.

Studierna i utbildningsprogrammet för körsnärer består av gemensamma yrkesinriktade studier i beklädnadsbranschen, obligatoriska, alterna-

tiva och valfria studier för körsnärss studerande samt studier som är gemensamma för alla. Till studierna hör också ett slutarbete samt en 20 studieveckors period av inläring i arbetet som sker på en arbetsplats.

Utbildningsprogrammet för skräddararbete, skräddare

Skräddare är experter på herrkonfektion som känner till de olika skedena i tillverkningen av herrkläder. Tillverkningen kan vara industriell eller hantverksmässig. Skräddare arbetar också ofta som affärsanställda eller tillverkar teaterkostymer. Typiska yrkesbeteckningar är försäljare av kostymer, försäljare av måttbeställda plagg, ändringsskräddare, beställningsskräddare och skräddare vid teatern. Skräddare kan också arbeta med olika uppgifter i konfektionsindustrin för herrar. Med påbyggnadsutbildning kan en skräddare skaffa sig kompetens som inköpare av herrkläder eller som kläddesigner och efter specialyrkesexamen som skräddarmästare eller modellmästare.

Även om arbetet på området håller på att bli nätverksbetonat, och en person eller en enhet inte alltid längre tillverkar en produkt från början till slut, bör de studerande ändå känna till hela processen. Kläder rör sig allt mera från land till land och deras produktion kan också ske i flera olika länder, vilket innebär att en skräddare bör ha språkkunskaper och kännedom om främmande kulturer. Speciellt för mönstertillverkning och dokumentation använder man sig allmänt av datateknik.

Studierna i utbildningsprogrammet för skräddararbete består av basfärdigheter i beklädnadsbranschen, obligatoriska, alternativa och valfria studier för skräddare samt studier som är gemensamma för alla. Till studierna hör också ett slutarbete samt en 20 studieveckors period av inläring i arbetet, vilket sker på en arbetsplats.

Beklädnadsbranschens värdegrund

Beklädnadsbranschens uppgift är att producera produkter och tjänster som tillfredsställer konsumenters och andra kunders behov av att skydda sig samt deras estetiska behov. Det är nödvändigt för människan att ha kläder. De skyddar mot köld och hetta. Klädseln och människans livsmiljö signalerar också om bäraren och invånaren. Materialen som används på området kommer antingen från naturen eller tillverkas med hjälp av kemiska metoder. Materialvalen delar in konsumenterna i två läger. I det ena fördömer man bruket av naturmaterial, och i det andra anser man att konstfibrer är skadliga med tanke på principerna för hållbar utveckling. Materialen som görs av textilråvarorna, anskaffningssätten samt valet av råvaror har betydelse för människans och naturens välfärd.

De främsta produktionsmålen för beklädnadsbranschen är att produkterna skall vara användbara, högklassiga, sunda och estetiska och ge tillfredsställelse. Det är också viktigt att produktionen är miljövänlig, att

man värnar om kulturella traditioner och utvecklar en ekologiskt hållbar produktion och distribution. Ett bra företag i beklädnadsbranschen förbättrar och utvecklar ständigt sin verksamhet och sina produkter.

Några av de principer som styr beklädnadsbranschens verksamhet är miljö- och kvalitetsmedvetenhet, livscykelstänkande samt ansvar för människans välbefinnande och naturens livskraft och mångfald. I branschens företags- och affärsverksamhet betonas konsument- och kundorientering, lönsamhet, hållbar utveckling, företagande och sund konkurrens samt hög kvalitet på service, arbete och produkter. Centrala värden och principer är också pålitlighet, noggrannhet och ärlighet och värdesättande av yrkesskicklighet samt ansvar för personalens arbetsförmåga, förkovran och välfärd.

Arbete i beklädnadsbranschen grundar sig på samarbete mellan många olika sektorer. Förutsättningen för att bilda nätverk och ett framgångsrikt samarbete både nationellt och internationellt är att man högaktar kunder och medmänniskor, att man känner till och värdesätter andras arbete, verksamhetsmiljö, traditioner och tänkesätt samt en jämlik och tolerant inställning.

Fackmän i beklädnadsbranschen förutsätts ha en mångsidig yrkeskunskap som de fortsättningsvis upprätthåller och utvecklar. Fackmän i branschen är pålitliga, noggranna, kvalitetsmedvetna, ansvarsfulla och företagsamma samt inriktade på kundservice och samarbete. Branschens stora utmaningar är informationsteknikens kraftiga utveckling, internationaliseringen och betoningen av kvalitet i all verksamhet.

3. Uppgörandet av en individuell studieplan

En individuell läroplan uppgörs på basis av läroplanen och de studerandes egna val. Den utgör en utvecklingsplan för de studerande som stöder karriärplaneringen och självvärderingen. Den individuella studieplanen baserar sig på de studerandes individuella behov; de studerande deltar i planläggningen av sina studier, valen av studiekurser och den ordning i vilken de avläggs samt i utvärderingen av den egna inläringen. De studerande och läraren/lärarna utformar i samarbete, utgående från läroplansmålen och de studerandes egna mål, en plan där de studerandes bakgrund, målsättningar och motivation beaktas och som de studerande förbinder sig att genomföra. Uppgörandet av en individuell studieplan kan sålunda jämföras med en problemlösningsprocess som grundar sig på mångsidig växelverkan mellan de studerande och deras lärare.

I den individuella studieplanen definieras målen för inläringen, de studier som skall bedrivas, studiesätten och –tidtabellen samt bedömningen av studieprestationerna. När man utformar planen beaktas och tillgodoses sådan kunskap som motsvarar grunderna för läroplanen, såsom tidigare studier och arbetserfarenhet. Vid behov skall det förut in-

hämtade kunnandet kontrolleras med ändamålsenliga metoder. Till den individuella studieplanen hör också en plan för inläring i arbetet, där man för varje inlärningsperiod fastslår målen, läruppgifterna, periodernas längd och tidpunkt samt bedömningsförfarandet.

Genomförandet av den individuella studieplanen understöds kontinuerligt genom studiehandledningen. Vid enskilda samtal med läraren har de studerande möjlighet att öppet och förtroligt avhandla olika frågor och problem som står i samband med studierna. Samtalens innehåll registreras dock inte i den individuella studieplanen.

Under utbildningstiden följer man med hur den individuella studieplanen förverkligas. De studerande och alla lärare för fram omständigheter som påverkar planens förverkligande, och de studerande leds till att fatta egna beslut rörande sin inläring. Vid behov kan en individuell studieplan ändras medan studierna pågår, eftersom exempelvis inläring i arbetet kan göra det möjligt att avlägga examen på ett nytt sätt.

Om de studerandes studiemål har anpassats i enlighet med 20 eller 21 § L 630, skall den individuella studieplanen uppgöras så att den motsvarar de ändrade målen och de ändrade bedömningskriterierna.

4. Möjligheterna till fortsatta studier

Den som har avlagt en treårig grundexamen har allmän behörighet för fortsatta studier, dvs. kan söka inträde vid yrkeshögskolor och universitet.

Den som avlagt en grundexamen som fristående examen har en allmän behörighet för fortsatta studier i en yrkeshögskola. Med stöd av universitetsförordningen kan ett universitet besluta att också en som fristående examen avlagd grundexamen ger tillräckliga kunskaper och färdigheter för studier, samt en behörighet för universitetsstudier (UVM:s brev 11.5.1999, dnr 21/500/99).

(Förordning om yrkesutbildning 811/98, Universitetsförordning 115/98, Lag om yrkeshögskolestudier 255/95, UVM:s beslut om behörighet för yrkeshögskolestudier 30.12.1998, dnr 18/011/98)

Vid yrkeshögskolorna kan de studerande avlägga yrkeshögskoleexamen inom naturbruk, inom teknik och kommunikation, inom handel och administration, inom turism, kosthåll och ekonomi, i social- och hälsovårdsbranschen, i kulturbranschen samt inom humanistisk och pedagogisk utbildning. Utbildningstiden varierar mellan 140 och 180 studieveckor. Den vanligaste tiden är 160 studieveckor. Examensbenämningarna varierar med utbildningsområdena. Inom beklädnadsbranschen är examensbenämningen antingen ingenjör eller vestonom.

Vid universiteten kan de studerande avlägga en lägre högskoleexamen om 120 sv (kandidat) eller en högre högskoleexamen om 160 sv (magister). Vid en teknisk högskola kan de studerande avlägga en diplomingenjörsexamen om 160 sv.

Yrkesinriktade påbyggnadsexamina är yrkesexamen för modist, klädsömmare, körsnär och skräddare samt specialyrkesexamen för modistmästare, för skräddarmästare, för körsnärsmästare, för sömmarmästare och för modellmästare. Skräddarmästarna är ofta egenföretagare, och modellmästaren ansvarar i ett företag för att formgivarens teckning omvandlas till en industriellt framställbar form med hjälp av mönster och mönsterkonstruktion.